

Ruimte voor het recht

Onderzoek naar het demonstratierecht in Den Haag in de periode 2000 - 2005

Colofon

Amsterdam, februari 2006

Buro Jansen & Janssen
Wil van der Schans
Rick van Amersfoort
Postbus 10591
1001 EN Amsterdam
telefoon/fax 020 6123202
e-mail info@burojansen.nl
internet www.burojansen.nl

In opdracht van
De Haagse Stadspartij
Kamer A 03.25
Spui 70
2511 BT Den Haag
tel. 070-3532230
fax 070-3532237
email: fractie@haagsestadspartij.nl
internet: www.haagsestadspartij.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Verantwoording	9
Het recht op demonstreren: de wet	13
Niet aangemelde demonstraties <i>regelgeving, statistieken en voorbeelden</i>	19
Aangemelde demonstraties <i>regelgeving, statistieken en voorbeelden</i>	53
Conclusies	125
Aanbevelingen voor de Haagse Stadspartij	127
Managementsamenvatting	131
Bijlagen	
1.	kennisgevingsformulier Den Haag
2.	veel voorkomende ‘afspraken en maatregelen’ uit de kennisgevingsformulieren van 2000 – 2005
3.	literatuurlijst
4.	informatie over Buro Jansen & Janssen
5.	informatie over de Haagse Stadspartij

Inleiding

Vrijheid van betoging is een recht dat sinds 1983 in de Grondwet vastligt. In opdracht van de Haagse Stadspartij heeft Buro Jansen & Janssen onderzocht hoe de gemeente Den Haag dit recht vorm geeft.

In het eerste hoofdstuk van bijgaand rapport wordt de onderzoeks aanpak omschreven. In het tweede hoofdstuk komt de algemene regelgeving aan bod. Welke wetten zijn van toepassing? De twee daarop volgende hoofdstukken gaan in op specifieke onderdelen van de wet- en regelgeving.

Na toetsing van de praktijk aan de bestaande regelgeving volgen onze conclusies. Gaat de gemeente Den Haag op de juiste wijze om met het recht op betoging of juist niet?

Het rapport eindigt met een aantal aanbevelingen voor de Haagse Stadspartij. Welke voorstellen kunnen gedaan worden om de situatie te verbeteren.

Aan het slot van het rapport volgt dan nog een samenvatting.

Rick van Amersfoort
Wil van der Schans
Buro Jansen & Janssen
Postbus 10591
1001 EN Amsterdam
www.burojansen.nl
info@burojansen.nl

Hoofdstuk 1

Verantwoording onderzoek demonstratierecht in Den Haag

Eigenlijk is het iets bijzonder. Demonstreren alleen, met enkelen of met een massa mensen. Je mening geven op straat aan de toevallige voorbijganger, de media die je misschien aanspreekt of gewoon aan niemand. Ergens staan met een bord actiever kan de directe betrokkenheid van een bewoner van Nederland niet worden bij een maatschappelijk onderwerp.

In dit rapport worden de termen demonstratie, betoging, manifestatie of picket-line door elkaar heen gebruikt. De essentie is dat het in alle gevallen een uiting van een gevoel of een mening op politiek of maatschappelijk gebied betreft.

In dit onderzoek zijn vele demonstraties van de afgelopen jaren de revue gepasseerd en meegenomen. Er was sprake van een grote hoeveelheid en diversiteit van demonstraties. Voor dit onderzoek is geput uit berichten in kranten, op internet, na een oproep toegestuurde beschrijvingen van demonstraties, uit gesprekken met organisatoren en advocaten en uit statistieken van de Haagse politie. Wat het wettelijk deel betreft is geput uit diverse wetenschappelijke bronnen, jurisprudentie en databanken over wetgeving.

Het onderzoek volgt vier sporen:

1. het wettelijke spoor waarbij de vergelijking tussen de Wet Openbare Manifestaties en de Algemene Politie Verordening van Den Haag centraal staat
2. de gemeentelijke stukken van vergaderingen van de Haagse gemeenteraad en commissies
3. de diverse juridische procedures die de afgelopen jaren rond demonstraties in Den Haag zijn gevoerd
4. de vele voorbeelden van demonstraties. Bij sommige is niets gebeurd, andere zijn verboden of ontbonden, bij weer andere zijn door de overheid beperkingen of andere voorwaarden opgelegd

Het eerste en het laatste spoor komen duidelijk terug in dit rapport. Het tweede en het derde spoor dienen meer ter ondersteuning van de argumentatie rondom de Haagse APV en het ondersteunen van voorbeelden die ter illustratie dienen van de praktijk in Den Haag.

Het onderzoek beslaat de jaren 2000 – 2005, met de gemeentegrens van Den Haag als beperking. De evangelisaties (406 aangemelde¹ openbare manifestaties) en de organisaties die erg regelmatig een demonstratie organiseren (meestal een stille wake, 891 aangemelde openbare manifestaties) zijn daarbij niet meegenomen². Met als uitzondering één manifestatie van de Stichting Japanse Ereschulden.

¹ Voor het organiseren van een demonstratie is geen vergunning nodig. Een demonstratie hoeft alleen aangemeld te worden.

² Alleen al Falun Gong (Lanbin Mei en Huan Li) organiseerde in deze periode 559 manifestaties, Schreeuw om leven 78 en Japanse Ereschulden 82

In totaal zijn er in genoemde periode 1.472 demonstraties aangemeld volgens de documentatie van de politie.

- Daarvan zijn er in ons onderzoek in totaal 381 bekeken. 78 daarvan zijn niet volgens de regels aangemeld, 303 wel, zij het dat niet alle 303 gemelde demonstraties in de politieregistratie voorkwamen.
- Van 164 van deze 381 demonstraties is nadere informatie bij de gemeente en de politie aangevraagd: in de vorm van de kennisgeving, het draaiboek of het journaal of een combinatie van deze stukken.
- Van deze 164 demonstraties zijn ook processtukken, materiaal van klachtenprocedures, schriftelijke vragen van de organisatoren of verslagen van de ombudsman verzameld. Uiteindelijk zijn van deze 164 demonstraties er 104 in het onderzoek beschreven.

Over de demonstraties die niet in het onderzoek zijn opgenomen, in totaal 1.091 naast de 1.296 bijna wekelijkse manifestaties (evangelisatie, Falun Gong, Japanse Ereschulden) valt het volgende op te merken

- In het algemeen gaat het hierbij om kleine vormen van protest van enkele tientallen demonstranten.
- Bij diplomatieke vestigingen van buitenlandse staten werd ongeveer 518 keer gedemonstreerd. Bij de Amerikaanse ambassade werd veelvuldig gedemonstreerd (ongeveer 111 keer), maar echt 'grote' demonstraties vonden daar niet plaats. De meeste protesten bestonden uit niet meer dan enkele honderden deelnemers
- Bij het Vredespaleis werd ongeveer 502 keer gedemonstreerd, waar de grootste demonstratie op 23 februari 2004 plaatsvond met niet meer dan 2.000 demonstranten
- Op het Malieveld werd ongeveer 137 keer verzameld voor een demonstratie of gedemonstreerd. Dit gaat niet altijd om demonstraties met zeer grote aantallen deelnemers zoals de voorbeelden uit dit rapport aangeven
- Op het Plein bij de Tweede Kamer vonden 647, op het Binnenhof 103, de Hofplaats 12, het Hofsingelplein 28, de Lange Vijverberg 19 en op de Lange Poten 2 demonstraties plaats. Op het Plein kunnen volgens de gemeente slechts 2.000 demonstranten, het Binnenhof en de andere locaties een veel kleiner aantal
- Bij afzonderlijke ministeries werd weinig gedemonstreerd (56 keer). De meeste protesten vonden plaats bij het Ministerie van Justitie (21 keer)
- Het Haags Vredes Platform hield 101 over het algemeen kleine demonstratie bij de Amerikaanse ambassade. De 'Nederlandse Bond van Moeder CAO' hield 22 keer een picket-line op de Lange Vijverberg. Het Actiecomité plus 6 min 6 verplaatste een protest van 'witte illegalen' 31 keer. Amnesty International hield 14 keer een manifestatie. De Socialistische Partij hield 43 keer een openbare manifestatie in de vorm van een demonstratie, het uitdelen van folders of een picket-line. Milieudefensie organiseerde 25 keer of een ludieke actie of een picket-line. En 29 keer demonstreerden diverse organisaties van huisartsen, doven, diabetici en anderen uit de gezondheidszorg op het Plein bij de Tweede Kamer

De kennisgevingen van deze 1.091 openbare manifestaties zijn te vergelijken met de kennisgevingen die in dit rapport ter sprake komen. Ook de wijze waarop de gemeente met het recht op betoging in deze gevallen is omgegaan zal niet veel afwijken van de voorbeelden uit dit rapport. Om dit te concluderen hebben wij naast de 104 beschreven voorbeelden 277 demonstraties ook bekeken en zijn van 60 niet beschreven protesten ook de stukken opgevraagd bij de gemeente en politie.

Gedetailleerde statistieken zijn te vinden in het hoofdstuk verbod of beperking.

Bij de uitwerking van de voorbeelden is een verdeling te maken over de verschillende jaren. Het is echter niet altijd mogelijk bij elke rubriek in alle jaren voorbeelden te vinden. Bepaalde voorbeelden passen ook onder verschillende rubrieken. De voorbeelden zijn exemplarisch voor waar de rubriek voor staat.

Demonstraties gebruikt voor het onderzoek (per jaar en totaal):

Het eerste cijfer is het cijfer op basis van de opgave van de politie Haaglanden, het tweede is de informatie die verzameld is in het kader van het onderzoek via de media, internet en afzonderlijke organisaties, het derde cijfer is de lijst met demonstraties waarover wij bij de Politie Haaglanden en de gemeente Den Haag extra gegevens hebben opgevraagd. Tot slot is het vierde cijfer het aantal demonstraties dat als voorbeelden hebben gediend ter ondersteuning van de conclusies van het rapport

2000	
Totaal politie opgegeven	315
Totaal bekeken manifestaties	67
Totaal nader bekeken en nadere informatie aangevraagd	25
Totaal uitgewerkt	16
2001	
Totaal politie opgegeven	153
Totaal bekeken manifestaties	53
Totaal nader bekeken en nadere informatie aangevraagd	23
Totaal uitgewerkt	14
2002	
Totaal politie opgegeven	378
Totaal bekeken manifestaties	56
Totaal nader bekeken en nadere informatie aangevraagd	26
Totaal uitgewerkt	15
2003	
Totaal politie opgegeven	424
Totaal bekeken manifestaties	83
Totaal nader bekeken en nadere informatie aangevraagd	26
Totaal uitgewerkt	17
2004	
Totaal politie opgegeven	546
Totaal bekeken manifestaties	64
Totaal nader bekeken en nadere informatie aangevraagd	28
Totaal uitgewerkt	20
2005	
Totaal politie opgegeven	952
Totaal bekeken manifestaties	58
Totaal nader bekeken en nadere informatie aangevraagd	36
Totaal uitgewerkt	22

Totaal	
Totaal politie opgegeven	2.768 (1.472, zie hierboven)
Totaal bekeken manifestaties	381
Totaal nader bekeken en nadere informatie aangevraagd	164
Totaal uitgewerkt	104

Gebruikte stukken

Het onderzoek naar het recht op betoging is verricht op verzoek van de gemeenteraadsfractie van de Haagse Stadspartij. Joris Wijsmuller, gemeenteraadslid van de Haagse Stadspartij heeft burgemeester Deetman over dit onderzoek ingelicht. Deze beloofde alle medewerking.

De gemeentewet kent sinds 7 maart 2003 een bepaling op basis waarvan het college van burgemeester en wethouders een actieve inlichtingen- of informatieplicht heeft. In artikel 169 Gemeentewet is opgenomen dat het college de raad verantwoording schuldig is, over het bestuur en dat het de raad inlichtingen geeft die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft ³.

Het onderzoek was voor een deel afhankelijk van stukken van de gemeente en van de politie. Half oktober 2005 was er een afspraak met de Haagse bestuursdienst en de afdeling Operationele Zaken van de politie. Toen is de onderzoeksopdracht uitgelegd en zijn er afspraken gemaakt over het aanleveren van relevante stukken.

In eerste instantie meldde de bestuursdienst dat er bij de gemeente geen relevante stukken waren. Bij de politie liep een verzoek om informatie vertraging op door het vertrek van het toenmalige hoofd Operationele Zaken. Zijn opvolger heeft daarna alle informatie voortvarend verstrekt. Bij de bestuursdienst verliep de informatievoorziening traag. Hierdoor zijn in het eindverslag niet de documenten van de beheersdriehoek (het overleg tussen het Openbaar Ministerie, de burgemeester en de politie) opgenomen, terwijl de stukken eind oktober opgevraagd zijn. De gemeente had in het begin voortvarender te werk moeten gaan. Zodra het materiaal beschikbaar komt zullen we een appendix schrijven bij dit verslag.

³ http://www.vernieuwingsimpuls.nl/wetgeving/gemeentewet/3_bevoegdheid/10bevoegdcollegebenw/index.htm

Hoofdstuk 2

Het recht op demonstreren: de wet

In dit hoofdstuk worden de grote lijnen weergegeven over de wetten die in beeld komen bij het recht op demonstratie. Het gaat hier om de grote lijnen, vooral ter inleiding op de volgende hoofdstukken, waarbij specifieke onderdelen van het recht op demonstreren ter sprake komen.

a. Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM) ⁴

Het EVRM is een overkoepelend verdrag voor de landen van de Raad van Europa. Het aantal landen dat aangesloten is bij de Raad van Europa is groter dan het aantal lidstaten van de Europese Unie. Wel zijn alle EU landen verdragspartij.

Het EVRM is het fundament onder de Raad van Europa. Het verdrag bevat alle belangrijke mensenrechten en fundamentele vrijheden. Het EVRM is bindend voor alle aangesloten landen. Landen die lid willen worden van de Raad, moeten het EVRM ondertekenen.

Belangrijk is dat als een van de lidstaten van de Raad van Europa in strijd handelt met het EVRM, burgers of andere lidstaten deze staat bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens kunnen aanklagen.

Twee artikelen zijn van belang bij het recht op demonstratie:

Artikel 10: Vrijheid van meningsuiting

- 1. Een ieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen of te verstrekken, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen. Dit artikel belet Staten niet om radio-, omroep-, bioscoop- of televisieondernemingen te onderwerpen aan een systeem van vergunningen.
- 2. Daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, territoriale integriteit of openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen.

Artikel 11: Vrijheid van vergadering en vereniging

- 1. Een ieder heeft recht op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging, met inbegrip van het recht met anderen vakverenigingen op te richten en zich bij vakverenigingen aan te sluiten voor de bescherming van zijn belangen.
- 2. De uitoefening van deze rechten mag aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, voor de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Dit artikel verbiedt niet dat rechtmatige beperkingen worden gesteld aan de uitoefening van deze rechten door leden van de krijgsmacht, van de politie of van het ambtelijk apparaat van de Staat.

⁴ <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/655FDBCF-1D46-4B36-9DAB-99F4CB59863C/0/DutchN%C3%A9erlandais.pdf>

Conclusie:

Het recht op vrije meningsuiting en op betoging is in het Europese Verdrag van de Rechten van de Mens vastgelegd, een verdrag dat ook Nederland heeft ondertekend. Wel kunnen er beperkingen worden opgelegd. Aan deze beperkingen zijn voorwaarden gesteld:

- ze moeten bij wet zijn voorzien
- in een democratische samenleving noodzakelijk zijn:
 - in het belang van de nationale veiligheid
 - ter voorkoming van wanordelijkheden en strafbare feiten
 - voor de bescherming van de gezondheid of de goede zeden
 - voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

b. Demonstratierecht in grondwet⁵

Het recht tot betoging is geïntroduceerd bij de grondwetsherziening in 1983. De toenmalige regering was van mening dat “de betoging zich als uitings- en participatievorm een zodanige plaats in onze samenleving verworven had, dat opneming van het betogingrecht onder de grondrechten gerechtvaardigd was”⁶.

Het betogingsrecht werd vastgelegd in artikel 9 Grondwet

Artikel 9 Grondwet:

1. Het recht tot vergadering en betoging wordt erkend, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.
2. De wet kan regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

De wetgever heeft met het opnemen van dit artikel in de Grondwet veel ruimte willen geven aan betogingen. Er is wel de beperking “behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet”. Dit kan in principe elke formele wet zijn (Wet aangenomen door de Eerste en Tweede Kamer): Wetboek van Strafrecht, Wet Openbare Manifestatie, maar ook bijvoorbeeld de Verkeerswetenwet. In het tweede lid zijn beperkingen opgenomen: “Regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden”. De wetgever heeft hiermee de mogelijkheden tot het stellen van beperkingen begrensd.

Uit de tekst van de Grondwet blijkt overigens niet wat verstaan moet worden onder een betoging. De regering heeft bij de grondwetsherziening in 1983 wel een indicatie gegeven. Zij omschrijft de betoging als een middel om, het liefst met zoveel mogelijk mensen, in het openbaar uiting te geven aan gevoelens of wensen op maatschappelijk of politiek gebied.

Volgens de wetgever is een betoging door één persoon geen betoging. Wel kan er al sprake zijn van een betoging als daaraan twee personen deelnemen⁷.

Als iemand alleen ‘demonstreert’ valt het uiten van die mening onder artikel 7 van de Grondwet. De Wet Openbare Manifestaties komt dan niet in zicht.

Artikel 7 Grondwet

1. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

⁵ <http://wetten.overheid.nl/cgi-bin/sessioned/browsercheck/continuation=22682-002/session=285860746922596/action=javascript-result/javascript=yes>

⁶ TK 1975- 1976, 13 872, nr. 3 (MvI), pg. 39

⁷ TK 1985-1986, 19 427, nr. 5

2. De wet stelt regels omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisieuitzending.
3. Voor het openbaren van gedachten of gevoelens door andere dan in de voorgaande leden genoemde middelen heeft niemand voorafgaand verlof nodig wegens de inhoud daarvan, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. De wet kan het geven van vertoningen toegankelijk voor personen jonger dan zestien jaar regelen ter bescherming van de goede zeden.
4. De voorgaande leden zijn niet van toepassing op het maken van handelsreclame.

Conclusie

Het recht op vrije meningsuiting en op betoging is vastgelegd in de Nederlandse Grondwet. Het is daarmee een belangrijk basisrecht, dat slechts onder bepaalde voorwaarden ingeperkt kan worden:

- door formele wetten
- door wettelijke regels ter bescherming van de gezondheid
- door wettelijke regels in het belang van het verkeer
- door wettelijke regels ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden

Van een betoging is sprake als twee of meer mensen in het openbaar hun (politieke) wensen of gevoelens uiten. Door de overheid mogen geen beperkingen worden opgelegd op basis van de inhoud.

c. De Wet Openbare Manifestaties (WOM)⁸

(Officieel: Wet van 20 april 1988, houdende bepalingen betreffende de uitoefening van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en van het recht tot vergadering en betoging)

De uitwerking van het grondwettelijk recht op demonstratie heeft plaatsgevonden in de Wet Openbare Manifestaties (WOM).

De WOM regelt, “wettelijke bepalingen betreffende de uitoefening van het recht tot vrije belijdenis van godsdienst en levensovertuiging en betreffende de uitoefening van het recht tot vergadering en betoging”

In de WOM is geregeld dat elke gemeente een verordening moet vaststellen, welke elementen er opgenomen moeten worden in die verordening, wat de bevoegdheden van de gemeenteraad en de burgemeester zijn en onder welke omstandigheden een betoging verboden kan worden en onder welke omstandigheden er beperkingen opgelegd kunnen worden.

De WOM geeft dus vooral de gemeenteraden opdracht de procedure voor melding te regelen. Voor alle duidelijkheid: er moet géén vergunning worden aangevraagd, een demonstratie hoeft slechts gemeld te worden. De beperkende maatregelen (of een verbod) die de burgemeester kan toepassen zijn ontleend aan de Grondwet en kunnen slechts worden toegepast ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

In rangorde staat de WOM boven de Algemene Politieverordening. De verbinding tussen beide is vastgelegd in artikel 4 lid 1 WOM. Daarin is vastgelegd: “De gemeenteraad bij verordening regels vaststelt met betrekking tot de gevallen waarin voor vergaderingen en betogingen op openbare plaatsen een voorafgaande kennisgeving vereist is”. De betrokken verordening is bijna altijd een APV. Zo ook in Den Haag.

⁸ <http://wetten.overheid.nl/cgi-bin/deeplink/law1/title=Wet%20openbare%20manifestaties>

Conclusie

De Wet Openbare Manifestaties regelt de procedure en bevoegdheden van overheidsorganen betreffende het grondwettelijk vastgelegde recht op betoging.

De procedure betreft het aanmelden van demonstratie, een vergunning is sinds de WOM niet meer nodig

Deze procedure moet worden vastgesteld door de gemeenteraad. In de procedure wordt een tijdstip voor het aanmelden en andere gegevens van de organisatoren vastgelegd.

De burgemeester heeft de bevoegdheid tot verbieden, beperken, het stellen van voorwaarden of ontbinden, maar alleen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

d. Algemene Politieverordening⁹

In de Algemene Politieverordening staan regels waaraan iedereen zich in een stad heeft te houden. Deze regels kunnen per stad verschillen. De regels dienen echter wel een wettelijke basis te hebben. De gemeenteraad (die de APV immers bekrachtigt) kan niet zó maar regels stellen.

Wel bieden veel wetten enige ruimte aan gemeenteraden, zo ook de Wet Openbare Manifestaties. Artikel 4 lid 2 sub b WOM geeft ruimte voor het tijdstip waarbinnen een demonstratie gemeld moet worden, welke gegevens verstrekt moeten worden en hoe een bevestiging afgehandeld moet worden

Op de verschillende onderdelen komen we later terug. Ter illustratie van bestaande verschillen tussen verschillende gemeenten over bijvoorbeeld het tijdstip van melden: in Den Haag geldt momenteel een periode van 4 x 24 uur, in Amsterdam 24 uur en in Rotterdam en Utrecht 48 uur. Alle steden kennen overigens een uitzonderingsclausule. De burgemeester kan een aanmelding die te laat is gedaan of een niet aangemelde betoging alsnog honoreren.

Conclusie

In de Algemene Politieverordening is uitwerking gegeven aan de plicht in de WOM om een procedure voor het melden van betogingen op te stellen. Het is een procedurele meldingsprocedure. De gronden voor verbod, beperking, voorwaarden of ontbinding staan niet in de APV, maar in de WOM. De WOM is niet dwingend voor het tijdstip noch voor andere gegevens die gevraagd worden. Elke gemeenteraad kan dat (binnen de grenzen van de wet) op een andere wijze vastleggen.

e. Gemeentewet

Krachtens de gemeentewet¹⁰ heeft de burgemeester diverse bevoegdheden ter handhaving van de openbare orde. Ze zijn grofweg onder te verdelen in lichte en zware bevoegdheden.

Lichte bevoegdheden

Om te beginnen is in artikel 172 Gemeentewet geregeld dat de burgemeester belast is met handhaving openbare orde (artikel 172¹¹).

⁹ <http://ris.denhaag.nl/risdoc/verordeningen/RIS007433.pdf>

¹⁰ <http://wetten.overheid.nl/cgi-bin/deeplink/law1/title=Gemeentewet>

¹¹ artikel 172 lid 3 luidt: bij verstoring van de openbare orde of bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, de bevelen te geven die noodzakelijk te achten zijn voor de handhaving van de openbare orde.

Voorts bepaalt artikel 174 van de Gemeentewet dat de burgemeester is belast met het toezicht op de openbare samenkomsten.

Zware bevoegdheden

Bij ernstige (dreiging van) verstoring van de openbare orde kan de burgemeester een noodbevel¹² of noodverordening¹³ inzetten. Daarnaast heeft de burgemeester nog de mogelijkheid om groepen van personen op te houden¹⁴.

In principe geldt altijd het normale regime, slechts bij concrete aanwijzingen kan een zwaarder middel worden ingezet. Bovendien is de Wet Openbare Manifestaties een bijzondere wet, die onder normale omstandigheden boven de gemeentewet staat.

Conclusie

De burgemeester is volgens de gemeentewet degene die een aantal bevoegdheden heeft om de openbare orde te handhaven. Onder normale omstandigheden gaat de WOM boven de gemeentewet, slechts in bijzondere gevallen (noodbevel, noodverordening en bestuurlijke ophouding, gaat de Gemeentewet boven de WOM.

f. Bewaken en beveiligen

De laatste jaren is er veel veranderd op het terrein van bewaken en beveiligen. Om te beginnen zijn er vaker meldingen van mogelijke aanslagen op individuen of instanties. Mede daardoor wordt de beveiliging op een andere manier geregeld dan vroeger. Bovendien is als gevolg van de moord op Pim Fortuyn, het hele stelsel Bewaken en Beveiligen aangepast.

Een stad als Den Haag heeft veel te maken gekregen met de gevolgen van deze verandering. Zo wordt de Ambassade van de VS sinds 11 september 2001 als een fort beveiligd, zijn er af en toe terroristische dreigingen en worden politici vaker afgeschermd door een cordon beveiligers dan voorheen.

Bij de Nationaal Coördinator Bewaken en Beveiligen (NCBB) wordt alle informatie over mogelijke dreigingen verzameld. Afhankelijk van de dreiging wordt besloten tot maatregelen. Dit kan variëren van persoonbeveiliging tot aanwijzen van een bepaald gebied voor preventief fouilleren.

Het stelsel van bewaken en beveiligen kan in conflict komen met het recht op betoging. Hierbij gaat het om demonstraties langs gebouwen of woonhuizen van personen die vermeld staan op de lijst te beveiligen objecten of personen die de NCBB samenstelt. De redenering is dat “demonstraties ongewenste gevolgen met zich mee kunnen brengen, waarbij bijvoorbeeld de veiligheid van de betreffende ambtsdrager en zijn functioneren in de Nederlandse democratische verhoudingen in het geding zouden kunnen komen”.

In dit soort situaties dient de burgemeester contact op te nemen met het Nationaal Coördinatie Centrum (NCC), dat weer het NCBB op de hoogte stelt. Bij het NCC wordt vervolgens een analyse gemaakt. Uit

¹² Artikel 175 lid 1.

In geval van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen of zware ongevallen, dan wel van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, is de burgemeester bevoegd alle bevelen te geven die hij ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig acht. Daarbij kan van andere dan bij de Grondwet gestelde voorschriften worden afgeweken.

¹³ Artikel 175 lid 1

In geval van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen of zware ongevallen, dan wel van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, is de burgemeester bevoegd alle bevelen te geven die hij ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig acht. Daarbij kan van andere dan bij de Grondwet gestelde voorschriften worden afgeweken.

¹⁴ artikelen 154a en 176a Gemeentewet

die analyse zou een dreigingsbeeld moeten blijken op grond waarvan de burgemeester vervolgens maatregelen kan nemen.

Opmerkelijk is dat niet alleen aan mogelijke dreigingen wordt gedacht, maar dat ook ‘de waardigheid’ ter sprake komt. Immers “dergelijke manifestaties kunnen onder omstandigheden een inbreuk betekenen op de waardigheid (en zelfs op de veiligheid). Een op zich ordelijke betoging kan het functioneren van bijvoorbeeld een ambassade aantasten. Zo kan zij geluidsoverlast geven of het betreden van het gebouw vanwege de menigte bemoeilijken. Dit kan (ernstige) gevolgen hebben voor de internationale betrekkingen (..). Het NCC zal vervolgens de directie Kabinet en Protocol van het Ministerie van Buitenlandse Zaken informeren. Bovendien zal het NCC de informatie direct voorleggen aan de NCBB. Op deze wijze kunnen tijdig adequate maatregelen worden geadviseerd en getroffen”.

Conclusie

De veranderingen van de laatste jaren in het kader van bewaken en beveiligen leveren potentieel vaker dan in het verleden een conflict op met betogingen. De burgemeester kan van bijvoorbeeld het Ministerie van Binnenlandse Zaken of het Ministerie van Buitenlandse Zaken opdracht krijgen bepaalde maatregelen te nemen (denk aan een noodverordening).

Anders dan de WOM vermeldt, komt de term ‘waardigheid’ in zicht en wordt het Ministerie van Buitenlandse Zaken geïnformeerd. De Grondwet en de WOM verbieden echter enige beperking op inhoud van een betoging.

Hoofdstuk 3

Niet-aangemeld demonstreren in Den Haag

In hoofdstuk 3 wordt beschreven hoe het recht op betoging is vastgelegd in de Grondwet en hoe dit grondrecht enigszins beperkt wordt in de Wet Openbare Manifestaties (WOM).

Op basis van die wet hebben gemeenteraden vervolgens weer in de Algemene Plaatselijke (of Politie) Verordeningen (APV) de regels voor het melden van een demonstratie opgesteld.

Maar niet iedereen meldt een demonstratie. Soms omdat men spontaan de straat op gaat, soms omdat men niet weet dat een demonstratie moet worden aangemeld en soms omdat maar een klein aantal mensen hun mening wil uiten.

Een stad als Den Haag wordt als regeringscentrum, residentie en stad met diplomatieke vestigingen regelmatig geconfronteerd met deze niet of niet-tijdig aangemelde demonstraties.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op deze ‘spontane’ demonstraties, picket-lines, en folderacties.

1. Allereerst de regelgeving. Wat staat er in de Haagse APV over het melden van demonstraties en wat bepaalt de WOM hierover? Een wet gaat immers boven een Haagse regeling.
2. Dan is er de tijdsfactor voor het melden van demonstratie, een belangrijk element bij spontane demonstraties.
3. Vervolgens komt de rol van de burgemeester aan de orde; wat zijn diens bevoegdheden bij spontane niet-aangemelde demonstraties?
4. Tenslotte de praktijk. Hoe is de burgemeester de afgelopen vijf jaar omgegaan met demonstraties die niet aangemeld waren?

1 Niet-aangemelde demonstraties: de Haagse APV en de wet

De regels omtrent het organiseren van een demonstratie in Den Haag staan in de Algemene Politieverordening. Uit artikel 10 lid 1¹⁵ van die APV vloeit voort dat de melding 4 keer 24 uur voor aanvang van de demonstratie plaats moet vinden. Er kan een uitzondering worden gemaakt, op grond van artikel 10 lid 2. De burgemeester kan (als de aard en omvang dat toelaten) de termijn dan bekorten. De Haagse APV heeft dus regels waarbij ook spontane demonstraties op een laat tijdstip aangemeld kunnen worden en doorgang kunnen vinden.

De Haagse APV geeft in principe de procedure aan voor het melden van een demonstratie. De Haagse APV geeft geen regels over demonstraties die niet gemeld zijn. Klopt dit volgens de WOM?

De WOM geeft in artikel 4 aan hoe de gemeenten het recht op betoging in een APV dienen vast te leggen.

Artikel 4 WOM

1. De gemeenteraad stelt bij verordening regels vast met betrekking tot de gevallen waarin voor vergaderingen en betogingen op openbare plaatsen een voorafgaande kennisgeving vereist is.
2. De verordening voorziet ten minste in:
 - a. regels betreffende de gevallen waarin een schriftelijke kennisgeving wordt vereist van degene die voornemens is een vergadering of betoging te houden;
 - b. regels betreffende het tijdstip waarop de kennisgeving moet zijn gedaan, de bij de kennisgeving te verstrekken gegevens, en het verstrekken van een bewijs van ontvangst aan degene die de kennisgeving doet.
3. Over de inhoud van de te openbaren gedachten of gevoelens worden geen gegevens verlangd.

De wetgever heeft destijds veel ruimte gegeven aan de gemeenteraden om een regeling te maken voor de kennisgevingsprocedure. Zo kan elke gemeente haar eigen procedure opstellen. Deze procedure betreft overigens alleen het melden van een demonstratie, niet het wel of niet toestaan van een demonstratie.

Het bijzondere aan artikel 4 WOM is dat de wetgever spreekt over gevallen.

Met zoveel woorden wordt in het eerste lid gesteld dat niet voor alle betogingen een kennisgeving verplicht is. Gemeenteraden moeten een verordening maken waarin aangeven is voor welke gevallen een kennisgeving vereist is en voor welke gevallen niet.

Bij de behandeling van de WOM¹⁶ gaf de Minister van Binnenlandse Zaken ook een dergelijke verklaring bij artikel 4 WOM. “... uit artikel 3 en 4 lid 1 volgt dat de gemeenteraad niet verplicht is voor elke mogelijke samenkomst, vergadering of betoging op een openbare plaats regels te stellen. De raad kan hierbij differentiëren, of helemaal afzien van het stellen van regels”.

In de Memorie van Toelichting van de WOM¹⁷ had de minister al uitgelegd dat “voorts door de gemeenteraad kan worden bepaald dat voor bepaalde demonstraties – bijvoorbeeld kleine bijeenkomsten, of manifestaties op ‘vrijplaatsen’ – in het geheel geen kennisgeving nodig is”. Diezelfde Memorie van Toelichting meldde dat “ter voorkoming van misverstanden wij er nog op wijzen, dat de artikelen 3 lid 2 en 4 geenszins uitsluiten dat gemeenten ook voor bepaalde regelmatig terugkerende andere samenkomsten, betogingen of vergaderingen een éénmalige kennisgeving voldoende verklaren”. De wetgever legde deze bevoegdheid expliciet bij de gemeenteraden.

De wet zegt in feite dat er onderscheid gemaakt dient te worden tussen betogingen/manifestaties waarvoor een schriftelijke kennisgeving vereist is en betogingen waarvoor die schriftelijke kennisgeving niet vereist is.

¹⁵ Artikel 10 lid 1:

De organisator van een op een openbare plaats te houden manifestatie, als bedoeld in artikel 4 Wet openbare manifestaties moet vóór de openbare aankondiging van deze vergadering of betoging en tenminste 4 x 24 uur voordat deze zal worden gehouden, de burgemeester hiervan schriftelijk kennis geven.

¹⁶ Handelingen WOM 1985/86 19427

¹⁷ Kamerstukken II 1985/86 19427 nr 2

Welk onderscheid wordt er in de Haagse APV gemaakt?

Daarvoor moeten we naar artikel 10 van de APV ¹⁸.

In dat artikel staat: “de organisator van een op een openbare plaats te houden manifestatie, als bedoeld in artikel 4 Wet Openbare Manifestaties moet hiervan vóór de openbare aankondiging van deze vergadering of betoging en tenminste 4 x 24 uur voordat deze zal worden gehouden, aan de burgemeester schriftelijk kennis geven”.

De Haagse APV verwijst dus naar artikel 4 van de WOM als het gaat om de vraag voor welke manifestaties een kennisgeving moet worden gedaan, terwijl artikel 4 van de WOM bepaalt dat de gemeenteraden aan moeten geven voor welke manifestaties het doen van een kennisgeving verplicht is. Het gevolg van deze cirkelredenering is dat nergens duidelijk wordt gemaakt wat het onderscheid is tussen manifestaties waarbij een kennisgeving vereist is en manifestaties waarbij dat niet nodig is. De gemeente hanteert expliciet het beleid dat voor iedere demonstratie een kennisgeving vereist is, terwijl de APV hier eigenlijk niet duidelijk over is.

Conclusie:

De Haagse APV voldoet niet aan de in de WOM vastgestelde eis van artikel 4 lid 1 dat de gemeenteraad regels vaststelt met betrekking tot de gevallen waarin voor vergaderingen en betogingen op openbare plaatsen een voorafgaande kennisgeving vereist is. De gemeenteraad van Den Haag dient de APV te wijzigen, waardoor er recht wordt gedaan aan de bedoeling van de wetgever.

¹⁸ Artikel 10 APV Den Haag is gewijzigd in mei 2002. Deze wijziging betrof de termijn die werd gewijzigd van 4 x 4 werkdagen naar 4 x 24 uur

2 Niet aangemelde demonstraties: de tijdsfactor

Bij spontane demonstraties speelt de factor tijd een belangrijke rol. Er gebeurt iets in de wereld, Nederland of Den Haag en spontaan wil een organisatie een demonstratief geluid laten horen. Wie dat in Den Haag wil doen en surft naar www.denhaag.nl en vervolgens zoekt op 'betoging' komt op de pagina 'aanmelden openbare manifestaties' waarop staat uitgelegd hoe het in Den Haag werkt¹⁹.

"Het staat iedereen vrij een manifestatie te organiseren, op voorwaarde dat de burgemeester daarvan tijdig, dus tenminste 4 x 24 uur van tevoren, op de hoogte wordt gesteld. Weekend- en feestdagen vallen binnen die 4 x 24 uur", vermeldt de pagina. Onderaan de pagina wordt vermeld dat "Wanneer u de burgemeester niet (tijdig) in kennis hebt gesteld kunnen maatregelen worden genomen. In het uiterste geval kan dat beëindiging van de manifestatie zijn". De tekst is gerelateerd aan bepalingen uit de WOM en de APV. Het doen van een kennisgeving 4 keer 24 uur voor aanvang van de manifestatie is geregeld in artikel 10 lid 1 APV.

In het tweede lid van datzelfde artikel 10 van de APV staat echter te lezen dat '*Indien aard of omvang van de manifestatie zulks rechtvaardigen, kan de burgemeester de termijn van 4 x 24 uur bekorten*'. Organisatoren van een spontane demonstratie, die binnen de termijn van 4 keer 24 uur willen demonstreren, zouden deze informatie op de website terug moeten kunnen vinden.

De tijd waarbinnen een demonstratie gemeld moet worden is door de wetgever in de WOM niet vastgelegd. Artikel 4 WOM bepaalt dat er *een gemeentelijke verordening dient te zijn* (lid 1) en dat er in die verordening '*regels betreffende het tijdstip waarop de kennisgeving moet zijn gedaan*' moeten zijn opgenomen. De Haagse APV kent een termijn van 4 keer 24 uur, in uitzonderlijke gevallen dus korter.

Den Haag heeft van de grote vier gemeentes de langste termijn. Amsterdam en Utrecht hanteren een termijn van 24 uur. Rotterdam hanteert 48 uur.

Het College van Burgemeester & Wethouders van Den Haag geeft in diverse nota's aan dat er in Den Haag heel veel wordt gedemonstreerd. Bovendien dient er rekening te worden gehouden met diplomatieke vestigingen. De statistieken bij dit onderzoek geven aan dat het aantal grote demonstraties bij diplomatieke vestigingen tussen 2000 en 2005 zeer beperkt is geweest.

De ontwikkeling van de Haagse APV in de loop der jaren laat zien dat de termijn veranderd is van 48 uur naar 4 keer 4 werkdagen en tenslotte in 2002 naar 4 keer 24 uur.

Tot 1982 gold een vergunningstelsel voor de aanvraag van een demonstratie. 48 uur voor aanvang van een demonstratie moest een vergunning worden aangevraagd. In 1982 werd het vergunningstelsel omgevormd tot het meldingenstelsel.

Tot mei 2002 gold in dit stelsel een termijn van 4 keer 4 werkdagen voor het melden van een demonstratie voor aanvang ervan. Bij de wijziging in 1982 gaf het College van B & W aan dat: 'De ervaring heeft geleerd dat in de regel tenminste vier á vijf dagen voor de te houden demonstratie een vergunning wordt aangevraagd. De nieuw gekozen termijn van vier werkdagen – i.p.v. 48 uur – sluit aan op deze praktijk en zal naar verwachting derhalve geen bezwaren behoeven op te leveren. Deze verlenging van de termijn houdt mede verband met de ingevolge het achtste lid op de bestaande hoorplicht in het geval een demonstratie mogelijk dient te worden verboden; bij een kortere termijn zou het voldoen aan deze plicht wellicht op praktische bezwaren stuiten?'

In de praktijk lijkt ook 4 keer 24 uur niet lang genoeg voor een bezwaarprocedure. Bij een verbod kan de organisatie wel naar de voorzieningenrechter stappen indien het verbod wordt betwist.

In mei 2002 is de termijn voor het melden veranderd naar 4 keer 24 uur voor aanvang van een demonstratie. Bij de laatste wijziging gaf het College van B & W aan dat het begrip vier werkdagen tot misverstanden kon leiden. Met een verwijzing naar het feit dat er meer demonstraties worden georganiseerd

¹⁹ <http://www.denhaag.nl/smartsite.html?id=43034>

door organisaties uit andere culturen stelde het college dat het begrip werkdagen onbruikbaar werd. ‘In onze multiculturele samenleving is vaak sprake van andere werkdagen, vrije dagen en feestdagen’, aldus het college. De termijn van 4 keer 24 uur was volgens het college van belang omdat: ‘Er in Den Haag jaarlijks een groot aantal (350) demonstraties wordt gehouden en Den Haag een nationale en internationale (veiligheids) verplichting heeft ten aanzien van de ambassades en internationale organisaties. Met name grote manifestaties vergen veel planning en organisatie’.

Conclusie:

Den Haag kent van alle grote steden de langste termijn voor het aanmelden van een demonstratie. In het voorlichtingsmateriaal van de gemeente wordt niet vermeld dat indien de meldingstermijn van 4 keer 24 uur voor aanvang van een demonstratie verstreken is, een demonstratie, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan, toch gewoon doorgang kan vinden.

3. Niet aangemelde demonstraties: het verbod

De Haagse APV stelt geen regels over de bevoegdheden van de burgemeester bij een niet-aangemelde demonstratie. Bevoegdheden om maatregelen te treffen (verbod, ontbinding, beperken) tegen niet-aangemelde demonstraties ontleend de burgemeester aan de WOM, te weten artikel 5 lid 2 sub a en artikel 7 sub a van de WOM. Voor de volledigheid:

Artikel 5

1. De burgemeester kan naar aanleiding van een kennisgeving voorschriften en beperkingen stellen of een verbod geven.
2. Een verbod kan slechts worden gegeven indien:
 - a. de vereiste kennisgeving niet tijdig is gedaan;
 - b. de vereiste gegevens niet tijdig zijn verstrekt;
 - c. een van de in artikel 2 genoemde belangen dat vordert.
3. Een voorschrift, beperking of verbod kan geen betrekking hebben op de inhoud van hetgeen wordt beleden, onderscheidenlijk van de te openbaren gedachten of gevoelens.
4. Beschikkingen als bedoeld in het eerste lid worden zo spoedig mogelijk bekendgemaakt aan degene die de kennisgeving heeft gedaan.

Artikel 7

De burgemeester kan aan degenen die een samenkomst tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging, vergadering of betoging houden of daaraan deelnemen opdracht geven deze terstond te beëindigen en uiteen te gaan, indien:

- a. de vereiste kennisgeving niet is gedaan, of een verbod is gegeven;
- b. in strijd wordt gehandeld met een voorschrift, beperking of aanwijzing;
- c. een van de in artikel 2 genoemde belangen dat vordert.

Artikel 5 lid 2 sub a en artikel 7 sub a WOM lijken te bepalen dat indien er geen kennisgeving is gedaan, een demonstratie verboden en ontbonden kan worden.

Wettelijk zit de WOM echter ingewikkelder in elkaar. De WOM kent namelijk een onderverdeling in paragrafen. In paragraaf I worden begrippen uitgelegd, in paragraaf II staan bepalingen voor openbare plaatsen, in paragraaf III staan de bepalingen voor andere dan openbare plaatsen, paragraaf IV betreft de bijzondere bepalingen en in paragraaf V staan de strafbepalingen.

De artikelen 5 en 7 WOM staan in paragraaf II en met die paragraaf is nog iets bijzonders aan de hand. In paragraaf II artikel 2 staat namelijk dat:

‘De bij of krachtens de bepalingen uit deze paragraaf aan overheidsorganen gegeven bevoegdheden tot beperking van het recht tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging en het recht tot vergadering en betoging, kunnen slechts worden aangewend ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.’

Dit artikel is zodanig geplaatst in de wetgeving dat de beperkende bevoegdheden van overheidsorganen zoals vastgelegd in de onderliggende artikelen (artikel 3 t/m artikel 7) alleen kunnen worden aangewend op grond van de in de artikel 2 genoemde omstandigheden.

In de Memorie van Toelichting 20 legde de regering het destijds als volgt uit:

‘Uit het feit dat onderdeel c (van artikel 5 en 7) uitdrukkelijk verwijst naar de in artikel 2 genoemde belangen, zulks in tegenstelling tot de onderdelen a en b (van artikel 5 en 7) mag men niet afleiden dat in de onder a en b genoemde gevallen toetsing van een voorgenomen opdracht tot beëindiging geheel aan artikel 2 achterwege zou kunnen blijven. Voor alle aan paragraaf II gegeven bevoegdheden geldt immers, dat zij slechts mogen worden aangewend met het oog op de in artikel 2 genoemde belangen.’

We gaf de wetgever aan dat de burgemeester in deze gevallen een ruimere beoordelingsmarge heeft:

‘Indien de vereiste aanmelding niet tijdig is verricht of de vereiste gegevens niet tijdig zijn verstrekt – de gevallen van artikel 5 lid 2 onder a en b – behoeft dat in het stelsel van de wet niet zonder meer te leiden tot een verbod van de manifestatie. Wel is in zo’n geval aan de burgemeester een ruimere beoordelingsmarge gelaten of de manifestatie doorgang kan vinden, gelet op de in artikel 2 genoemde belangen en gelet op de voor een goede gang van zaken vereiste maatregelen. In sommige gemeenten bestaat thans de praktijk, dat ‘spontane’ manifestaties, waarvan geen tijdige kennisgeving is gedaan, zo mogelijk alsnog worden gelegaliseerd, indien ze onder bezwaar doorgang kunnen vinden. Men laat dan alsnog ter plekke een kennisgeving invullen. Artikel 4 WOM laat voor zulke praktijkoplossingen de ruimte.

Wij achten het niet gewenst in de wet dwingend aan gemeenten voor te schrijven dat niet (tijdig) aangemelde manifestaties in beginsel alsnog moeten worden gelegaliseerd. Daardoor zou het kennisgevingstelsel te zeer worden ondermijnd, en te weinig recht worden gedaan aan verschillen in plaatselijke situatie (bijvoorbeeld ten aanzien van de aanwezige politiecapaciteit)²¹.’

Het beleid van het gemeentebestuur ten aanzien van niet-aangemelde demonstraties is recentelijk weer gegeven in een notitie van januari 2005²². Over niet-aangemelde demonstraties zegt het gemeentebestuur dat “het een strafbare overtreding is van de WOM en de APV Den Haag”. Bij de wijziging van de APV in juni 1982 werd voorgesteld het toen nog geldende vergunningstelsel voor demonstraties om te zetten in een meldingenstelsel. De Haagse gemeenteraad stemde hiermee in.

De opstellers vermelden dat:

‘Een demonstratie hier ter stede niet door de politie wordt ontbonden om de enkele reden dat daarvoor van tevoren geen vergunning is aangevraagd. In dat geval wordt door de Burgemeester ter plaatse alsnog een vergunning verleend, tenzij bijzondere redenen zich hiertegen verzetten. De praktijk heeft echter uitgevezen dat dit laatste slechts bij uitzondering het geval is.’²³

Conclusie:

De ruimte die de WOM biedt aan spontane demonstraties is groot. Wettelijk is de burgemeester bij de constatering van een spontane demonstratie verplicht te onderzoeken of de demonstratie doorgang kan vinden. Twee beoordelingscriteria spelen daarbij een rol. Ten eerste de in artikel 2 WOM genoemde beperkende bevoegdheden (ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden) en de mogelijkheid om maatregelen te nemen ter bevordering van een goede gang van zaken. Met andere woorden, indien geconstateerd wordt dat een demonstratie niet van tevoren is aangemeld, dan dient de burgemeester wettelijk gezien de afweging te maken, of de spontane demonstratie de gezondheid in gevaar brengt, overlast voor het verkeer oplevert, de beëindiging ervan nodig is ter voorkoming van wanordelijkheden en er voldoende politiecapaciteit (indien nodig) is.

²⁰ Memorie van Toelichting TK 19427, nr 3

²¹ Memorie van Toelichting TK 19427, nr 3

²² Ris12517a dd 22 februari 2005

²³ Herziening Algemene Politieverordening, rc 263, blz. 4, 8 juni 1982

4. Niet aangemelde demonstraties: de Hoge Raad

Binnenkort doet de Hoge Raad uitspraak in de zaak van Meindert Stelling. Stelling werd op 25 juni 2003 gearresteerd, omdat hij niet voldeed aan een ambtsbevel van de Haagse politie, die een demonstratieve folderactie waaraan hij deelnam, wilde beëindigen.

De zaak van Stelling betreft de principiële kwestie die we hierboven onder punt 3 beschreven hebben. Mag de burgemeester een demonstratie, die niet is aangemeld, puur en alleen vanwege dat feit verbieden en ontbinden. Of kan de burgemeester dat slechts als op dat moment een afweging volgt aan de hand van de in artikel 2 WOM genoemde beperkende belangen (ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden).

Stelling was bij de politierechter en in hoger beroep bij het Gerechtshof veroordeeld tot een boete, omdat deze rechters vonden dat de burgemeester de demonstratie kon beëindigen omdat er geen kennisgeving was gedaan. Stelling betoogde voor de Hoge Raad dat het Gerechtshof ten onrechte geoordeeld had dat een bevel tot beëindiging van een betoging kan worden gegeven louter op grond van de omstandigheid dat geen voorafgaande kennisgeving is gedaan en dus ongeacht of één van de in artikel 9 lid 2 Grondwet en artikel 2 WOM genoemde belangen in het geding is. Stelling betoogde dat artikel 7 WOM slechts een verbod legitimeert als één der in artikel 2 WOM genoemde belangen in het geding zijn.

Voordat de Hoge Raad een uitspraak doet, geeft de advocaat-generaal een advies. Dat advies wordt in bijna alle gevallen opgevolgd. In zijn conclusie voor de Hoge Raad haalde advocaat-generaal mr. Vellinga de Memorie van Toelichting van de WOM aan zoals hierboven beschreven. Vellinga concludeert dat de wetgever het aan de gemeentelijke regelgever heeft overgelaten om te bepalen in welke gevallen een voorafgaande kennisgeving voor een manifestatie moet worden verlangd en dat de regelgever daarbij de in artikel 2 genoemde belangen in het oog moet houden. 'Dat neemt niet weg dat de burgemeester, die gebruik wil maken van de – discretionaire - bevoegdheid om een demonstratie als de onderhavige, waarvan niet van tevoren kennis is gegeven op de bij APV voorgeschreven wijze, te beëindigen in het concrete geval dient te beoordelen of de in artikel 2 van de WOM genoemde beperkinggronden het beëindigen van een demonstratie wegens het ontbreken van de voorgeschreven kennisgeving toelaten. Dat geldt zeker in het geval als het onderhavige waarin bij APV van een organisator van een op een openbare plaats te houden manifestatie, van welke aard, in welke omvang, op welke plaats en in welke omstandigheden ook, steeds wordt verlangd dat hij vier dagen tevoren van die manifestatie schriftelijk kennis geeft aan de burgemeester'.

De advocaat-generaal beredeneert aan de hand van een uitspraak betreffende artikel 10 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM)²⁴ dat ook van toepassing is op demonstraties, dat het EVRM zware eisen stelt aan de inbreuk op de betogingsvrijheid. 'De enkele omstandigheid dat van het houden van een betoging niet voorafgaand kennis is gegeven zal doorgaans niet zonder meer toereikend zijn om een inbreuk op artikel 10 lid 2 te rechtvaardigen', aldus de advocaat-generaal. 'Ook daarom vergt aanwending van de in artikel 7 WOM gegeven bevoegdheid nadere overweging en onderbouwing aan de hand van de in artikel 10 lid 2 EVRM gegeven criteria'.

Meindert Stelling was gearresteerd op grond van artikel 7 sub a WOM toegespitst op overtreding van artikel 184 Strafrecht (het niet voldoen aan een bevel van een ambtenaar in functie). Dit betekent dat van een bevel of vordering alleen sprake kan zijn, als dit bevel is gegeven krachtens een bindend wettelijk voorschrift en in overeenstemming is met een op dat wettelijk voorschrift berustende bevoegdheid. Volgens de advocaat-generaal betekent dit dat in de zaak van Meindert Stelling 'niet voorbij kan worden gegaan aan de vraag of één van de in artikel 9 lid 2 Grondwet en artikel 2 WOM genoemde gronden aan

²⁴ EHRM 25 augustus 1993, Chorherr tegen Oostenrijk, Series A, n0. 266-B

beëindiging van de demonstratie ten grondslag lag. Deze begrenzen immers de bevoegdheid van de burgemeester tot het doen beëindigen van de betoging’.

Conclusie van advocaat-generaal Vellinga is dat Meindert Stelling op dit punt gelijk heeft.

Conclusie

Het advies van de advocaat-generaal bij de Hoge Raad in de zaak Meindert Stelling combineert het feit dat de Haagse APV geen onderscheid maakt in gevallen waarvoor een demonstratie gemeld dient te worden en gevallen waarvoor dat niet geldt, met het feit dat een niet aangemelde demonstratie ter plekke getoetst dient te worden aan de drie beperkende belangen (gezondheid, verkeer en wanordelijkheden). De advocaat-generaal beredeneert dat omdat er geen onderscheid wordt gemaakt in Den Haag de toetsing ter plekke noodzakelijk is. Ontbinden van een demonstratie alleen op grond van het niet hebben voldaan aan de meldingsplicht is onmogelijk.

5. Niet aangemelde demonstraties: de eenlingen

Eénmansdemonstraties vallen niet onder het bereik van de WOM²⁵ en daarmee ook niet onder de bepaling van artikel 10 APV. Er hoeft geen melding te worden gedaan van een éénmansdemonstratie.

In een reactie op klachten van een demonstrant betreffende het politieoptreden ten aanzien van zijn protesten gaf burgemeester Deetman aan dat er geen meldplicht bestaat voor éénmansdemonstraties. Ook stelde de burgemeester dat ‘er inmiddels een doelmatige instructie is om misverstanden te voorkomen rondom éénmansdemonstraties in de omgeving van ambassades.’

²⁵ Zie hoofdstuk wetten

6. De Haagse praktijk van niet-aangemelde demonstraties

Met de voorgaande conclusies in ons achterhoofd kunnen we nu de Haagse praktijk bekijken. We geven eerst inzicht in het aantal niet-aangemelde demonstraties (bij benadering), gevolgd door een overzicht van een aantal (42) daarvan. We hebben een onderverdeling in categorieën gemaakt op grond waarvan wel of niet is ingegrepen (of zou worden ingegrepen) door de politie of door de burgemeester.

a. Statistiek

Voor zover wij hebben kunnen nagaan zijn in totaal 78 demonstraties niet aangemeld. Daarbij is bij 11 demonstraties niet ingegrepen (verbod, arrestatie, beperking), bij 67 demonstraties was dat wel het geval.

Eén keer werd ingegrepen in verband met het belemmeren van het verkeer. 66 keer werd ingegrepen ofwel door middel van arrestatie of door het opleggen van een boete vanwege het niet-aangemeld zijn.

Plaats

25 demonstraties bij de Amerikaanse ambassade en altijd ingegrepen (17 éénmansprotesten)

6 demonstraties bij de Israëlische ambassade

6 demonstraties bij andere ambassades

12 demonstraties bij het gebouw van de Tweede Kamer

3 demonstraties bij ministeries

6 demonstraties op het Binnenhof

1 demonstratie bij het Vredespaleis

19 demonstraties elders in de stad

Grootte van de demonstraties

22 demonstraties van 1 persoon

27 demonstraties van 2 tot 10 personen

22 demonstraties van 10 tot 50 personen

7 demonstraties van 50 of meer personen

b. Het overzicht

Aantal beschreven demonstraties: 42

Wanneer:	datum van de demonstratie
Waar:	plaats waar de demonstratie plaatsvond
Hoeveel:	het aantal deelnemers aan de demonstratie
Waarom:	waarom werd er gedemonstreerd
Wat gebeurde er:	verloop van de onderhandeling voor of het ingrijpen na de demonstratie
Arrestatie:	het aantal mensen dat gearresteerd is tijdens de demonstratie
Duur:	hoe lang duurde de demonstratie
Vervolging:	is er vervolging ingesteld, wat is de uitkomst, is er een klachtenprocedure gevolgd

01. Ingegrepen in verband met openbare orde

Wanneer:	26 mei 2005
Waar:	het Vredespaleis
Hoeveel:	26 demonstranten
Waarom:	protest tegen de steun van de Europese Unie aan de regering van Iran
Wat gebeurde er:	'volgens de politie is de demonstratie niet aangemeld en hinderden de demonstranten het verkeer en werden daarom aangehouden.' (ANP bericht)
Arrestatie:	26 arrestanten
Duur:	-
Vervolging:	-

Conclusie:
onduidelijk is waarom het verkeersbelang boven het recht op demonstratie is gegaan.

02. Ingegrepen identificatieplicht en demonstratierecht

- Wanneer: 29 april 2005
Waar: het Binnenhof en het Plein
Hoeveel: twee demonstranten
Waarom: parodie op de Amerikaanse President G.W. Bush
Wat gebeurde er: de demonstratie begon om 13.30 uur. Een persoon maakte foto's van de als G.W. Bush verklede andere persoon. Het ging hier om een ludiek protest in de vorm van straattheater. Het kleine protest wilde het Binnenhof oplopen, maar dit werd niet toegestaan. De demonstratie moest zich verplaatsen naar het Plein. Bij deze verwijdering was de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging (DKDB) betrokken. De demonstranten werd gevraagd naar hun vergunning en naar hun identiteitsbewijs. De demonstratie verplaatste zich opnieuw naar het Plein. Daar werd de demonstranten om 14.15 uur opnieuw gevraagd naar hun identificatiepapieren. Korte tijd later was de demonstratie afgelopen
- Arrestatie: -
Duur: ongeveer één uur
Vervolging: nee, er is door beide demonstranten een klacht bij de Onafhankelijke commissie voor klachten tegen politie Haaglanden ingediend waarbij een deel van de klacht gegrond is verklaard en een deel niet. Het gedeelte van de klacht met betrekking tot de plicht het identiteitsbewijs te tonen is gegrond verklaard.
- Wanneer: 20 januari 2005
Waar: de Amerikaanse ambassade
Hoeveel: drie demonstranten
Waarom: protest tegen het oorlogsbeleid van de Regering Bush
Wat gebeurde er: drie mensen stonden om 13.30 uur met een spandoek met de tekst 'nog vier jaar Bush terreur'. De demonstranten werden in eerste instantie gevraagd naar hun vergunning. Toen ze deze niet bleken te hebben werd hun gevraagd om hun identiteitspapieren te tonen.
- Arrestatie: de drie demonstranten werden gearresteerd voor het niet voldoen aan de identificatieplicht
Duur: tussen de 5 en 10 minuten
Vervolging: drie demonstranten werden vervolgd, één persoon werd ontslagen van rechtsvervolging door de kantonrechter in Leiden, en twee personen vrijgesproken door de kantonrechter in Den Haag. Het Openbaar Ministerie is in de laatste twee vrijspraken in hoger beroep gegaan.
- Wanneer: 12 december 2003
Waar: de vestiging van de ABN AMRO aan de Bezuidenhoutseweg
Hoeveel: twee demonstranten
Waarom: vanwege de steun van ABN AMRO aan het Britse defensiebedrijf INSYs
Wat gebeurde er: twee demonstranten stonden met een spandoek met de tekst 'geen cent voor clusterbommen' en 'boycot ABN AMRO' bij het filiaal van de ABN AMRO op de Bezuidenhoutseweg. Na tien minuten arriveerde de politie. 'Volgens betrokken politieambtenaren was er sprake van een demonstratie waarvoor geen vergunning was verleend. Omdat beide personen werden verdacht van een strafbaar feit is naar hun naam en verdere gegevens gevraagd.' (brief hoofdinspecteur van politie van bureau Karnebeek). De demonstranten weigerden zich in eerste instantie te legitimeren, maar deden dit wel na twee vorderingen.

Arrestatie: nee
Duur: 10 minuten
Vervolging: nee, één van de demonstranten heeft wel een klacht ingediend bij de Onafhankelijke commissie voor klachten tegen politie Haaglanden, maar die is niet gehonoreerd. De Nationale Ombudsman waar ook een klacht is ingediend ziet geen aanleiding de klacht te onderzoeken, aangezien hij concludeert dat de politie de demonstranten ‘terecht staande heeft gehouden vanwege uw protestactie die niet was aangekondigd. Het feit dat u in overtreding was is u meegedeeld.’

Conclusie:

De aanwijzing uitvoering identificatieplicht van het openbaar Ministerie 26 geeft alleen ruimte om naar een legitimatiebewijs te vragen indien er bij een demonstratie wanordelijkheden dreigen of zijn. De aanwijzing luidt: ‘De volgende, geenszins uitputtend bedoelde, opsomming noemt een aantal situaties waarin identiteitscontrole aangewezen kan zijn. (..) bij evenementen zoals voetbalwedstrijden en demonstraties in geval van rellen of dreiging van het ontstaan van rellen; (..)’

²⁶ <http://archieff.om.nl/beleid/beleidsregel.php?vv=0&cid=1&rid=254>

03. Ingegrepen individuele demonstratie (verbod / arrestatie)

Wanneer:	17 november 2005
Waar:	bij het Ministerie van Justitie en het Ministerie van Buitenlandse Zaken
Hoeveel:	één demonstrant
Waarom:	verontwaardiging over de politieke reactie op de elf doden in het cellencomplex op Schiphol
Wat gebeurde er:	de demonstrant stond bij het Ministerie van Justitie en van Buitenlandse Zaken met de teksten 'Rita wat heb je rode handen' en 'deportatiebeleid is moord'. Uit het verslag van de Onafhankelijke commissie voor klachten tegen politie Haaglanden: 'Door de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging (DKDB) werd assistentie verzocht van politieambtenaren Deze politieambtenaren herkennen de demonstrant, waardoor de wettelijke regels van het tonen van een identiteitsbewijs niet meer van kracht waren. De identiteit van de demonstrant is doorgegeven aan de DKDB Enige tijd later werd de demonstrant alsnog aangehouden door de DKDB. ... Demonstrant reageerde ook niet op het verzoek zich te legitimeren Hierop heeft hij haar aangehouden omdat de demonstrant overlast veroorzaakte en er achtergrond informatie voorhanden was inzake dreigingen en aanslagplegingen.' Later werd de demonstrant opnieuw gearresteerd op verdenking van het bekladden van de openbare weg.
Arrestatie:	één arrestant
Duur:	ongeveer één uur
Vervolg:	ja, tevens heeft de demonstrant een klacht ingediend bij de Onafhankelijke commissie voor klachten tegen politie Haaglanden
Wanneer:	4 november 2005
Waar:	het Binnenhof
Hoeveel:	één demonstrant
Waarom:	protest tegen het kabinet, button tegen Balkenende
Wat gebeurde er:	de demonstrant kwam op het Binnenhof om 14.00 uur. Een beambte van de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging (DKDB) vroeg de demonstrant om zijn identiteitsbewijs. De demonstrant identificeerde zich. Vervolgens wilde de beambte van de DKDB de demonstrant fouilleren (in de tas van de demonstrant kijken). De demonstrant weigerde dit. De politie is toen gekomen en de demonstrant is gearresteerd om 14.20 uur.
Arrestatie:	één arrestant
Duur:	ongeveer 10 minuten
Vervolg:	nee, er is door de demonstrant een klacht Onafhankelijke commissie voor klachten tegen politie Haaglanden ingediend. De directeur Haaglanden I (één van de vijf directeuren van de korpsdirectie) schrijft in zijn brief aan de Burgemeester naar aanleiding van de klacht: 'Op grond van het vorenstaande stel ik vast dat, ..., de grond voor zijn aanhouding kennelijk ontbrak. ... Voor zover daarbij door de betrokken politiefunctionarissen is verwezen naar een noodverordening, is zulks ten onrechte,'

Wanneer: 1 november 2004
 Waar: bij het gerechtsgebouw
 Hoeveel: één demonstrant
 Waarom: ter ondersteuning van de Koerdische Kesbir wiens zaak over haar uitlevering aan Turkije diende
 Wat gebeurde er: de demonstrant stond voor het gerechtsgebouw met borden met de teksten 'isolatie is marteling' en 'politiek asiel en vrijheid voor Kesbir'. De demonstrant werd gearresteerd. Uit de dagvaarding: '..., althans op de openbare plaats, een betoging heeft gehouden, terwijl zij niet tenminste vier werkdagen voordat deze werd gehouden de burgemeester schriftelijk kennis heeft gegeven.'

Arrestatie: één arrestant
 Duur: kort
 Vervolging: Ja, de demonstrant is vrijgesproken omdat 'er geenszins sprake was van een betoging,' volgens de Officier van Justitie.

Wanneer: 12 augustus 2003
 Waar: de Amerikaanse ambassade
 Hoeveel: één demonstrant
 Waarom: protest tegen de in Nederland aanwezige massavernietigingswapens
 Wat gebeurde er: tijdens de demonstratie wil een fotograaf een foto nemen van de demonstrant. 'De fotograaf die op 12 augustus een foto wil maken bij de Amerikaanse ambassade op het Voorhout en vervolgens agressief werd bejegend door een bewaker van de ambassade en geen hulp kreeg van de politieagenten die daarvan getuige waren, heeft de excuses van burgemeester Deetman gekregen,' schreef de Haagse Courant. B. Jochem, woordvoerder van het Ministerie van Buitenlandse Zaken voegde daaraan toe, 'Het is gewoon openbare ruimte, dus als fotograferen niet zou mogen, dan zijn de rapen gaar.'⁷

Arrestatie: nee
 Duur: kort
 Vervolging: nee, er is wel een klacht ingediend bij de gemeente. Die reageerde: 'kort gezegd betreur ik de gang van zaken. Ik bied mijn excuses aan voor het hier door ontstane ongemak en de door u ondervonden beperkingen.'

Wanneer: 19 december 2002
 Waar: de Amerikaanse ambassade
 Hoeveel: één demonstrant
 Waarom: protest tegen de in Nederland aanwezige massavernietigingswapens
 Wat gebeurde er: om 12.00 was er een demonstratie bij de ambassade. De demonstrant stond ter plekke met borden met de teksten 'wanneer inspecteren we in Nederland naar Amerikaanse massavernietigingswapens, ook openheid over kernwapens op Volkel' en 'als er geen openheid komt over de kernwapens in Volkel gaan we dan Noord Brabant bombarderen?' De politie en bewaking van de ambassade zeiden dat een fotograaf geen foto's van de ambassade mag maken. De demonstrant werd vervolgens gearresteerd.

Arrestatie: één arrestant
 Duur: kort
 Vervolging: nee, in de gemeenteraad werden vragen gesteld: 'Kan het college bevestigen dat het verboden is om foto's van de Amerikaanse ambassade te maken.' Het antwoord luidde: 'Nee, dat is niet het geval.'

Wanneer: 5 december 2002
Waar: de Amerikaanse ambassade
Hoeveel: één demonstrant
Waarom: protest tegen de in Nederland aanwezige massavernietigingswapens
Wat gebeurde er: de media werden door de politie op afstand gehouden. De demonstrant stonden tussen de media en verhief haar stem om de aandacht te trekken. De demonstrant werd verzocht zich op grotere afstand te begeven, lees buiten gehoorsafstand. De demonstrant werd twee keer gevorderd en vervolgens gearresteerd op grond van 'art 76.1 APVGV / Anders dan WvSr op openbare weg of bouwwerk orde verstoren of personen lastig vallen' (proces-verbaal).

Arrestatie: één arrestant
Duur: kort
Vervolging: ja, vrijgesproken

Wanneer: 17 oktober 2001
Waar: de Amerikaanse ambassade
Hoeveel: één demonstrant
Waarom: protest tegen de Amerikaanse aanval op Afghanistan
Wat gebeurde er: de demonstrant ketende zich vast met een hangslot aan een dranghek voor de Amerikaanse ambassade. De demonstrant had een bord bij zich waarop stond 'oorlog = terreur'. De demonstrant werd bevolen om zich te verwijderen. Dat deed de demonstrant niet en hij is toen gearresteerd op grond van het 'opzettelijk niet heeft voldaan aan een bevel of een vordering, krachtens artikel 2 Politiewet'.

Arrestatie: één arrestant
Duur: kort
Vervolging: ja, de demonstrant werd door de politierechter veroordeeld voor een geldboete van 400 gulden voor het niet voldoen aan een bevel van de politie. In de gemeenteraad werden over de arrestatie van de demonstrant vragen gesteld. 'Is het College met mij van mening dat deze protestactie geen betoging of vergadering in de zin van de Wet op de Openbare Manifestaties was, ...? Uit welke voorschriften vloeide de beperking van het recht op vrije meningsuiting voort?' Het antwoord luidde 'Deze éénmansactie is inderdaad geen betoging of vergadering in de zin van de Wet op de Openbare Manifestaties. ... Bovengenoemde protestactie bij de Ambassade leverde vrees voor wanordelijkheden en verstoring van de openbare orde op.' Tot in cassatie is de demonstrant veroordeeld voor een geldboete.

Conclusie:

uit de voorbeelden komt naar voren dat éénmansdemonstraties worden gezien als een gevaar voor de openbare orde en veiligheid. Aan het recht op vrije meningsuiting wordt geen ruimte gegeven en een afweging door de burgemeester heeft in de onderhavige voorbeelden niet plaats gevonden.

04. Ingegrepen individuele demonstratie (beperking)

Wanneer:	15 maart 2003
Waar:	de Amerikaanse ambassade
Hoeveel:	één demonstrant
Waarom:	tegen de oorlogsretoriek van de Verenigde Staten
Wat gebeurde er:	om 15.00 uur begon de demonstratie met het neerzetten van een aantal borden met teksten en een spandoek met de tekst 'Amerika Dictator Van De Wereld' dat de demonstrant aan een dranghek vastmaakte. De demonstrant werd te verstaan gegeven dat er geen spandoek of bord aan het hek mocht worden vastgemaakt en ook niet in de hand gehouden. De politie vertrok en de demonstrant hing het spandoek opnieuw op en vervolgde haar protest. Na twee uur kwam de politie terug en mocht zij het spandoek niet meer aan het hek hangen. De demonstrant moest zich legitimeren. De demonstrant heeft vervolgens met haar hand een tekst in het vuil van de toegangspoort geschreven en is gearresteerd voor 'balddigheid en het hinderlijk ophouden rond gebouwen'.
Arrestatie:	één arrestant
Duur:	eerste poging tussen de 2 en 5 minuten, tweede poging 2 uur
Vervolging:	nee, de arrestant heeft wel een klacht ingediend bij Onafhankelijke commissie voor klachten tegen politie Haaglanden over het optreden van de politie. Er loopt ook nog een klachtenprocedure bij de Nationale Ombudsman.
Wanneer:	30 maart 2001
Waar:	paleis Noordeinde
Hoeveel:	één demonstrant
Waarom:	de naturalisatie van Maxima
Wat gebeurde er:	een demonstrant stond voor het Paleis Noordeinde te demonstreren tegen het feit dat 'Maxima Zorreguieta als buitenlandse geen asiel hoeft te vragen en dat ze geen procedure moet doorlopen voordat ze met een Nederlander mag trouwen. Andere buitenlanders moeten dit wel doen.' (Volkskrant) Het spandoek wordt in beslag genomen.
Arrestatie:	-
Duur:	kort
Vervolging:	-

Conclusie:

Vrijheid van meningsuiting wordt beperkt. Artikel 10 EVRM en artikel 7 Grondwet bieden bescherming aan dit soort uitingen

05. Ingegrepen picketlijn (demonstratie meer dan twee mensen verbod en arrestatie)

Wanneer:	10 november 2005
Waar:	bij de ingang van het gebouw van de Tweede Kamer
Hoeveel:	zeven demonstranten
Waarom:	demonstratie over de brand in het cellencomplex op Schiphol
Wat gebeurde er:	er was een spoeddebat in de Tweede Kamer naar aanleiding van de nazorg van de slachtoffers van de brand in het cellencomplex op Schiphol. Zeven mensen gingen om 15.45 uur demonstreren met enkele spandoeken met de teksten 'vluchtelingen vrij' en 'stop opsluiting van vluchtelingen'. Een dienstdoende agent vroeg: 'heeft u een vergunning?' en 'u weet toch ook dat je een dag tevoren geen vergunning meer kunt aanvragen?'. Drie demonstranten werden gearresteerd op grond van het 'niet opvolgen van een dienstbevel'.
Arrestatie:	drie arrestanten
Duur:	30 minuten
Vervolging:	ja, een schikkingsvoorstel van 100 euro per persoon
Wanneer:	8 december 2004
Waar:	het Buitenhof
Hoeveel:	vier demonstranten
Waarom:	voor meer persvrijheid in China
Wat gebeurde er:	vier demonstranten stonden op het Buitenhof te demonstreren tijdens het bezoek van de Chinese premier aan Nederland. De politie vorderde hen om weg te gaan. Toen de demonstranten dit niet deden werden zij gearresteerd. 'De demonstrerende journalisten worden weggevoerd omdat ze niet voldeden aan het politiebevel om weg te gaan.' (ANP bericht) De journalisten werden met een proces-verbaal op zak vrijgelaten.
Arrestatie:	vier arrestanten
Duur:	kort
Vervolging:	ja
Wanneer:	27 november 2002
Waar:	hoofdbureau van politie
Hoeveel:	20 demonstranten
Waarom:	ondersteuning van tien arrestanten van een actie
Wat gebeurde er:	uit het proces-verbaal: 'Deze demonstratie was niet aangekondigd. ... Er werd luid gefloten en geschreeuwd. De hoofdinspecteur van politie vorderde meerdere malen, op grond van artikel 2 van de Politiewet, de demonstratie te beëindigen ... Aan de vorderingen werd niet voldaan.' Vijf mensen werden gearresteerd. '... Verplaatste de groep zich vanaf het Alexanderveld, richting Javastraat te Den Haag. Aldaar bleef de groep staan. Er was wederom sprake van een demonstratie.' Dertien mensen werden toen gearresteerd. Een brigadier verklaarde: 'de informatie omtrent deze demonstratie was verkregen vanaf het internet en was gericht tegen de aanhouding van een aantal personen bij het Biomedical Primate Research Centre (BPRC) te Rijswijk, maandag jl.' (twee dagen voor de demonstratie). 'Voor de actie was geen vergunning verleend. Als je dan niet opstapt als wij dat vragen, gaat dat een bekeuring kosten', zei de politiewoordvoerder. De Officier van Justitie schreef: 'mijns inziens is het van belang om strikt de hand te houden aan de aanmeldingsverplichting. De politie dient op de hoogte te zijn van het feit dat een openbare manifestatie gaat plaatsvinden, zodat maatregelen ge-

troffen kunnen worden om een demonstratie vreedzaam te laten verlopen. He-
laas heeft de praktijk laten zien dat de demonstranten goede bedoelingen hebben,
maar dat omstanders andere opvattingen hebben over vreedzaamheid.’

De verdachten verklaarden: ‘Dat zij met een groep mensen na de vordering al
bezig was zich te verwijderen.’ De advocaat verklaarde: ‘Uit verklaringen van
omstanders blijkt dat de Haagse politie destijds uiterst provocatief optrad.’ De ar-
restanten worden gefouilleerd (gedeeltelijk of geheel naakt), gevisiteerd en er wer-
den vingerafdrukken en foto’s van de demonstranten genomen.

In de gemeenteraad zijn er vragen gesteld. ‘Uit de Haagsche Courant blijkt ook
dat er een ‘lik-op-stuk-beleid’ is ingesteld tegen actievoerders tegen het BPRC?
... En kan het College beamen dat er verschil bestaat tussen anti-BPRC-demon-
stranten en demonstranten die uit solidariteit hun steun kenbaar willen maken
aan gearresteerden?’ Het antwoord luidde: ‘Het voeren van een lik op stuk beleid
voor de gepleegde strafbare feiten is een aangelegenheid van het Openbaar Mi-
nisterie en past in het terzake in driehoeksverband gemaakte afspraken.’

Arrestatie: 18 arrestanten
Duur: 10 tot 15 minuten
Vervolging: ja, de rechter oordeelde over de arrestaties van de tweede groep: ‘... nadat de
dienstdoende hoofdinspecteur van politie ... het bevel had gegeven de demon-
stratie te beëindigen ... de verdachte hieraan gehoor heeft gegeven. Nadat hij
zich met een aantal anderen van de plaats waar de demonstratie had plaatsge-
vonden had verwijderd ... werd hij aangehouden.’ De demonstranten dienden
een klacht in bij de Nationale Ombudsman over de behandeling door de politie
Haaglanden die deels gegrond is verklaard.

Wanneer: 12 september 2002
Waar: het Binnenhof
Hoeveel: 150 demonstranten
Waarom: tegen het Nederlandse asielbeleid
Wat gebeurde er: op het Binnenhof verzamelden zich 150 demonstranten om te protesteren tegen
de uitzetting van Afghaanse vluchtelingen. Op het moment van de demonstratie
vond er een debat plaats in de Tweede Kamer over de situatie in Afghanistan en
Afghaanse vluchtelingen. ‘De politie heeft donderdag twee organisatoren aange-
houden van een onaangekondigde demonstratie van Afghanen rond het Binnen-
hof in Den Haag,’ schreef het ANP.

Arrestatie: twee arrestanten
Duur: kort
Vervolging: -

Wanneer: 30 maart 2002
Waar: het Buitenhof
Hoeveel: 12 demonstranten en 20 demonstranten
Waarom: vredeswake ter ondersteuning van de Palestijnen
Wat gebeurde er: aan het eind van de middag vond er bij de Israëliëse ambassade een niet aange-
melde demonstratie plaats. ‘Omdat er officieel geen toestemming was gegeven
voor een protestmanifestatie, heeft de politie twaalf mensen gearresteerd. Onder
de arrestanten zijn de organisatoren van de demonstratie.’ (ANP bericht) In Rot-
terdam vond ook een demonstratie plaats van 600 demonstranten waarbij
niemand werd gearresteerd. ‘s Avonds vond er een wake plaats op dezelfde plek.
‘... Zag daar omstreeks 23.00 uur op het Buitenhof bij de Israëliëse ambassade
ongeveer 20 demonstranten zitten met vuurtjes en spandoeken. ... Wist dat de

eerder op die dag gehouden spontane demonstratie voor de Israëlische ambassade op last van de burgemeester verboden werd In het verlengde van het uitgevaardigde verbod om voor de Israëlische ambassade te demonstreren en met het oog op de aanzuigende werking van deze spontane demonstratie in relatie tot de recente gebeurtenissen in het Midden-Oosten en het vele publiek op zaterdagavond in de binnenstad, besloot ik, met het oog op mogelijke ordeverstoringen de spontane demonstratie te ontbinden’

Arrestatie: 23 arrestanten
Duur: beide keren kort
Vervolging: ja, één demonstrant is vrijgesproken en de andere demonstranten zijn veroordeeld voor voorwaardelijke geldboetes.

Wanneer: 29 februari 2000
Waar: het Binnenhof
Hoeveel: acht demonstranten
Waarom: protest tegen de Franse president Chirac
Wat gebeurde er: een groep demonstranten verzamelde zich voor de ingang van het Ministerie van Algemene Zaken. Op het moment dat President Chirac naar buiten kwam ontrolden zij een spandoek met de tekst ‘n’ oubliez pas le Mururoa’ (vergeet Mururoa niet). Een demonstrant ‘... is dinsdagmiddag op het Binnenhof aangehouden door de politie. De demonstrant maakte deel uit van een groepje demonstranten dat zonder vergunning demonstreerde tegen de Franse nucleaire politiek.’ (ANP bericht) De demonstratie vond echter om 14.30/14.45 uur plaats. Uit het politiejournaal: ‘14.00 uur MK (meldkamer): 1 at (arrestant) gemaakt op het Binnenhof. Blijkt een Kamerlid te zijn. AT naar b 12. Om 14.45 uur ong. 8 milieueactivisten zijn op een of andere manier op het Binnenhof gekomen. Tijdens het passeren van pres. haalden zij spandoeken met betrekking tot kernwapengebruik onder hun jas vandaan en ontvouwden deze. Verzoek alert te zijn op dergelijke figuren.’

Arrestatie: één arrestant
Duur: kort
Vervolging: ja, veroordeeld voor een boete van 1.500 gulden

Conclusie:

deze demonstraties zijn niet ter plekke beoordeeld op beperkinggronden (gezondheid, verkeer of wanordelijkheden). Dit had wel moeten gebeuren.

06. Ingegrepen niet voldaan aan beperkingen en arrestatie

Wanneer:	21 maart 2003
Waar:	de Amerikaanse ambassade
Hoeveel:	zeven demonstranten
Waarom:	protest tegen de mogelijke oorlog tegen Irak
Wat gebeurde er:	om 8.30 uur begon een demonstratie van twee mensen in het zogenaamde demonstratievak. Dit is een plaats in de buurt van de Amerikaanse ambassade waar mag worden gedemonstreerd. De demonstranten hingen spandoeken en borden op aan de diverse dranghekken die het demonstratievak markeren. Om 9.00 uur vond een demonstratie van vijf andere mensen juist niet in het demonstratievak, maar in de buurt van het echte hek van de ambassade plaats. Zij klommen over de eerste dranghekken, maar bleven nog ver van de Amerikaanse ambassade verwijderd. De demonstranten waren duidelijk te herkennen aan hun witte pakken die zij met 'bloed' overgoten en vervolgens gingen zij op de grond liggen. De demonstratie was duidelijk 'ludiek' of symbolisch te noemen. De demonstranten deden een zogenaamde 'die inn'. De vijf demonstranten werden onmiddellijk gearresteerd voor verstoring van de openbare orde. De spandoeken van de andere twee demonstranten werden verwijderd. Pas na een klacht kregen deze demonstranten de spandoeken een half uur later terug.
Arrestatie:	vijf arrestanten
Duur:	één uur
Vervolging:	ja, vier mensen niet vervolgd, één persoon vrijgesproken
Wanneer:	25 oktober 2001
Waar:	Nederlands Congres Centrum
Hoeveel:	25 deelnemers
Waarom:	tegen de wapenbeurs die daar plaatsvond
Wat gebeurde er:	de demonstranten wilden de bezoekers van de beurs wijzen op hun verantwoordelijkheid. De politie had een beperking opgelegd over de plaats van de demonstratie. Deze moest ver van de ingang plaatsvinden. De demonstranten hebben hierover geklaagd. Een van de demonstranten werd tijdens de onderhandelingen gearresteerd. Een andere omdat zij rode verf voor de ingang aanbracht en de derde omdat zij de locatie waar de demonstratie plaats mocht vinden verlaten had.
Arrestatie:	drie arrestaties
Duur:	één uur
Vervolging:	ja, twee demonstranten zijn veroordeeld voor een geldboete. Eén demonstrant is vrijgesproken.

07. Ingegrepen opgelegde beperkingen ter plaatse

Wanneer:	8 oktober 2001
Waar:	het Malieveld
Hoeveel:	150 deelnemers
Waarom:	protest tegen de bombardementen op Afghanistan
Wat gebeurde er:	de organisatie werd ontboden op het politiebureau en werd verteld dat er niet meer bij de Amerikaanse ambassade mag worden gedemonstreerd. Onder protest ging een demonstratie op het Malieveld wel door. 'Demonstraties bij de Amerikaanse. Britse en andere ambassades zijn door burgemeester Deetman van Den Haag voor onbepaalde tijd verboden.' (Haagsche Courant)
Arrestatie:	-
Duur:	één uur
Vervolging:	-
Wanneer:	7 oktober 2001
Waar:	de Amerikaanse ambassade
Hoeveel:	50 deelnemers
Waarom:	protest tegen de bombardementen op Afghanistan
Wat gebeurde er:	naar aanleiding van de bombardementen op Afghanistan werd er bij de Amerikaanse ambassade gedemonstreerd. De demonstranten hielden daar een stille wake met spandoeken. Na een uur werden de spandoeken door de politie verboden.
Arrestatie:	-
Duur:	twee tot drie uur
Vervolging:	-

Conclusie:

De opgelegde beperkingen lijken niet te zijn gebaseerd op de beperkinggronden die de wet biedt (gezondheid, verkeer of wanordelijkheden). Beperking in tijd en plaats lijkt disproportioneel.

08. Ingegrepen demonstratie vooraf verboden

Wanneer:	25 april 2004
Waar:	in de buurt van het Malieveld
Hoeveel:	tussen de 10 en 20 deelnemers
Waarom:	herdenking van het uitroepen van de Republiek der Vrije Zuid-Molukken
Wat gebeurde er:	Op 20 april 2004 ontdekte de politie een oproep over een demonstratie op 25 april 2004 in Den Haag. In de oproep stond dat er in Utrecht verzameld zou worden. De politie probeerde contact te krijgen met de organisatoren via bekende personen in de Molukse gemeenschap. De gemeente besloot de demonstratie te verbieden. Op 25 april 2004 was er veel politie op de been en werden alle toegangswegen zowel bij het spoor als op de weg in de gaten gehouden. In het politiejournaal is minutieus opgenomen waar mensen vandaan kwamen en om hoeveel mensen het ging. Uit het politiejournaal: 'Om 13.32 uur vier demonstranten op het Centraal Station in Den Haag.' De politie ging er op af en vertelde hen van het verbod. Vervolgens leek de groep te groeien, maar nam tegelijkertijd weer af. Volgens het politiejournaal groeide de groep aan tot 25 demonstranten, maar van een echte demonstratie was steeds geen sprake.. Uit het politiejournaal is niet op te maken dat de groep zich dusdanig opstelde dat zij gingen demonstreren. De demonstranten werden keer op keer aangesproken door de politie en op de hoogte gesteld van het verbod. In het journaal werd geen melding gemaakt van concrete vernielingen, ook niet van wanordelijkheden. 'De politie heeft zondag in Den Haag een groepje van tien demonstranten aangehouden. De politie verdenkt hen van een aantal kleine vernielingen en het niet houden aan de Wet openbare manifestatie. Ze hadden hun protest van tevoren niet aangemeld.' (ANP bericht)
Arrestatie:	12 arrestanten
Duur:	heel kort
Vervolging:	-

Conclusie:

het verbieden van een demonstratie om het feit dat deze niet is aangemeld heeft geen wettelijke basis. Ook de vrees voor wanordelijkheden is onvoldoende. Deze vrees of dreiging dient geconcretiseerd te worden.

09. Niet ingegrepen demonstratie

Wanneer:	17 april 2001
Waar:	de ingang van de Tweede Kamer
Hoeveel:	20 deelnemers
Waarom:	tegen het Turkse gevangenisstelsel
Wat gebeurde er:	'de actievoerders ontrolden spandoeken en ketenden zich vast aan een metalen hek. ... De actievoerders vroegen om een gesprek met een aantal Kamerleden. Na het gesprek maakten de actievoerders hun kettingen los. Buiten werden ze opgewacht door een groepje sympathisanten. De politie verrichtte geen aanhoudingen.' (ANP bericht)
Arrestatie:	-
Duur:	één uur
Vervolging:	-
Wanneer:	15 maart 2001
Waar:	het Binnenhof
Hoeveel:	100 deelnemers
Waarom:	protest tegen uitkeringsinstantie USZO
Wat gebeurde er:	'honderd promovendi hebben donderdag hun 'opus magnum' aan stukken gescheurd op het Binnenhof. Zij protesteerden daarmee tegen de in hun ogen starre houding van uitkeringsinstantie USZO. Sinds 1 januari krijgen de academici geen geld meer als ze langer dan vier jaar over hun proefschrift doen. De demonstratie kwam het landelijk AiO-overleg (LAIOO) op een berisping te staan. De academici waren vergeten een vergunning voor de demonstratie aan te vragen.' (ANP bericht)
Arrestatie:	-
Duur:	één uur
Vervolging:	-

Conclusie:

Wanneer wordt er nu wel of niet ingegrepen door de politie? Waarom kunnen bepaalde demonstraties wel doorgang vinden en andere niet? Is er sprake van een politieke voorkeur van de betreffende agent of leidinggevende om een demonstratie wel of niet door te laten gaan? Als het uitgangspunt van het beleid is om demonstratie die niet aangemeld zijn te verbieden slechts en alleen omdat demonstratie niet zijn aangemeld, waarom kunnen bepaalde demonstraties wel doorgang vinden?

10. Ingegrepen Prinsjesdag

Wanneer:	20 september 2005
Waar:	rond het Binnenhof
Hoeveel:	één demonstrant
Waarom:	tegen de wapenindustrie
Wat gebeurde er:	uit het politiejournaal: 'Om 9.52 uur wordt een demonstrant opgemerkt door twee agenten. Iemand met een bord 'geen JSF' en een T-shirt tegen de oorlog. Om 10.09 uur wordt de demonstrant gecontroleerd op de Lange Poten. Om 10.14 uur is de demonstrant op het Buitenhof. Om 10.50 uur wordt de demonstrant aangehouden in verband met het niet voldoen aan de identificatieplicht.' De demonstrant zei: 'Na een paar keer aanspreken vorderen ze me weg te gaan bij de hekken rondom het Binnenhof.'
Arrestatie:	één arrestant
Duur:	kort
Vervolging:	ja

11. Ingegrepen folderen

Wanneer:	10 mei 2005
Waar:	de Lutherse Burgwal
Hoeveel:	4 deelnemers
Waarom:	tegen de slechte luchtkwaliteit in Den Haag
Wat gebeurde er:	de demonstranten deelden met mondkapjes op en een alternatief verkeersbord folders uit te delen aan het publiek. Na 30 tot 45 minuten waren bijna alle folders op. De demonstratie liep bijna ten einde. De politie arriveerde op dat moment. De ME commandant van het 'parate peloton' vroeg naar de vergunning van de demonstratie. Een van de demonstranten werd gevraagd zich te legitimeren. Deze weigerde dit en hij werd gearresteerd. Twee andere demonstranten vroegen wat er aan de hand was en werden ook gearresteerd. Een voorbijganger die over de demonstratie stond te praten werd ook gevraagd zich te legitimeren en hij kreeg een boete voor deelname aan een verboden demonstratie. Op vragen in de gemeenteraad stelde de burgemeester 'dat een folderactie, ..., onder de wet Openbare manifestaties valt. Dat houdt in dat vooraf kennis gegeven had moeten worden Dat is niet het geval geweest.'
Arrestatie:	drie arrestanten
Duur:	45 minuten
Vervolging:	ja
Wanneer:	18 juni 2004
Waar:	Noordeinde
Hoeveel:	6 deelnemers
Waarom:	tegen het eten van vlees
Wat gebeurde er:	'Op 18 juni 2004 hebben 6 mensen op het Noordeinde diervriendelijke recepten uitgedeeld aan voorbijgangers. ... Het doel was gedurende een uur de recepten uit te delen en dan weer weg te gaan. Na 40 minuten kwam er echter politie. ... tot hun verbazing en die van omstanders ... werden de zes mensen gearresteerd.' Uit de dagvaarding '... deel heeft genomen aan een samenscholing en/of zich onnodig heeft opgedrongen en/of door uitdagend gedrag aanleiding heeft gegeven tot wanordelijkheden, immers heeft hij toen en daar (één) of meer posters met de tekst 'Vlees is moord' vastgehouden en/of uitgedeeld en/of (één) of meer passant(en) aangesproken; art 9 lid 1 Algemene Politieverordening voor 's Gravenhage 1982.' Uit het proces verbaal 'ter plaatse zagen wij, ... , zes personen staan. ... Wij zagen dat er in dit stuk winkelgebied een slager is gevestigd. Wij, ... , zagen dat al deze personen een poster vasthielden. Deze poster had men dan in hun beide handen vast met de tekst 'Vlees is moord' aan de voorzijde. ... Het aantal personen, de tekst op de posters en de Flyers gaven naar ons inziens de indruk dat deze bedoeld was als zijnde een demonstratieve uiting.'
Arrestatie:	6 arrestanten
Duur:	40 minuten
Vervolging:	ja, de demonstranten zijn vrijgesproken. De officier van Justitie eiste 145 euro boete. 'Het is aan de redelijkheid van de slager te danken dat de actie niet uit de hand is gelopen,' aldus de officier. 'De kantonrechter oordeelde dat niet bewezen kan worden dat de dragers van de protestborden zich schuldig hebben gemaakt aan opdringing en sprak de verdachten vrij.' (Haagsche Courant)

Wanneer: 29 november 2003
Waar: Spuistraat
Hoeveel: 3 deelnemers
Waarom: protest tegen de consumptie
Wat gebeurde er: 'Gekleed in een zelfgefabriceerde actiehesje over de jas, op het hoofd een omgekeerde bruine papieren zak met het opschrift 'Doe iets. Koop Niets' knoopten ze in de Spuistraat ... gesprekken aanDie papieren zakken deelden ze ook uit,... Twee agenten toonden minder begrip. 'U heeft geen vergunning aangevraagd? Dan moet ik u verzoeken hiermee te stoppen.' Toen de actievoerders op weg naar huis toch nog een tasje weggaven, hielden de agenten hen aan.' (Haagsche Courant) Op het politiebureau moesten de demonstranten hun naam en adres geven maar weigerden dit. Zij werden onder druk gezet en één van de demonstranten gaf zijn naam. Met zijn sleutels is vervolgens een huiszoeking uitgevoerd door de politie.

Arrestatie: 2 arrestanten
Duur: kort
Vervolging: ja

Wanneer: 25 juni 2003
Waar: het Plein
Hoeveel: 20 deelnemers
Waarom: tegen de uitzending van Nederlandse troepen naar Irak
Wat gebeurde er: de demonstranten reikten bij de ingangen van de Tweede Kamer en bij de entree van de parkeergarage onder het Plein, pamfletten uit. De demonstranten droegen een wit T-shirt met de teksten 'Geen troepen' en 'Irakezen baas in eigen land'. Een van de demonstranten: "De politie sommeerde de pamflettisten om hun activiteiten te staken, omdat zij niet beschikten over een vergunning voor het houden van een demonstratie.' Toen er door twee mensen niet gereageerd werd op de vordering zich te verwijderen werden deze demonstranten gearresteerd.

Arrestatie: 2 arrestanten
Duur: kort
Vervolging: ja, juridische procedure lopen nog

Conclusie:

De burgemeester moet keer op keer per geval een afweging maken of er een gevaar is voor de gezondheid, het verkeer of er wanordelijkheden dreigen. Als geen van deze drie in beeld is, is er geen reden deze folderactiviteiten te stoppen.

12. Ingegrepen blokkade en arrestatie

Wanneer:	4 februari 2004
Waar:	Weissenbruchstraat
Hoeveel:	35 deelnemers
Waarom:	uit protest tegen de weigering om toegang te krijgen tot een supermarkt
Wat gebeurde er:	de lokale buurtsupermarkt had besloten dat scholieren van de middelbare school het Haags Montessori Lyceum (HML) niet meer binnen mochten komen. Uit protest tegen deze weigering blokkeerden de scholieren de supermarkt. 'De Albert Heijn was weer aan zet. Politie gebeld. Twee agenten kwamen. 'En die voelden zich bedreigd,' zegt rector Hugo Dirksmeier van het HML. ... Dirksmeier noemt de politieactie 'disproportioneel.' (Haagsche Courant) Na aankomst van de twee agenten volgde eigenlijk direct de arrestatie van één demonstrant en één voorbijganger die vroeg wat er nu aan de hand was. Vervolgens liet een demonstrant zijn broek zakken naar de agenten en werd hij ook gearresteerd. 'We kregen een brief mee van de chef van de officier van justitie met het bericht dat hij ons als transactie een werkstraf van 20 uur aanbiedt,' schrijft een van de arrestanten.
Arrestatie:	3 arrestanten
Duur:	10 minuten
Vervolging:	ja

13. Niet ingegrepen blokkade

Wanneer:	15 februari 2005
Waar:	gebouw van de SER
Hoeveel:	40 deelnemers
Waarom:	protest tegen de adviezen van de SER die nadelig zijn voor jongeren
Wat gebeurde er:	in het politiejournaal stond dat er de dag voor de demonstratie een bericht op het internet was gevonden over de actie de volgende dag. De organisaties zijn toen door de politie benaderd. De demonstranten wilden de SER bezetten. 'Om hun eis luister bij te zetten, droegen ongeveer veertig leden van het CDJA en de Jonge Democraten een symbolische 'jongerenzetel' het SER gebouw binnen. De actie duurde iets minder dan een uur.' (ANP bericht)
Arrestatie:	nee
Duur:	een uur
Vervolging:	nee
Wanneer:	19 oktober 2004
Waar:	Ministerie van Sociale Zaken
Hoeveel:	200 deelnemers
Waarom:	tegen de kabinetsplannen
Wat gebeurde er:	'FNV Bondgenoten heeft woensdagochtend de ingangen en parkeergarages van het ministerie van Sociale Zaken in Den Haag geblokkeerd. Circa tweehonderd actievoerders belemmerden een paar honderd medewerkers van het departement de toegang tot hun werkplek. Na ongeveer tweeënhalf uur hief de vakbond de blokkade op.' (ANP bericht)
Arrestatie:	nee
Duur:	twee en een half uur
Vervolging:	nee

14. Ingegrepen begeleiding en voorwaarden

Wanneer:	16 maart 2004
Waar:	diverse plaatsen in de stad
Hoeveel:	40 deelnemers
Waarom:	tegen een nieuw vergunningstelsel
Wat gebeurde er:	'De politie heeft dinsdag ongeveer veertig takelwagens tegengehouden die in een optocht op weg waren naar het Binnenhof in Den Haag voor een niet-aangemelde demonstratie.' (ANP bericht) Uit het politiejournaal 'om 13.15 uur komt bij de meldkamer (MK) het bericht binnen van een spontane demo bergers ter hoogte van Amerikaanse ambassade. Om 13.28 uur mogen de voertuigen niet het centrum in. Er wordt aangegeven dat er proces-verbaal wordt aangezegd. Om 13.39 uur worden de voertuigen naar Borlaan gedirigeerd. Om 13.45 uur gaan de demonstranten te voet naar de Tweede Kamer. Om 14.43 uur wordt er mogelijk een noodbevel geopperd (ergens op de dag was er een gerucht dat een aantal chauffeurs voornemens waren om na het debat een blokkade te houden).'
Arrestatie:	nee
Duur:	twee uur
Vervolging:	nee

Conclusie (12, 13 en 14):

Het ingrijpen is disproportioneel. Bovendien lijkt er, zeker in verhouding tot wanneer er wel wordt ingegrepen, sprake te zijn van willekeur.

15. Ingegrepen ludiek en verbod

Wanneer:	8 februari 2005
Waar:	voor de Tweede Kamer
Hoeveel:	enkele mensen
Waarom:	tegen de dreigende stijging van het collegegeld
Wat gebeurde er:	'De politie in Den Haag nam de naam weg-met-studenten nogal letterlijk. Vlak na de opening moest de LSVb het reisbureau alweer opbreken omdat de vergunning voor de actie niet in orde was.' (ANP bericht)
Arrestatie:	nee
Duur:	kort
Vervolging:	nee

16. Ingegrepen ludiek arrestatie

Wanneer:	28 november 2005
Waar:	de Tweede Kamer
Hoeveel:	40 deelnemers
Waarom:	tegen de luchtverontreiniging
Wat gebeurde er:	de demonstranten plakten op de drie ingangen van de Tweede Kamer stickers met de tekst 'I love ademnood asfalt diesel en roet'. Twee agenten zeiden dat dit verboden was. Een persoon werd gearresteerd, terwijl de demonstranten nog in overleg waren met de politie.
Arrestatie:	één arrestant
Duur:	kort
Vervolging:	ja, de demonstrant heeft een boete gekregen

17. Niet ingegrepen ludiek

Wanneer:	3 maart 2003
Waar:	de Hofvijver
Hoeveel:	vier deelnemers
Waarom:	tegen de bezuinigingen in het hoger onderwijs
Wat gebeurde er:	'Een groepje protesterende studenten heeft maandagmiddag 'een duik' in de Hofvijver in Den Haag genomen. Zij demonstreerden daarmee tegen al ingevoerde en mogelijke toekomstige bezuinigingen in het hoger onderwijs. De activisten uit Nijmegen, Wageningen, Utrecht en Amsterdam droegen een spandoek bij zich met daarop de tekst: 'Het water staat ons tot aan de lippen'. De actie was een voorbode voor een grote demonstratie die het Platform 13-3 volgende week in Den Haag wil houden.' (ANP bericht)
Arrestatie:	-
Duur:	kort
Vervolging:	-
Wanneer:	25 februari 2003
Waar:	het Plein
Hoeveel:	twee deelnemers
Waarom:	protest tegen de Nederlandse betrokkenheid bij de oorlog in Irak
Wat gebeurde er:	twee demonstranten stonden voor de Tweede Kamer verkleed als G.W. Bush en het Amerikaanse vrijheidsbeeld. De demonstrant die verkleed was als G.W. Bush zei: 'Thank you Holland for supporting this war, thank you for supporting our industry.' De twee demonstranten moesten zich van de politie legitimeren.
Arrestatie:	nee
Duur:	een tot twee uur
Vervolging:	nee

18. Ingegrepen acties

Wanneer:	22 juni 2005
Waar:	de Hofvijver
Hoeveel:	25 deelnemers
Waarom:	tegen het openhouden van de kerncentrale Borssele
Wat gebeurde er:	'Na amper een uurtje greep de politie in en arresteerde in groepjes negentien van de twintig tot 25 actievoerders, onder wie Greenpeace directeur Van Tongeren, aldus campagneleider Bartels. Alle vaten werden door de politie uit het water gevist. Greenpeace had geen toestemming voor de actie.' (ANP bericht) Twee andere demonstranten werden ook gearresteerd. Zij maakten geen deel uit van de Greenpeace actie. Uit de correspondentie van de Onafhankelijke commissie voor klachten tegen politie Haaglanden in het kader van de klachtenprocedure. 'Klagers hielden op 22 juni 2005 samen een klein protest. Tussen 12.00 uur en 14.00 uur hadden zij daar zonder problemen gestaan. Om 18.00 uur willen zij hun protest tijdens een debat in de Tweede Kamer voortzetten. Een politieambtenaar verklaart: 'De leidinggevende ter plaatse zei ons dat deze demonstranten gevorderd moesten worden de demonstratie te stoppen in het kader van de Wet Openbare Manifestatie. Mochten zij daaraan niet voldoen, dan konden de demonstranten worden aangehouden.' Een andere politieambtenaar verklaart: 'Het klopt dat ik niet op de hoogte ben van de W.O.M.''
Arrestatie:	19 arrestanten
Duur:	een uur
Vervolging:	-
Wanneer:	18 maart 2005
Waar:	de Finse ambassade
Hoeveel:	14 deelnemers
Waarom:	tegen de kap van oerbos door de Finse overheid
Wat gebeurde er:	'De politie heeft vrijdagochtend in Den Haag veertien actievoerders van Greenpeace aangehouden. De leden van de milieuoorganisatie voerden actie bij de Finse ambassade tegen de kap van oerbossen in dat land. Zij hadden de demonstratie niet aangekondigd en wilden niet weggaan toen de politie hun dat opdroeg, verklaarde een politiewoordvoerder.' (ANP bericht)
Arrestatie:	14 arrestanten
Duur:	een uur tot twee uur
Vervolging:	-
Wanneer:	22 maart 2001
Waar:	de Canadese ambassade
Hoeveel:	11 deelnemers
Waarom:	tegen het kappen van oerbos in Canada
Wat gebeurde er:	'De politie heeft donderdag bij de Canadese ambassade in Den Haag elf actievoerders van Greenpeace aangehouden. Vlak nadat de activisten al hun snoei-hout over het hek van de ambassade hadden geblazen, hield de politie hen aan. De elf werden na verhoor op het politiebureau weer vrijgelaten. Ze kregen een transactievoorstel van 250 gulden mee. Wie die boete niet wil betalen, moet na de zomervakantie voorkomen bij de rechtbank in Den Haag.' (ANP bericht)
Arrestatie:	11 arrestanten
Duur:	een uur
Vervolging:	-

c slot

De praktijk in Den Haag rondom niet aangemelde demonstraties is restrictief. Waar het tot 1982 (toen nog een vergunningenstelsel bestond) praktijk was om ter plekke nog een vergunning te geven is het nu precies tegenovergesteld. In principe worden niet aangemelde demonstraties verboden, slechts bij uitzondering mogen ze, onder beperkende voorwaarden, doorgang vinden. Waarom deze beleidswijziging heeft plaatsgevonden is onduidelijk. De niet-aangemelde demonstraties zijn namelijk van beperkte aard, omvang en duur.

In veel van de gesprekken die we voerden en verslagen die we lazen kwam naar voren dat de politie ter plekke nog vaak vraagt naar 'de vergunning'. Dit is opmerkelijk: het vergunningenstelsel is al in 1982 in een meldingenstelsel omgezet.

Opmerkelijk zijn ook de verschillen in niet-aangemelde demonstraties die wel mochten doorgaan en die niet mochten doorgaan. Speelt politieke gevoeligheid, de achtergrond van de demonstranten of de plek waar de demonstratie plaats vindt een rol? Het heeft er alle schijn van dat bepaalde organisaties meer mogen dan andere.

Agenten lijken zich ook geen raad te weten met mensen die alleen de straat op gaan om hun mening te uiten. Diverse voorbeelden geven aan hoe moeilijk tot onmogelijk het deze demonstranten soms gemaakt wordt. Voor dat politioptreden is geen wettelijke basis.

5. Tenslotte

In dit hoofdstuk hebben we de regels rondom niet-aangemelde demonstraties naast de praktijk gelegd. We konden concluderen aan de hand van de wetgeving, kamervragen en een advies van de advocaat-generaal Vellinga, dat er wettelijk veel ruimte is voor niet-aangemelde demonstraties. Ook constateerden we dat de Haagse APV een aanpassing vereist: er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen demonstraties die wel gemeld moeten worden en demonstraties die niet gemeld hoeven worden.

De praktijk van de jaren 2000 – 2005 laat zien dat er in Den Haag restrictief, maar ook willekeurig met niet-aangemelde demonstraties wordt omgegaan. Ook de vrijheid van meningsuiting van mensen die alleen demonstreren wordt gehinderd. Er wordt in geen enkel geval gekeken of er wanordelijkheden dreigen of dat het verkeersbelang voorrang verdient. Deze afweging moet wel gemaakt worden.

De gemeenteraad, de burgemeester als de politie hebben actie te ondernemen:

1. de gemeenteraad dient op basis van artikel 4 WOM een juiste verordening op te stellen voor het houden van demonstraties.
2. bij de constatering van een niet-aangemelde demonstratie kan de burgemeester deze niet op grond van louter dat feit verbieden en ontbinden. De burgemeester dient ter plekke te bekijken of de gezondheid beschermd dient te worden, of het verkeersbelang geschaad wordt of dat er wanordelijkheden dreigen.
3. de politie moet aan de hand van dezelfde criteria ruimte bieden aan niet-aangemelde demonstraties. Ook dient bij het inwerken van agenten meer aandacht besteedt te worden aan het meldingenstelsel.

Hoofdstuk 4

Verbod of beperken van demonstreren in Den Haag

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de beperkende maatregelen rondom demonstraties, in de eerste plaats zoals die staan opgesomd in wettelijke regelingen: welke beperkingen mag de burgemeester opleggen aan een demonstratie en wanneer mag hij overgaan tot een verbod, hoe vindt het vooroverleg tussen de politie en de organisatie van een demonstratie plaats en hoe dwingend kan de politie in dat overleg bepaalde eisen stellen? Daarna wordt de Haagse praktijk beschreven. In dit hoofdstuk betreft het demonstraties die van tevoren wel volgens de regels zijn aangemeld. Wel zijn er enkele demonstraties toegevoegd die niet voor de termijn van 4 keer 24 uur zijn aangemeld, maar binnen die termijn.

1. De beperkingen volgens de Wet Openbare Manifestaties

Demonstreren is een grondwettelijk recht. De regering benadrukt dat nog eens ten overvloede in antwoord op vragen van Tweede Kamerleden de afgelopen jaren. Toch is dat recht ook weer niet almachtig. In de Grondwet (artikel 9 lid 2) staat vermeld dat er regels gesteld kunnen worden 'ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden'. Met deze regels kan het recht op demonstratie dus ingeperkt of verboden worden. Deze beperkingen zijn uitgewerkt in de artikelen 2, 5, 6, 7 en 9²⁷ van de Wet Openbare Manifestaties (WOM). Het is in alle gevallen alleen de burgemeester die bevoegd is een beperking of verbod op te leggen.

In antwoord op vragen van het Tweede - Kamerlid voor Groenlinks Pitstra (van 8 februari 2002) over beperkende maatregelen bij demonstraties antwoordde de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Vries dat:

'Ik hierbij aantekenen dat het onwenselijk is voorwaarden bij de uitoefening van het recht tot betoging op te nemen die afbreuk doen aan het laagdrempelige karakter van dit grondrecht; juist voor burgers die geen toegang hebben tot de media is het van belang dat zij in staat zijn zonder het verrichten van onnodige formaliteiten in het openbaar uiting te geven aan gevoelens of wensen op maatschappelijk en politiek gebied.'

Wanneer kunnen beperkingen of verboden worden opgelegd?

Binnen de opbouw van de WOM kan de burgemeester de bevoegdheden van de artikelen 5, 6, en 7 WOM alleen inzetten 'ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrij-

²⁷ Artikel 5

1. De burgemeester kan naar aanleiding van een kennisgeving voorschriften en beperkingen stellen of een verbod geven.
2. Een verbod kan slechts worden gegeven indien:
 - a. de vereiste kennisgeving niet tijdig is gedaan;
 - b. de vereiste gegevens niet tijdig zijn verstrekt;
 - c. een van de in artikel 2 genoemde belangen dat vordert.
3. Een voorschrift, beperking of verbod kan geen betrekking hebben op de inhoud van hetgeen wordt beleden, onderscheidenlijk van de te openbaren gedachten of gevoelens.
4. Beschikkingen als bedoeld in het eerste lid worden zo spoedig mogelijk bekendgemaakt aan degene die de kennisgeving heeft gedaan.

Artikel 6

De burgemeester kan tijdens een samenkomst tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging, vergadering of betoging aanwijzingen geven, die degenen die deze houden of daaraan deelnemen in acht moeten nemen.

Artikel 7

De burgemeester kan aan degenen die een samenkomst tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging, vergadering of betoging houden of daaraan deelnemen opdracht geven deze terstond te beëindigen en uiteen te gaan, indien:

- a. de vereiste kennisgeving niet is gedaan, of een verbod is gegeven;
- b. in strijd wordt gehandeld met een voorschrift, beperking of aanwijzing;
- c. een van de in artikel 2 genoemde belangen dat vordert.

ding of voorkoming van wanordelijkheden', de beperkinggronden zoals genoemd in artikel 9 lid 2 van de Grondwet.

De wetgever heeft ook duidelijk aangegeven dat een demonstratie slechts 'in dwingende situaties' preventief mag worden verboden: een van de in artikel 2 genoemde belangen moet dat 'vorderen' (...) en de situatie moet van dien aard zijn dat niet met een lichtere maatregel – bijvoorbeeld het stellen van voorschriften en beperkingen – kan worden volstaan'²⁸. Dit betekent dat voordat een verbod wordt opgelegd eerst gekeken moet worden of een demonstratie onder voorwaarden doorgang kan vinden. Een verbod of beperking moet dus proportioneel zijn, het belang dat met het verbod of de beperking wordt gediend moet naar objectieve maatstaven van groter belang worden beschouwd dan het belang dat door het grondrecht wordt beschermd. Bijvoorbeeld dus het verkeersbelang ten opzichte van het recht op betoging.

Slechts bij diplomatieke vestigingen (en andere onder artikel 9 lid 1 WOM genoemde organisaties) kan de burgemeester ingrijpen als het functioneren van deze instellingen wordt verstoord.

Welke beperkingen en voorschriften zijn van toepassing?

Als één van de bovenstaande belangen in het geding is (en ook alléén dan!) mag de burgemeester voorschriften en beperkingen opleggen. In de Memorie van Antwoord van de WOM²⁹ staat wat de wetgever hieronder verstaat:

'Met de term 'voorschriften en beperkingen' die in het voorstel van wet een aantal malen voorkomt, wordt bedoeld op wat in het verleden werd aangeduid als 'voorwaarden' bij vergunning e.d. (. . .) Door de gestelde 'beperkingen' wordt de toegestane manifestatie als zodanig omljnd. (. . .) Bij 'voorschriften' gaat het om concrete gedragsvoorschriften die zijn gesteld met het oog op een goed verloop van de manifestatie; te denken valt aan onderwerpen als het volgen van een bepaalde route, het bewaren van een afstand tot bepaalde gebouwen, het voorkomen van excessieve geluidsoverlast en het al dan niet laten deelnemen van voertuigen'.

Deze maatregelen dienen wel te worden genomen, zoals eerder beschreven, in het kader van de bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

Er zijn twee situaties mogelijk waarbij de burgemeester een beperking of verbod kan opleggen: in overleg met de organisatie of éézijdig.

a. In overleg met de organisatie:

Na binnenkomst bij de gemeente van een melding voor een demonstratie kan de organisatie of persoon worden uitgenodigd voor overleg. Daarbij kan worden geïnventariseerd wat de wensen van de organisatie of persoon zijn en welke andere belangen (bijna altijd alleen die van het verkeer) afgewogen dienen te worden. In overleg kunnen dan tijdstip en route worden bepaald. Mocht geen overeenstemming worden bereikt, dan kan de burgemeester éézijdig voorwaarden opleggen.

b. Éézijdig:

De WOM en de APV leggen aan organisatoren van een demonstratie geen verplichting op om in overleg te treden met de gemeente. Doen zij dat echter niet, dan kan de burgemeester éézijdig voorwaarden, beperkingen of een verbod opleggen. Een dergelijk besluit is een besluit in de zin van de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB) waartegen bezwaar en beroep aangetekend kan worden.

²⁸ Kamerstukken II 1985/1986, 19 427, nr. 3

²⁹ Kamerstukken II 1985/1986, 19 427, nr. 3, p. 19

Conclusie

De Wet Openbare Manifestaties geeft de burgemeester de mogelijkheid om beperkingen of een verbod op te leggen, maar dan alleen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. Bij diplomatieke vestigingen kan de burgemeester ingrijpen als het functioneren van deze instellingen wordt verstoord. Overleg kan leiden tot gezamenlijke afspraken.

2. De algemene beperkingen volgens artikel 2³⁰ van de Wet Openbare Manifestaties

a. Bescherming vanwege gezondheid

In principe is het mogelijk om demonstraties te verbieden als die een gevaar vormen bijvoorbeeld bij een uitbraak van een epidemie. Deze bepaling wordt echter uiterst zelden toegepast.

Conclusie

Beperking van het recht op demonstratie op grond van bescherming van de gezondheid komt zelden voor.

b. Belang Verkeer

Het belang van het verkeer en het belang van een demonstratie kunnen al redelijk snel met elkaar in conflict komen. Demonstranten willen graag gezien en gehoord worden, terwijl automobilisten, fietsers en voetgangers gewoon hun weg willen vervolgen.

De vraag is natuurlijke welke van deze twee belangen voorrang verdient boven de ander. Een absoluut antwoord is hier niet te geven. De belangen moeten per situatie afgewogen worden waarbij rekening wordt gehouden met omstandigheden als grootte van de demonstratie, tijdstip, duur en het belang van de te doorkruisen verkeersweg. De wetgever benadrukt daarbij dat in de afweging meespeelt in hoeverre organisatoren meewerken door bijvoorbeeld verkeersregelaars in te zetten. Al bij de behandeling van de Grondwetswijziging in 1977³¹ kwam het tegenstrijdige belang van verkeer en demonstraties aan bod. De regering gaf toen aan dat er naar een balans gezocht moet worden. In de Memorie van Toelichting werd gesteld dat een vlottere doorstroming van het verkeer niet altijd een hoger goed is dan de uitoefening van een grondrecht.

Niettemin is het noodzakelijk, dat bij het houden van betogingen ook aan de eisen van het verkeer aandacht wordt besteed. Niet het een of het ander zal steeds het zwaarst moeten wegen; bij de toepassing van deze beperkinggrond zal met het oog op concrete situaties een afweging van belangen moeten plaatsvinden, die primair door de wetgever en wellicht ook door lagere organen zal moeten worden verricht.'

En volgens dezelfde Memorie van Toelichting zal:

'Het gewicht van het verkeersbelang (...) kan variëren afhankelijk van het karakter en van de plaats.' Zo stelde de regering dat een verbod bijvoorbeeld geoorloofd zou zijn bij: 'Een aangekondigde blokkade van een belangrijke verkeersweg, die om redenen van verkeersbelang ten allen tijde open dient te blijven.'

Bij de behandeling van de Wet Openbare Manifestaties in 1985/1986 verwees de regering naar de Grondwetswijziging³². De context is van belang:

'Het gewicht van het verkeersbelang zal afhankelijk van het karakter van de plaats kunnen variëren.'

Bij de beantwoording van een aantal Kamervragen is de balans tussen verkeer en demonstratie ook een aantal keren aan de orde gesteld.

³⁰ Artikel 2

De bij of krachtens de bepalingen uit deze paragraaf aan overheidsorganen gegeven bevoegdheden tot beperking van het recht tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging en het recht tot vergadering en betoging, kunnen slechts worden aangewend ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden

³¹ TK 1976 – 1977, 13872, nr. 7 p33

³² Memorie van Toelichting (Kamerstukken II, 1985/86 19427 nr. 2)

Zo stelde het Tweede-Kamerlid Van Dijke (ChristenUnie) op 2 mei 2002 vragen aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de demonstratie te Assen ter herdenking van de Armeense genocide. De politie had ingegrepen door bepaalde leuzen niet toe te staan. In zijn antwoord³³ stelde minister De Vries dat:

‘De keuze van de organisatie is in eerste instantie bepalend en moet het uitgangspunt zijn voor het lokale bestuur.’

In datzelfde jaar had De Vries al aangegeven dat de medewerking van organisatoren van demonstraties, bijvoorbeeld door het inzetten van verkeersregelaars, mee zal wegen in de belangenafweging verkeer – demonstratie.

De Vries antwoordde³⁴ op vragen van het Tweede Kamerlid Pitstra (GroenLinks) over gemeentelijke voorschriften bij demonstraties dat:

‘Bij de beoordeling van de vraag welke voorschriften en beperkingen moeten worden opgelegd om een ordelijk verloop van een demonstratie te waarborgen, de burgemeester rekening zal dienen te houden met (onder meer) het verkeersbelang. Indien een ernstige verstoring van het verkeer in de verwachting ligt, mag de burgemeester – na het maken van een noodzakelijke belangenafweging – maatregelen treffen om dit effect te beperken. De mogelijkheid om een demonstratie te laten plaatsvinden op het door de organisatie voorgestelde tijdstip en locatie, hangt mede af van de te verwachten ontregeling van het verkeer. Indien de organisatoren van een manifestatie op vrijwillige basis meewerken aan een goed verloop van de manifestatie door bijvoorbeeld eigen verkeersregelaars of ordediensten in te zetten, kan dit ertoe leiden dat de burgemeester met minder beperkende voorschriften kan volstaan, hetgeen ook in het belang is van de organisatoren en de demonstranten zelf. Het ligt dan in de rede dat eerder kan worden tegemoet gekomen aan keuze van de organisatie voor het tijdstip en de plaats van een betoging.’

In de balans verkeersrecht – demonstratierecht heeft het Europese Hof van Justitie (EHJ) in 2003 een belangrijke uitspraak³⁵ gedaan, die de balans in het voordeel van het recht op demonstratie doet doorslaan. Het hof deed een uitspraak naar aanleiding van een procedure van een transportbedrijf tegen de Oostenrijkse overheid die in juni 1998 een manifestatie met blokkade van de Brennerpas had toegelaten. De blokkade begon om vrijdag 11 uur en duurde tot zaterdag 15.00 uur. De Oostenrijkse autoriteiten hadden alle vereiste toestemming verleend en de demonstranten werkten nauw samen met de Oostenrijkse ANWB.

Het hof bepaalde dat een afweging moet worden gemaakt tussen het recht op vrij verkeer en de vrijheid van meningsuiting en vergadering. Die laatste mensenrechten zijn aanwezig in de grondwettelijke tradities en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Met die algemene beginselen moet volgens het hof dus rekening worden gehouden. De loutere omstandigheid dat mensen door een actievorm fysiek worden belemmerd in hun bewegingsvrijheid ontnemt volgens het hof geenszins het vreedzaam karakter aan de uitoefening van de vrijheid van demonstratie. Wel stelt het hof dat er een proportionaliteit moet bestaan tussen de legitieme doelstelling en de inkrimping van het vrije verkeer, de beperking van het vrije verkeer moet met andere woorden ‘redelijk’ zijn.

Conclusie

Beperking van het recht op demonstratie op grond van het verkeersbelang vereist ‘dat met het oog op concrete situaties een afweging van belangen plaats zal moeten vinden’. Medewerking van de organisatie kan leiden tot minder beperkingen van de demonstratie in het belang van het verkeer, de nadruk dient daarbij te liggen op het recht op demonstreren (Zie uitspraak over Brennerpas, EHJ).

³³ Aanhangsel Handelingen nr. 1224, vergaderjaar 2001–2002

³⁴ Vragen van het lid Pitstra (GroenLinks) aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over gemeentelijke voorschriften bij demonstraties. (Ingezonden 8 februari 2002)

³⁵ HvJ EG 12 juni 2003, Schmidberger

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=NL&numdoc=62000J0112&model=guichett.

c. beperkingen ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden

In het hoofdstuk over de wetgeving komt al aan de orde dat de burgemeester verschillende mogelijkheden heeft om wanordelijkheden bij demonstraties te voorkomen of te bestrijden. In de WOM geldt dat, net als bij het verkeersbelang, bij het bestrijden of voorkomen van wanordelijkheden de context een rol speelt. De Memorie van Toelichting van de WOM gaat hier dieper op in:

'wanneer er sprake kan zijn van wanordelijkheden hangt niet alleen af van de (verwachte) gedragingen, maar ook van de plaats waar de manifestatie wordt gehouden en de mate van orde en rust van die plaats in zijn algemeenheid. Er kunnen ook redenen zijn om tussen verschillende plaatsen te differentiëren. De voorkoming en bestrijding van wanordelijkheden in de nabijheid van bijvoorbeeld gebouwen van buitenlandse vertegenwoordigers, parlamentsgebouwen, beschermde natuurgebieden, ziekenhuizen en begraafplaatsen kan zwaardere eisen stellen dan op andere plaatsen het geval is.'

Dit betekent dat beperkingen of een verbod op deze grond ook af hangt van de plaats waar men wil demonstreren. Bovendien moeten er duidelijke aanwijzingen zijn dat er wanordelijkheden worden verwacht. De rechtbank Den Bosch omschreef dat als volgt in een uitspraak op 17 april 2000.

'Er moeten dus concrete gegevens aanwezig zijn en er moet sprake zijn van bestuurlijke overmacht, het recht op demonstreren dient zoveel mogelijk voorrang te krijgen.'

Ook bij het verbieden of toelaten van demonstraties van extreemrechts is deze kentering zichtbaar. Jarenlang werden deze demonstraties verboden op grond van het voorkomen van wanordelijkheden. Bij een demonstratie van extreemrechts werd immers jarenlang een tegendemonstratie georganiseerd door Anti Fascistische Actie (AFA). Daarna volgde een periode waarbij grote beperkingen werden opgelegd aan extreem rechts en AFA, maar waarbij er wel gedemonstreerd mocht worden. Na een uitspraak van de rechtbank in Arnhem van 13 mei 2005 zijn er ook grenzen gesteld aan de op te leggen beperkingen. Het Comité Kusters/Malcoci was naar de rechter gestapt nadat de burgemeester van Arnhem besloten had beperkingen op te leggen aan een demonstratie die deze extreemrechtse organisatie wilde houden. Het Comité Kusters/Malcoci kreeg van de burgemeester de beperking dat ze op 14 mei 2005 slechts tussen 09.00 en 11.00 uur op de Schaapdijk te Arnhem mocht demonstreren, omdat AFA dezelfde dag een tegendemonstratie organiseerde. Volgens de burgemeester was de kans op wanordelijkheden hierdoor zeer groot. Het Comité Kusters/Malcoci won de rechtszaak omdat de rechtbank van mening was dat:

'Het recht op betoging door de onderhavige voorschriften en beperkingen te zeer wordt ingeperkt. Daarbij overweegt de voorzieningenrechter dat het recht tot betoging beoogt de deelnemers aan een betoging in staat te stellen hun gedachten en gevoelens over maatschappelijke en politieke kwesties op de openbare weg kenbaar te maken aan anderen. Aan dit kenbaar maken wordt ernstig afbreuk gedaan als, zoals in dit geval, de betoging slechts mag plaatsvinden op een afgelegen plaats in de vroege ochtenduren, omdat naar verwachting op deze locatie en op dit tijdstip nauwelijks mensen aanwezig zijn die kennis kunnen nemen van de meningsuiting van de betogers. De omstandigheid dat verzoeker met zijn betoging aandacht van de media kan krijgen, doet hieraan niet af. De voorzieningenrechter overweegt verder dat een dergelijke vergaande beperking van het recht op betoging in beginsel geen rechtvaardiging kan vinden in de overweging dat mogelijke onwettige gedragingen van derden tegenover de deelnemers aan een betoging verstoring van de openbare orde tot gevolg zal hebben. Dit beginsel kan slechts tot een uitzondering leiden indien er een bestuurlijke overmachtsituatie dreigt te ontstaan. Een andersluidende opvatting zou de uitoefening van dit grondrecht te veel ondermijnen. Van een situatie van bestuurlijke overmacht is hier geen sprake, zoals verweerder ter zitting ook heeft aangegeven. De voorzieningenrechter merkt verder nog op dat op de overheid - in beginsel - de plicht rust om maatregelen te nemen om een vreedzame betoging te beschermen tegen verstoringen door derden.'

Conclusie

Beperking van het recht op demonstratie ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden is mogelijk indien er sprake is van een bestuurlijke overmachtsituatie. Voorwaarde is dat er concrete aanwijzingen dienen te zijn voor het ontstaan van wanordelijkheden.

3. Inhoud van mee te voeren teksten: vooraf geen controle mogelijk

In artikel 6 en 9 van de Grondwet heeft de Staten Generaal vastgelegd dat de overheid zich niet mag bemoeien met de inhoudelijke kant van betogingen. Het was juist expliciet de bedoeling hier volledige vrijheid in te creëren. Dit idee is uitgewerkt in artikel 4 lid 3³⁶ WOM dat er ook geen twijfel over laat bestaan dat de overheid géén gegevens mag vragen over de te openbaren gedachten of gevoelens. De overheid mag zich principieel niet vooraf bemoeien met de te uiten mening. Er zijn mogelijkheden die het strafrecht biedt (belediging, discriminatie, e.d.) waarmee de overheid kan ingrijpen als ze geuit worden tijdens een betoging. Dit kan zowel gebeuren als de uitingen mondeling dan wel op spandoeken worden gedaan.

Bij de beantwoording van Kamervragen van 5 juli 2002 van het Tweede-Kamerlid Van Dijke (ChristenUnie)³⁷ bevestigde de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dat:

‘Een voorafgaande controle van en actieve bestuurlijke bemoeienis met de uit te dragen standpunten niet binnen het kader van de Wet Openbare Manifestaties valt en ongeoorloofd is.’

De vraag was of de demonstranten die de Armeense genocide herdachten zich niet hielden aan de met de politie gemaakte afspraken over het niet doen van opruiende en/of beledigende teksten.

‘Er was geen basis voor de volgens de gemeente voorafgaand aan de demonstratie gemaakte afspraken met het 24 april comité. Daarenboven is – zoals eerder door mijn ambtsvoorganger werd aangegeven – het vooraf beoordelen van teksten van spandoeken op hun inhoud een schending van het verbod van censuur dat voortvloeit uit de artikelen 7 en 9 van de Grondwet.’

In antwoorden op vragen van de Kamerleden Slob en Rouvoet (ChristenUnie)³⁸ over een demonstratie naar aanleiding van de aanslag op de toenmalige Hamas leider Sjeik Yassin (oprichter en geestelijk leider van de Palestijnse Hamas beweging) stelde de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Remkes dat: ‘Tegen beledigende leuzen in beginsel niet wordt opgetreden. Belediging is namelijk een klachtdelict.’

Conclusie

De overheid mag zich niet bemoeien met de inhoudelijke kant van een demonstratie. Spandoeken mogen niet vooraf gecontroleerd worden. In Den Haag gebeurt dit wel. Er kan echter alleen ingegrepen worden indien ter plekke geconstateerd wordt dat een wet wordt overtreden.

³⁶ Artikel 4 lid 3 WOM

Over de inhoud van de te openbaren gedachten of gevoelens worden geen gegevens verlangd.

³⁷ TK 2001 – 2002, nr. 1639

³⁸ TK 2003 – 2004, nr. 1557

4. De algemene situatie in Den Haag

Alvorens dieper in te gaan op de praktijk van demonstreren in Den Haag is eerst het algemene gemeentelijke beleid bekeken aan de hand van een aantal door het College van Burgemeester en Wethouders geproduceerde nota's over demonstreren in Den Haag. Welke beperkingen en voorwaarden gelden er bij demonstraties in Den Haag? Tevens gaan we in op de vraag hoe deze beperkingen zich verhouden tot het grondwettelijk recht op demonstratie.

In de Leidraad Grootschalig en Bijzonder Politieoptreden (de meest recente versie, 1.05), het Plan van Aanpak Openbare Manifestaties (1993) en het Plan van Aanpak Grootschalig Optreden (2000) is het beleid van de gemeente en de politie rondom grootschalige openbare manifestaties vastgelegd. Deze plannen richten zich nadrukkelijk op grote demonstraties en manifestaties.

Het beleidsuitgangspunt ten aanzien van demonstraties wordt in alledrie de nota's omschreven als een grondwettelijk recht waaraan veel ruimte moet worden geboden. Het Plan van Aanpak Openbare Manifestaties uit 1993 verwoordt het als volgt:

De politie bewaakt het recht op demonstratie en zoekt naar het juiste evenwicht met betrekking tot de uitoefening van dit grondrecht en de noodzaak van beveiliging van de politieke ambtsdragers en hun vestigingen. Gestreefd wordt naar een klimaat, waarin demonstraties kunnen plaatsvinden onder minimale politietoezicht. Tegen de achtergrond van de wettelijke bepalingen stellen wij dat het recht tot vergadering en betoging uiterst belangrijk is en slechts onder bijzondere omstandigheden beperkt mag worden.'

Onder het kopje 'zorgvuldig overheidsoptreden' benadrukt het College van B&W 'dat toepassing van inperkende wettelijke bepalingen zal, zeker gezien de bijzondere positie van Den Haag als centrum van openbaar bestuur, met de nodige zorgvuldigheid moeten worden benaderd'.

Conclusie:

Het beleidsuitgangspunt van de gemeente Den Haag ten aanzien van demonstraties sluit aan bij artikel 9 van de Grondwet. Slechts onder bijzondere omstandigheden mag dit recht beperkt worden. Gezien de bijzondere positie van Den Haag moet dit zorgvuldig gebeuren.

Dit uitgangspunt is terug te vinden in de wijze waarop het politietoetreden vorm wordt gegeven. ‘De bescherming van het grondrecht tot vergadering en betoging’ noemt het College van Burgemeester & Wethouders het belangrijkste uitgangspunt.

Vervolgens komt ‘zorg voor een ordelijk verloop van de manifestatie (handhaving van de openbare orde, handhaving van de verkeersveiligheid en voorkomen van wanordelijkheden en confrontaties).’ Allemaal punten dus die rechtstreeks gerelateerd zijn aan de WOM . Een ander uitgangspunt van het politietoetreden vormt ‘het voorkomen van veiligheidsrisico’s voor burgers en politiemensen.’ Ten slotte geeft het college aan dat ‘de handhaving van de rechtsorde binnen door gezag aangegeven kaders plaats moet plaatsvinden’ en dat ‘de uitgangspunten van de driehoek (OM, politie, gemeente) uitgevoerd dienen te worden.’

De Leidraad Grootschalig en Bijzonder Optreden van de Politie Haaglanden geeft aan dat:

‘De burgemeester de randvoorwaarden opstelt voor demonstraties en openbare manifestaties. Vervolgens stelt de driehoek op advies van de politie vooraf vast welke maatregelen er getroffen moeten worden voor de organisatie van een bepaalde demonstratie of manifestatie. De burgemeester bepaalt in samenspraak met de politie welke maatregelen door de organisatoren getroffen moeten worden bij de organisatie van een evenement of manifestatie. De maatregelen worden vastgelegd in een belder en communiceerbaar covenant.’

De leidraad legt verder uit dat: ‘De burgemeester een grote rol speelt bij het treffen van maatregelen ter voorkoming van verstoringen van de openbare orde door, namens hem, door de Dienst Stadsbeheer of de politie voorschriften of voorwaarden te laten verbinden aan het organiseren van de manifestatie of het evenement.’

Bij de beoordeling worden betrokken:

- de inspanning van de organisatie om de orde en rust rondom het evenement te bewaren
- de omvang van het politieapparaat dat moet worden ingezet, waarbij van belang is: De impact op de openbare orde en/of samenleving, alsmede de economische impact, aard en omvang van het evenement, de kans op schade en letsel, het aanvangstijdsip, de verwachte wijze van vervoer, andere lokale omstandigheden (bijvoorbeeld koopavonden).

In deze versie van het rapport hebben we geen gebruik kunnen maken van de notulen van het overleg van de driehoek (OM, Burgemeester en politie). Een aantal termen (rechtsorde binnen door het gezag aangegeven kaders, uitgangspunten van de driehoek) kunnen slechts getoetst worden indien er inzage is in deze stukken. Zodra deze stukken aanwezig zijn zal een aanvulling op dit rapport verschijnen.

Voorlopige conclusie:

Het gemeentelijke beleid ten aanzien van het politietoetreden bij demonstraties is dat het ten dienste moet staan aan het recht op demonstratie. Beperking van dat recht vindt plaats ‘binnen door het gezag aangegeven kaders.’ Of die kaders overeenstemmen met de WOM zal nader onderzocht moeten worden.

De situatie die in dit hoofdstuk aan de orde is, betreft de gemelde demonstraties. Een organisatie heeft in zo’n geval in ieder geval 4 keer 24 uur voor aanvang van de demonstratie een melding gedaan bij de afdeling Operationele Zaken van de politie Haaglanden.

De melding geschiedt in Den Haag middels een kennisgevingsformulier (bijgevoegd als bijlage). Indien dit formulier volledig is ingevuld en ondertekend, heeft de organisatie van een demonstratie aan zijn wettelijke plicht voldaan.

Op basis van de gegevens van het kennisgevingsformulier moet de burgemeester volgens de WOM bekijken welke beperkingen nodig zijn als er een gevaar is voor de gezondheid, of het verkeersbelang in het geding komt of dat er wanordelijkheden dreigen.

De nota's in Den Haag geven echter een aantal andere overwegingen waar de burgemeester naar kijkt. Zo bekijkt hij welke inspanning de organisatie verricht om de orde en rust te handhaven, wat de omvang is van de inzet van politie, de economische impact, kans op schade of letsel, andere lokale omstandigheden. Het is een veel ruimere opsomming van omstandigheden dan de WOM noemt.

Vervolgens worden de uitgangspunten van het politieoptreden kenbaar gemaakt aan de organisatoren. Deze afspraken worden schriftelijk vastgelegd in de kennisgeving. Daarnaast wordt vastgelegd wat de mogelijke consequenties zijn van het niet nakomen van de afspraken. Als een openbare manifestatie niet van tevoren gemeld is bij de politie, maar waarvan deze wel ambtshalve kennis draagt, wordt soms het initiatief genomen zelf in contact te treden met de organisatoren.

De organisatie heeft volgens genoemde nota's zorg te dragen voor:

- het tijdig informeren van het gezag
- een bijdrage te leveren in de voorfase, uitvoering en evaluatie
- het nakomen van de vastgelegde afspraken
- zorgen voor een herkenbare en getalmatige aanwezigheid van de organisatie en de ordedienst
- een directe communicatielijn met de politie
- deelnemers moeten afdoende geïnformeerd zijn over de te volgen route

Onder het kopje 'afspraken met organisatoren' vermeldt de Leidraad Grootchalig en Bijzonder Politieoptreden een lijst punten 'waarover voorafgaand aan een evenement of manifestatie met de organisatoren afspraken over de voorwaarden worden gemaakt'.

- wel of geen ordedienst
- afspraken over de invloed van de ordedienst
- route en locatie
- politiebegeleiding
- fasering politieoptreden
- tolerantiegrenzen
- communicatie tussen politie en organisatie en afspraken over liaisons
- informatie aan de deelnemers over eventuele beperkingen
- informatie aan organisaties van bewoners en ondernemers
- aan- en afvoer van deelnemers
- het meevoeren van demonstratiemiddelen
- niet te bezigen uitingen
- evaluatie
- omgang met de media

Op het kennisgevingsformulier zijn een aantal van deze punten terug te vinden. Zo moet de organisatie onder andere aangeven 'welke maatregelen zijn genomen om een ordelijke verloop van de manifestatie te bevorderen'. Onder het kopje algemene richtlijnen wordt onder andere aangegeven onder welke omstandigheden de politie zal ingrijpen, dat de ordedienst minimaal 10% van het aantal deelnemers dient te

bedragen en moet beschikken over een commandostructuur. Ook vermeld het formulier dat er onder de deelnemers aan de manifestatie geen stokken e.d. aanwezig mogen zijn.

Nadat het kennisgevingsformulier is ingevuld en opgestuurd wordt de organisatie van de demonstratie uitgenodigd voor een overleg bij de afdeling Operationele Zaken van de politie Haaglanden. 'In dit overleg wordt door de politie aangegeven welke algemene richtlijnen gelden en beoordeeld of er met de organisatoren afspraken moeten worden gemaakt om een ordelijk verloop van de vergadering of betoging te garanderen'.

De afspraken die in deze fase worden gemaakt mogen alleen betrekking hebben op de in artikel 2 WOM genoemde beperkinggronden (gezondheid, verkeer, wanordelijkheden). Uit de al eerder aangehaalde antwoorden op vragen van het Tweede Kamerlid Pitstra blijkt dat de afspraken vooraf zich daartoe dienen te beperken:

'Tijdens de totstandkoming van de WOM is uitdrukkelijk gekozen voor een stelsel van voorafgaande kennisgeving (met de mogelijkheid van een verbod als aan de gestelde voorwaarden daarvoor is voldaan) in plaats van een vergunningstelsel dat een instemming met de manifestatie impliceert. Het spreekt vanzelf dat het kennisgevingstelsel in de praktijk niet zodanig mag uitwerken dat er de facto een vergunningstelsel geldt.

Zoals boven aangegeven is het niet aan het bestuur om in eerste instantie te bepalen waar en wanneer een manifestatie kan plaatsvinden. Met de wens van de organisatoren zal het lokaal gezag zoveel mogelijk rekening dienen te houden, maar tegelijkertijd kan de bescherming van belangen als genoemd in artikel 9 Grondwet meebrengen dat die wens niet, of niet volledig, in vervulling kan gaan.'

Het overleg zal zich dus moeten richten op de afweging tussen het recht op betoging en het belang van het verkeer en de (indien er concrete aanwijzingen zijn) voorkoming van wanordelijkheden. In de kennisgevingsformulieren die voor dit onderzoek beschikbaar zijn gesteld komen echter ook veel andere afspraken voor.

Dit overleg heeft voor veel organisatoren een dwingend karakter. We willen hier een aantal uitspraken aanhalen die de voormalige ploegchef deed in een interview gepubliceerd op 19 oktober 2001 in het blad Binnenlands Bestuur. Het betrof een artikel over demonstreren in Den Haag geschreven door Maurice Swirc. Onder de kop 'Demonstratierecht in de knel' beschreef Swirc de Haagse situatie.

Uit het interview met David van Baarle, destijds ploegchef Operationele Zaken bij de Haagse politie:

'We gaan verder, omdat we vaak geconfronteerd worden met kennisgevingen, die kant nog wal raken. Wij gaan in overleg nadat mensen kennis hebben gegeven zodat we komen tot een demonstratie die wel wordt gedragen door het bestuur. Wij zijn de makelaars tussen de organisaties en de burgemeester. En we gaan verder, omdat daardoor minder kans bestaat op beperkende maatregelen. Mijn stelling is dan ook dat we het grondrecht niet inperken, maar uitbreiden.'

'Wanneer er sprake is van een koninklijke verloving zullen we iemand die wil demonstreren er eerst van proberen te overtuigen dat het wel erg vervelend is om tijdens een verloving negatieve geluiden te laten horen. Maar daar heeft iedereen recht op. Dat moet dus kunnen. Stel dat iemand met spandoeken wil staan langs de route waarlangs het verloofde paar rijdt. Allereerst halen we de stokken uit de spandoeken, omdat die niet mogen worden gebruikt. Wanneer demonstranten in verband met de situatie in Argentinië met een spandoek komen met de tekst 'Maxima ga weg', is dat wat ons betreft prima. Maar dan geven we wel aan op welke locatie ze mogen staan. Meestal spreken we vooraf met de burgemeester een aantal scenario's door en bepalen op welke locaties eventueel gedemonstreerd mag worden. In bijna alle gevallen komt het er uiteindelijk op neer dat de organisatie eieren voor z'n geld kiest en dat de demonstratie in zodanige setting plaatsvindt dat het bevoegd gezag ermee kan leven.'

'Wanneer demonstranten akkoord zijn gegaan met de afspraken, maar ze toch op een andere plek gaan staan dan we hebben afgesproken, houden ze zich niet aan de voorwaarden. Wanneer ze wel toestemming hebben om ergens met een spandoek te staan, maar met nogal vervelende tekst daarop, zijn we daar met veel politiemensen aanwezig. We noemen dat 'inpakken in blauw'. Dat betekent dat we daar met veel zichtbare politie omheen gaan staan. Verder beoordelen we of die spandoeken toelaatbaar zijn.'

In antwoord op vragen van het VVD gemeenteraadslid Peter Smit naar aanleiding van een artikel in de Haagsche Courant van toenmalig hoofdcommissaris Jan Wiarda antwoordde burgemeester Deetman:

‘De Haagse politie toetst niet vooraf welke leuzen demonstranten meedragen. Wel wordt gevraagd welke leuzen men van plan is om mee te nemen. In sommige gevallen is het van belang dat de betogers weten hoe de politie zal handelen, dat kan achteraf getoetst worden bij de rechtbank. Betogers hoeven zich hier niks van aan te trekken, “maar dan weten ze dat de politie zal ingrijpen.’

Conclusie:

Van organisatoren van een demonstratie in Den Haag wordt veel verlangd. Zo moet er ‘een ordedienst worden ingesteld’, worden er afspraken verlangd over ‘mee te voeren demonstratiemiddelen’ en ‘niet te bezigen uitingen’. Inhoudelijke beperkingen bij demonstraties door de burgemeester zijn niet toegestaan. Ook in antwoord op vragen van de Tweede Kamer heeft de regering aangegeven dat er geen wettelijke ruimte is voor afspraken die een beperking zijn op de inhoud.

De nota’s vermelden daarnaast nog een aantal andere specifieke punten waaraan betogingen in Den Haag getoetst moeten worden.

- het functioneren van internationale instellingen mag niet door demonstraties gehinderd worden. De politie wil daarover strikte afspraken met de organisatoren (op basis van artikel 9 WOM)
- afspraken met de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, het Ministerie van Algemene Zaken en de Raad van State over de gang van zaken bij manifestaties op en rond het Binnenhof
- afspraken met ondernemers in de binnenstad betreffende geluidsoverlast en toegankelijkheid.

In het Plan van Aanpak Openbare Manifestaties³⁹ en de notitie manifestaties op en rond het Binnenhof en in de binnenstad⁴⁰ wordt als volgt uitgebreid ingegaan op de voorwaarden die de gemeente Den Haag stelt in het gebied rondom het Binnenhof: ‘In bijvoorbeeld de nabijheid van ambassades, consulaten, parlamentsgebouwen, beschermde natuurgebieden, ziekenhuizen en begraafplaatsen kunnen zwaardere eisen worden gesteld dan op andere plaatsen.’ Deze overweging komt uit de Memorie van Toelichting van de WOM. Het betreft de uitleg bij het begrip ‘bestrijden of voorkomen van wanordelijkheden.’ De regering stelde dat er gedifferentieerd kan worden gekeken naar openbare plaatsen. Per concreet geval moet dit bekeken worden. Volgens het College van Burgemeester en Wethouders in zijn notitie manifestaties op en rond het Binnenhof en in de binnenstad van 18 november 1994 doet een dergelijke situatie zich voor rondom het Binnenhof en het aangrenzende deel van de binnenstad. ‘De werkzaamheden in de parlamentsgebouwen en de demonstraties moeten met elkaar zodanig in evenwicht dienen te zijn dat de voortgang van het totale democratische proces gewaarborgd is.’

Het College van B & W gaat in op de balans tussen beide en behandelt de geluidsoverlast en de bereikbaarheid/toegankelijkheid van het Binnenhof. Wat de geluidsoverlast betreft gebruikt het college de handelwijze ten aanzien van vergunningsplichtige evenementen. Het in de APV opgenomen verbod op gebruik van geluidsversterkende apparatuur geldt niet voor aangemelde demonstraties. In de notitie wordt gesproken over de functionaliteit van de geluidsversterking: ‘Lijkt het redelijk daarbij uit te gaan van een maximale duur van een half uur.’ Wat bereikbaarheid betreft stelt het college dat de gebouwen rondom het Binnenhof: ‘In beginsel moeten de gebouwen via de reguliere toegangen kunnen worden betreden.’ Als voorwaarde geldt verder dat een aantal met name genoemde ingangen altijd bereikbaar blijven.

Deze afspraken zijn terug te vinden in het Plan van Aanpak Grootschalig Optreden en zijn vooraf besproken met de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, ondernemers in de binnenstad en andere belanghebbenden. Ook kunnen, zoals in de eerder genoemde notities worden genoemd, verkeersbelangen een rol spelen. In de notities worden maxima genoemd van toe te laten demonstranten per locatie. Zo mogen op het Plein maximaal 5.000 demonstranten in de winter en maximaal 3.500 in zomer (in

³⁹ Plan van aanpak openbare manifestaties, 10 december 1993

⁴⁰ Manifestaties op en rond het Binnenhof en in de binnenstad, 18 november 1994

verband met de terrassen) samenkomen, op het Binnenhof maximaal 2.000, terwijl op de Lange Poten en de Hofplaats geen demonstraties zijn toegestaan. De binnenstad roept volgens de notitie teveel spanning op met het verkeersbelang door het winkelgebied en de (toen nog) doorgaande wegen.

Conclusie:

Demonstraties rondom ambassades, het Binnenhof en de binnenstad zijn met het huidige beleid beperkt mogelijk. De wet stelt echter dat bekeken moet worden of door (dreigende) wanordelijkheden het functioneren van diplomatieke vestigingen of het functioneren van het parlement in gevaar worden gebracht. Die belangenafweging is noodzakelijk. De uitspraak van het Europese Hof van Justitie over een blokkade bij de Brennerpas vereist een dergelijke afweging.

Stokken

Wat verder opvalt in de kennisgevingen is het verbod op het gebruik van stokken bij demonstraties, waarmee wordt bedoeld het gebruik van stokken voor het omhoog houden van de spandoeken. Een verbod op het gebruik van stokken tast in principe het recht op betoging aan; het is immers niet goed voor te stellen hoe zonder stokken spandoeken kunnen worden megedragen. De politie en de gemeente wijzen naar het Rode Vlaggen arrest⁴¹ ter rechtvaardiging van deze beperking.

Bedoeld arrest rechtvaardigt echter niet een preventief stokkenverbod bij een demonstratie. Het gaat in dit arrest om de vraag, of het gegeven dat een groep demonstranten een stok met rode vlag aan het Utrechtse stadhuis heeft bevestigd, zal leiden tot wanordelijkheden. De politie meent van wel en neemt de stok met vlag daarop in beslag. De Hoge Raad keurt de handelwijze van de politie goed.

De casus waar het hier echter om ging was dat er wanordelijkheden dreigden rondom het plaatsen van de stok (op het stadhuis van Utrecht), niet dat die wanordelijkheden dreigden te ontstaan door het dragen van een spandoek met stok. Een beroep op dit arrest ter rechtvaardiging van het verbod op het gebruik van stokken bij demonstraties in Den Haag is dan ook niet terecht.

⁴¹ NJ 1977/288

Aangemelde demonstraties in 2000 en 2005

Aantal beschreven demonstraties: 62

Uitleg beschrijvingen

Wanneer:	datum van de demonstratie
Waar:	plaats waar de demonstratie plaatsvond
Hoeveel:	het aantal deelnemers aan de demonstratie
Waarom:	waarom werd er gedemonstreerd
Wat gebeurde er:	verloop van of de onderhandeling voor of het ingrijpen na de demonstratie
Arrestatie:	het aantal mensen dat gearresteerd is tijdens de demonstratie
Duur:	hoe lang duurde de demonstratie
Vervolging:	is er vervolging ingesteld, wat is de uitkomst, is er een klachten procedure gevolgd

01 Ingegrepen in verband met openbare orde?

Wanneer:	31 augustus 2005
Waar:	het Malieveld (demonstratie naar het Plein)
Hoeveel:	1000 demonstranten
Waarom:	protest tegen het regeringsbeleid
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving bij de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen: 'De organisatie verricht de benodigde inspanningen om de deelnemers gedurende de gehele demonstratie en manifestatie een gevuld programma te bieden.'</p> <p>Uit het politiejournaal blijkt dat er een probleem te zijn met het alcoholgebruik en het afsteken van vuurwerk door de demonstranten. De politie wil ingrijpen op het Plein, maar besluit de omliggende supermarkten te benaderen om zo de demonstranten droog te leggen. Een aantal demonstranten wordt gearresteerd. Op de terugweg doen demonstranten een oproep om niet zonder de gearresteerde kameraden de stad te verlaten. Een grote groep besluit de Utrechtsebaan te blokkeren.</p> <p>'Ruim tweehonderd demonstrerende havenwerkers hebben woensdagmiddag korte tijd de Utrechtsebaan (het einde van de autoweg Utrecht - Den Haag) in Den Haag bezet. De politie en ME moesten ingrijpen om de demonstranten van de rijbanen te krijgen. Dat maakte de politie woensdag bekend. (...) Hoewel er behoorlijk vuurwerk werd afgestoken op Het Plein voor de Tweede Kamer, verliep de demonstratie rustig. Toen de actievoerders terugliepen naar het Malieveld hielden tweehonderd van hen stil op de Utrechtsebaan. Voor het verkeer leidde dat tot nogal wat oponthoud. Nadat de politie de betogers had verzocht door te lopen, raakten enkele havenwerkers slaags met de dienders. De ME moest er uiteindelijk aan te pas komen om de weg weer vrij te maken. Daarbij zijn volgens de politie dertien personen aangehouden voor onder meer openlijke geweldpleging en opruiing.' (ANP bericht)</p>
Arrestatie:	13 arrestanten
Vervolging:	-

Wanneer: 5 juni 2004
 Waar: het Plein (demonstratie naar het Centraal Station)
 Hoeveel: 330 demonstranten
 Waarom: protest tegen een demonstratie van extreem rechts
 Wat gebeurde er: in het draaiboek van de politie van de demonstratie wordt verwezen naar eerdere 'wanordelijkheden': 'Tijdens een demonstratie door een aantal linkse organisaties in 1 maart 2002 is de Amerikaanse ambassade beklad' (de beschrijving van deze demonstratie is te vinden bij 03).
 Uit het proces-verbaal van bevindingen: 'Gekomen bij het Tournooiveld besloten de AFA demonstranten tegen alle afspraken in om rechtsaf richting het Malieveld te gaan in plaats van linksaf richting Kneuterdijk. Men wilde kennelijk de confrontatie met het 'Comité tegen de Amerikaanse Agressie Politiek', georganiseerd door de Nederlandse Volksunie aan. Om een confrontatie tussen de genoemde actiegroepen te voorkomen werden de AFA demonstranten op weg naar het Malieveld door de Mobiele eenheid tegengehouden. Kort hierna besloot een aantal AFA demonstranten met geweld door de gevormde ME linie te breken.'
 Uit de brief van de algemeen commandant op de dag zelf: 'Daarmee was duidelijk dat het enige doel van de demonstranten kennelijk en alleen erin was gelegen om te komen tot een confrontatie met de deelnemers aan de andere demonstratie. Dit bleek temeer uit het feit, dat de groep als geheel met gebruikmaking van geweld door de linie van op het Tournooiveld opgestelde eenheden in 'dagelijks tenue' trachtte te breken. (...) Door de politie-eenheden in dagelijks tenue is getracht de demonstranten tegen te houden. Daarbij is ook van de zijde van de politie geweld gebruikt.'
 Uit het Zwartboek politieoptreden 5 juni 2004: 'op het moment dat we van onze route afweken werd de politie erg zenuwachtig. Terwijl wij op een geweldloze manier probeerden langs de politielinies te komen ((...)).' 'Op het moment dat het uit de hand liep, waren er mensen die weg wilden van de demo. Deze werden echter door de ME die in de rug kwam terug geslagen naar de groep, alwaar iedereen dus is ingerekend.'
 Arrestatie: 330 arrestanten
 Vervolging: nee, hoofdofficier van justitie schrijft aan de burgemeester: 'De situatie op 5 juni 2004 werd door de politie als dreigend ervaren. Zo dreigde een aantal AFA demonstranten door de gevormde politielinie heen te breken. In deze hectische situatie kon een bevel als bedoeld in het tweede lid van artikel 9 van de APV niet aan de demonstranten gegeven worden, maar is direct tot aanhouding overgegaan. Na afloop van de wanordelijkheden en aanhoudingen is geconstateerd dat de aangehouden demonstranten niet op grond van artikel 9 lid 2 van de APV vervolgd konden worden.'

Wanneer: 9 januari 2004
 Waar: de Rijnstraat bij een filiaal van de ABN AMRO
 Hoeveel: 7 demonstranten
 Waarom: vanwege de steun van ABN AMRO aan het Britse defensiebedrijf INSYS
 Wat gebeurde er: uit het politiejournaal: 'Om 13.40 uur bericht ontvangen dat twee demonstranten de ingang blokkeren. Om 13.49 uur aanhouding wegens het niet voldoen aan bevel of vordering.'
 Uit de klacht van de demonstranten: 'De betrokken agenten leken niet op de hoogte van de kennisgeving en waren niet erg bereid tot overleg met de demonstranten. Wel lieten zij zich meteen door medewerkers van de bank informeren. Gedurende de aanhouding heeft de kennisgever nog telefonisch contact opge-

nomen met de ambtenaar die de kennisgeving had behandeld. De agenten ter plekke weigerden in eerste instantie zelf contact op te nemen met deze ambtenaar. Deze ambtenaar adviseerde hen niet tot aanhouding over te gaan.’

Uit het proces-verbaal: ‘Wij, verbalisanten, zijn vervolgens het filiaal in gegaan en hebben daar contact gemaakt met de filiaalhouder. Wij hoorden hem zeggen dat de dames met het spandoek al een aantal malen had verzocht om voor de ingang van het pand weg te gaan zodat de doorgang voor bezoekers vrij werd gemaakt. (...) Wij, verbalisanten hoorden de demonstranten zeggen dat zij niet weg wilden gaan en dat zij gewoon op de openbare weg stonden zonder dat mensen daar hinder van hadden.’

Arrestatie: 2 arrestanten

Vervolging: in eerste instantie veroordeling tot boete, later vrijspraak.

Uit het oordeel door de rechter: ‘Het filiaal van de ABN AMRO bank is gelegen op een straathoek en de hoek wordt gemarkeerd door een pilaar en de ingang van de bank is via 2 kanten gelegen links en rechts van de pilaar te bereiken; dat de bezoekers van de bank in ieder geval via één van beide doorgangen langs de pilaar een volledig vrije doorgang naar de ingang van de bank hadden.’

De demonstranten hebben ook een klacht ingediend bij de Onafhankelijke commissie voor klachten tegen politie Haaglanden.

Wanneer: 25 april 2003

Waar: de Uithof (naar waarschijnlijk het Centraal Station)

Hoeveel: 250 demonstranten

Waarom: herdenking van het uitroepen van de Republiek der Vrije Zuid-Molukken

Wat gebeurde er: na een manifestatie in de Uithof is er een spontane demonstratie. De burgemeester heeft spontane demonstraties onder voorwaarden toegestaan.

Uit de brief van de burgemeester: ‘De groep Molukkers hindert de doorgang van het verkeer doordat zij tergend langzaam deze kruising passeert.’ Twee automobilisten kunnen niet wachten en rijden door de menigte heen, dit in tegenstelling tot andere automobilisten die wel wachten. ‘Er vallen dan slagen op beide auto’s en ook wordt van een van de voertuigen een zijruit ingegooid.’ De automobilisten vervolgen hun weg, maar besluiten terug te rijden. ‘Hij rijdt met hoge snelheid terug naar eerder genoemde kruising en rijdt de menigte in.’ Opnieuw wordt er op de auto geslagen. ‘Hierop besluit de tweede bestuurder ook terug te rijden teneinde de andere automobilist te ontzetten, daarmee een of meerdere Molukkers aanrijdend, (...)’ Elf personen raken gewond van wie acht in het ziekenhuis behandeld moeten worden. De politie ontzet de automobilisten en schiet daarbij in de lucht.

Arrestatie: 2 arrestanten

Vervolging: ja, vervolging van de automobilisten

Wanneer: 19 maart 2003

Waar: het Plein (demonstratie naar de Amerikaanse ambassade)

Hoeveel: 15 demonstranten

Waarom: protest tegen de mogelijke oorlog tegen Irak

Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen staat: ‘De organisatie heeft de demonstratie schriftelijk aangemeld en heeft aangegeven hiermee aan de meldingsplicht te hebben voldaan. Bij plaats en, voorzover van toepassing, de gewenste route, verzamelplaats en plaats van beëindiging staat: Let op: zie gestelde beperking door de burgemeester m.b.t. de route en demonstratielocatie nabij

de Amerikaanse ambassade. De verplaatsing van het Plein in Den Haag naar de Amerikaanse ambassade dient te geschieden via de Korte Vijverberg. Indien er na de actie bij de Amerikaanse ambassade terug gegaan zal worden naar het Plein dient dit tevens via de Korte Vijverberg te geschieden.'

Uit het politiejournaal: 'Om 11.45 uur wordt er door de politie gemeld dat zich inmiddels 3 demonstranten hebben verzameld op het Plein. Om 12.22 uur is er een melding van 15 demonstranten die hun actie gaan voeren zoals aangemeld. Indien demonstranten niet aan de opgelegde beperkingen voldoen zal tot aanhouding worden overgegaan. Om 12.56 uur lopen 8 demonstranten en 5 personen de route via Korte Vijverberg. Om 13.02 uur meldt de politie 2 arrestanten en 4 demonstranten. Men mist er twee. Oproep aan de eenheden om alert te zijn.'

De demonstranten liepen van het Plein naar de Amerikaanse ambassade voor de arrestatie van G.W. Bush. Daar aangekomen moesten zij op een afgezette locatie hun protest voortzetten.

Uit de verklaring van de demonstranten: 'Omdat het voor het theatrale karakter van de actie noodzakelijk was borden op te hangen aan de hekken van de ambassade, zijn we met twee personen over het dranghek van de 'demonstratiekooi' bij de Amerikaanse ambassade geklommen (...). Kennelijk vond de politie dit geen goed idee en werd er onmiddellijk ingegrepen.' Na aanhouding zijn de demonstranten in vrijheid gesteld zonder bekeuring of dagvaarding.

Arrestatie:

2 arrestanten

Vervolging:

wel beroep dat niet ontvankelijk is verklaard aangezien de demonstranten niet vervolgd zijn.

Wanneer:

13 maart 2003

Waar:

het Malieveld (demonstratie naar het Malieveld)

Hoeveel:

7.000 demonstranten

Waarom:

tegen de bezuinigingen op het onderwijs

Wat gebeurde er:

in de kennisgeving staat onder de kop afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen: 'Bij ontwikkelingen in de wereld omtrent de oplopende spanningen tussen VS en bondgenoten en Irak bestaat de mogelijkheid dat er door de burgemeester aan de manifestatie beperkende voorwaarden kunnen worden opgelegd. Daarnaast staat er onder een onduidelijke kop dat door de organisatie zal gebruik gemaakt worden van geluidsversterking. Bij klachten zal in overleg met de politie het geluidsniveau bepaald worden. Bij ordelijk verloop van de demonstratie, waarbij men zich o.a. houdt aan de in het kennisgevingsformulier aangegeven route, zal de mobiele eenheid zoveel mogelijk uit het zicht van de demonstranten positioneerd worden.'

Het politiejournaal: 'Politieambtenaar meldt dat veel studenten arriveren in het bezit van stokken. Iemand gaat de studenten hierop aanspreken.' Er staan voorts opmerkingen in het politiejournaal over de goede sfeer van de demonstratie. Om 14.37 uur meldt het politiejournaal: 'Het Helletje wordt met een spandoek afgesloten. Eenheden er op af. Spandoek wordt tussen twee bomen gehangen. Men gaat akkoord.' Om 14.42 meldt het politiejournaal: 'Demonstrant te water in de Hofvijver. Bootje gaat de hofvijver in. Zwemmer gaat richting eiland. Om 14.50 uur staat de zwemmer op het eiland en wil daar een vlag hijsen. En om 14.58 uur wordt de zwemmer aangehouden.' Vervolgens vindt er een korte actie op straat plaats. Enkele demonstranten gaan zitten op de rijweg, maar de actie duurt hooguit 15 minuten dan vervolgt de demonstratie zijn weg.

Het ANP bericht: 'Een jongen arresteren, af en toe wat mensen vermanend toespreken en een paar stokken van spandoeken en vlaggen in beslag nemen. Veel meer werk was er niet te doen voor de politie die donderdag massaal in Den Haag op de been was voor de studentendemonstratie.'

Arrestatie: 1 arrestant

Vervolging: -

Wanneer: 25 april 2002

Waar: het Malieveld (demonstratie naar het Malieveld)

Hoeveel: 450 demonstranten

Waarom: herdenking van het uitroepen van de Republiek der Vrije Zuid-Molukken

Wat gebeurde er: in de kennisgeving staat onder de kop hulpmiddelen die worden gebruikt ter ondersteuning van de manifestatie: 'spandoeken, vlaggen en maximaal 6 vlaggenstokken.'

'De politie pakte de Molukkers op nadat een demonstratie bij het Malieveld even uit de hand was gelopen. De demonstranten zitten vast voor mishandeling van een agent en omdat ze stenen naar de mobiele eenheid hadden gegooid,' bericht het ANP. Het ANP bericht vervolgens uitvoerig over 'relletje' zoals zij het noemen. 'De demonstranten, die begeleiding krijgen van een grote politiemacht, hebben onder meer bij de Amerikaanse ambassade in Den Haag petitie aangeboden. Een groep van ruim honderd, meestal jonge RMS aanhangers, wilde na afloop van de officiële demonstratie verder protesteren en trok op in de richting van het provinciehuis. Daarna begonnen ze aan een blokkade van een kruispunt in de buurt van het Ministerie van Financiën. De uitbraak van de Molukse jongeren was van korte duur. Ze bezetten eerst een half uur een kruispunt voor het Malieveld, waar de demonstratie was begonnen. Daarna liepen ze richting provinciehuis. Daar hield de ME de groep tegen, maar kon de jongeren niet insluiten. Op aandringen van de eigen Molukse ordedienst keerden de jongeren vervolgens terug naar het Malieveld. Een van de organisatoren van de demonstratie in Den Haag zei dat de betoging uit de hand was gelopen omdat de jongeren zich niet serieus genomen voelden (door de Nederlandse regering red.). (...) Verder waren ze boos dat de regering te weinig doet om de situatie op de Molukken te helpen verbeteren.' (verschillende ANP berichten)

Arrestatie: 2 arrestanten

Vervolging: -

Wanneer: 29 maart 2001

Waar: het Malieveld (demonstratie naar de Hofplaats)

Hoeveel: 250 demonstranten

Waarom: tegen de uitzetting van vluchtelingen naar Noord Irak

Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatieordelijk te laten verlopen: Spandoeken mogen niet voorzien zijn van stokken, m.u.v. een spandoek dat wordt meegevoerd op de kop van de stoet. Meegevoerde borden mogen zijn voorzien van een dun stokje. 'De demonstranten gooiden met stenen en fietsen. Op het Buitenhof belaagden ze een tram. Ze sloegen met hun vuisten en straatstenen tegen de tram. Ook vernielden ze bushokjes. Het winkelend publiek in de omgeving maakte zich snel uit de voeten.'(ANP bericht). Over de aanleiding van de wanordelijkheden wordt het volgende geschreven: 'SP Tweede-Kamerlid H. van Bommel had op 29 maart, vlak voordat de demonstratie uit de hand liep, een petitie van de Koerden in ontvangst genomen. Deetman suggereerde vrijdag tijdens een commissievergadering

dat dit niet verstandig was, omdat er tegelijkertijd in een asielzoekerscentrum in Waddinxveen Koerden in hongerstaking waren tegen het Nederlandse uitzettingsbeleid. Volgens de burgemeester konden leden van de Tweede Kamer weten dat bij hongerstakingen de emoties snel hoog op kunnen lopen. Van Bommel stelde vrijdag na de vergadering dat Deetman uit zijn nek kletste. ‘En dat vind ik nu nog steeds’, aldus het Tweede-Kamerlid zondagavond. ‘In het politierapport staat dat de rellen volkomen onvoorzien waren. Er was niets aan de hand. Met die vage verdachtmakingen kan ik niets. Ik weet wel dat de keuze voor de Hofplaats voor de demonstratie een verkeerde was. De politie en dus Deetman dragen daarvoor de verantwoordelijkheid. Het heeft er de schijn van dat hij de verantwoordelijkheid wil afschuiven op mij.’ (ANP bericht) En ‘De politie had toestemming gegeven voor een demonstratie van ongeveer 500 mensen. De betoging begon om 13.00 uur op het Malieveld, waarna de Koerden naar het Binnenhof liepen. Daar nam Tweede-Kamerlid Van Bommel van de SP een petitie in ontvangst. Een deel van de betogers liep om het gebouw van de Tweede Kamer, probeerde binnen te komen, maar werd tegengehouden. Rond 14.00 uur vloog de vlam in de pan.’

Arrestatie: 10 arrestanten

Vervolging: ja

Wanneer: 2 september 2000

Waar: het Tournooiveld

Hoeveel: 75 demonstranten

Waarom: protest tegen de dreigende doodstraf van Mumia Abu Jamal

Wat gebeurde er: in de kennisgeving staat onder de kop afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: ‘Het plein direct aan de voorzijde en het trottoir aan de zijkant van de ambassade zijn niet voor de demonstranten toegankelijk en men dient zich op te houden op het trottoir bij het parkeerterrein aan het Tournooiveld, schuin tegenover de ambassade van de Verenigde Staten.’

De media berichtten: ‘De politie greep op 2 september in bij een betoging voor de Amerikaanse ambassade, nadat enkele demonstranten tomaten en eieren naar de ambassade begonnen te gooien. De betogers waren boos, omdat ambassadepersoneel de stalen rolluiken dichtdeed terwijl enkele demonstranten eronder stonden. Volgens de ambassade hadden de betogers geprobeerd het gebouw te bestormen, de demonstranten zeggen zelf dat zij slechts een petitie hadden willen aanbieden tegen de dreigende doodstraf van een zwarte Amerikaan.’ (ANP bericht) ‘Bij de Amerikaanse ambassade probeerden demonstranten een petitie aan te bieden, waarin zij hun standpunten duidelijk maakten. Zij kregen echter niet de kans om in de buurt van de voordeur te komen. Zodra de demonstranten de trappen van de ambassade opliepen, begon er een sirene te loeien en werd met veel geraas een metalen rolluik neergelaten.’ (maandblad Targets)

In de gemeenteraad werden vragen gesteld over de demonstratie: ‘Bent u het met mij eens dat er geen duidelijke gronden zijn waarop deze vrouw gearresteerd is? Zo ja, wat bent u van plan te doen om bovenstaande situatie of vergelijkbare situaties in de toekomst te voorkomen?’

Zo nee, wat zijn dan volgens u de legitieme gronden waarop deze vrouw is aangehouden? Alle arrestanten zijn in verzekering gesteld op verdenking van openlijke geweldpleging.’ Het antwoord van het College luidde: ‘Dit terwijl er ten minste tegen een gedeelte van de arrestanten geen persoonlijke verdenking was en kon zijn van een persoonlijk aandeel in de geweldpleging. Dit is volkomen in

strijd met de strekking van artikel 141, waarbij tijdens de kamerbehandeling uitdrukkelijk gesteld is dat er sprake moet zijn van een persoonlijk aandeel. Het enkele feit dat er vanuit de manifestatie 'geweld' (aanhalingstekens in het antwoord van het College) gebruikt is (d.w.z. er zijn wat eieren en tomaten gegooid richting ambassade en een paar mensen wilden met de ambassadeur spreken over de doodstraf welke Mumia Abul Jamal ten onrechte te wachten staat), men zich niet gedistantieerd heeft, is onvoldoende grond voor verdenking van openlijk geweldpleging.'

Arrestatie: 6 arrestanten
Vervolging: ja

Wanneer: 25 mei 2000

Waar: het Malieveld (demonstratie naar het Malieveld)

Hoeveel: 1.000 demonstranten

Waarom: protest tegen het militaire offensief van Ethiopië tegen Eritrea

Wat gebeurde er: in de kennisgeving staat onder de kop uitgangspunten: 'Bij te hoog oplopende emoties, wanordelijkheden en niet voldoen aan de voorwaarden kan door de politie van de route worden afgeweken of de demonstratie ontbonden worden.' Onder het kopje algemeen staat: 'De organisatie treedt op tegen iedere activiteit in het kader van de demonstratie die niet met de politie besproken en overeengekomen is. Tijdens het aanbieden van de petitie door een delegatie lopen de overige deelnemers door. Uitzondering hierop is het aanbieden van de petitie bij de Tweede Kamer op het Plein. Hier is een kort oponthoud toegestaan.' 'Bij het Tweede Kamergebouw werden later vier mensen aangehouden omdat zij niet wilden weggaan van het Plein toen de stoet daar al weg was. (...) Naar schatting duizend Eritreërs demonstreerden donderdagmiddag in Den Haag tegen de oorlog met buurland Ethiopië. Eerst kregen zij het bij het ministerie van Buitenlandse Zaken met de politie aan de stok. Volgens de politie wilden de demonstranten tegen de afspraken in met teveel mensen het ministerie binnen om een petitie aan te bieden. De politie moest de wapenstok trekken om de betogers te beletten het gebouw binnen te gaan. Bij de Britse ambassade vielen enkele rake klappen toen ongeduldige betogers opdrongen naar het ambassadegebouw. De rust keerde hier weer toen een vertegenwoordiger van de ambassade een petitie in ontvangst nam.' (ANP bericht)

Om de demonstratie in haar context te zien is het van belang de ontwikkelingen in Eritrea en Ethiopië in de gaten te houden. De context bij deze demonstratie zijn het oplaaieren van de gevechten tussen beide landen. 'Volgens de demonstranten zijn er in totaal een miljoen Eritreërs ontheemd of op de vlucht geslagen voor het geweld. De oorlog heeft aan tienduizenden mensen het leven gekost. De betogers verwijten het de westerse landen dat zij de ogen sluiten voor de oorlog.' (ANP bericht)

Arrestatie: 5 arrestanten
Vervolging: ja

02. Niet ingegrepen demonstratie

Wanneer: 12 juni 2005
Waar: het Ministerie van Binnenlandse Zaken
Hoeveel: 1500 in totaal
Waarom: protest tegen opstelling van de overheid bij de CAO onderhandelingen
Wat gebeurde er: in de kennisgeving staat onder het kopje afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen: 'Indien gebruik wordt gemaakt van geluidsversterking, dan zal het volume daarvan op een, door de politie bepaald, aanvaardbaar niveau blijven.'
In de media zeggen 'werknemers van het ministerie dat zij last hebben van het lawaai.' (ANP bericht) Dit heeft deels te maken dat de actie plaats vindt onder de overkapping tussen de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie. Ook de lange duur van de actie (meer dan 10 dagen). Daarbij geven de bonden zelf geven aan dat de 'Blauwe Belegering' een grimmig karakter moet hebben. Tijdens de 'blauwe belegering' wordt er niet ingegrepen.

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 20 april 2001
Waar: het Malieveld
Hoeveel: 400 demonstranten
Waarom: protest tegen het ruimen van gezonde dieren tijdens de MKZ crisis
Wat gebeurde er: in het kennisgevingsformulier staan geen voorwaarden deze zijn apart toegevoegd. Bij de afspraken in deze aparte brief staat: 'De organisatie doet wat in haar vermogen ligt om mogelijke schade aan de grasmat van het Malieveld zoveel mogelijk te beperken. En in eerste instantie is de organisatie verantwoordelijk voor de kosten van herstel van het Malieveld. Tevens draagt de organisatie zorg voor de kosten van de huur van het Malieveld. Bij maatregelen staat: 'De organisatie zorgt voor het uitzetten van de dranghekken welke door de politie worden aangeleverd. Na afloop van de manifestatie dienen de hekken, in bundels van 19 stuks, terug te worden gezet op rijbaan van de Boorlaan. Zonodig zal afzetlint door de politie ter beschikking worden gesteld.'

Uit de media: 'Land- en tuinbouworganisatie LTO raadt veehouders af te gaan demonstreren op het Malieveld in Den Haag. Daar is zaterdag een landelijk protest tegen het Europese beleid dieren niet in te enten tegen de ziekte. LTO is bang dat een samenkomst van boeren uit verschillende regio's de verspreiding van mond- en klauwzweer in de hand zal werken. 'Onze reactie is dubbel', zo zegt een woordvoerder van LTO. 'We steunen het initiatief en het doel van de demonstratie, maar tegelijkertijd hopen we toch echt dat er geen veehouders komen.' Ontsmettingsmatten en andere voorzorgsmaatregelen kunnen volgens hem niet altijd voorkomen dat het MKZ virus zich verspreidt.'(ANP bericht)

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: september 2000
Waar: Rijksweg A4 en Rijksweg A12
Hoeveel: 100den demonstranten
Waarom: protest tegen de hoge brandstofprijzen voor wegvervoerders
Wat gebeurde er: in de kennisgeving staat heel gedetailleerd hoe het protest moet verlopen. Onder de kop algemeen staat: 'De organisatie is verantwoordelijk voor het volgens af-

spraken uitvoeren van de demonstratie. Men houdt zich hierbij aan de volgende regels: Er wordt per provincie een colonne geformeerd; In totaal twaalf colonnes met een totaal van 360 voertuigen en 12 sluitrijders; (volledige beschrijving van de colonnes en de communicatiekanalen).’

In de media: ‘Eerder op de ochtend leek de protestdag te ontaarden in totale chaos. Bij het Haagse Centraal Station blokkeerde een aantal taxichauffeurs de wegen en dreigde de protestactie te saboteren. Later op de ochtend zette een viertal vrachtwagens de toegangsroute (afslag Voorburg) naar Den Haag af. In Den Haag zelf gingen taxichauffeurs ook over tot het versperren van de weg. Rond half elf stond de helft van de georganiseerde konvoien door wilde blokkades vast, met in totaal tientallen kilometers file als gevolg. (...) Een deelnemer aan de wilde blokkade verklaarde dat de vrachtwagenchauffeurs hardere acties willen dan een georganiseerde rondrit door Den Haag.’ (ANP bericht)

Arrestatie: -
Vervolging: -

03. Niet ingegrepen diplomatieke ophef

Wanneer:	1 maart 2003
Waar:	het Plein (demonstratie naar het Spuiplein)
Hoeveel:	250 demonstranten
Waarom:	aandacht vragen voor het recht van demonstratie en de schijnveiligheid.
Wat gebeurde er:	<p>in het kennisgevingsformulier staan geen voorwaarden deze zijn apart toegevoegd. In een begeleidende brief staat: 'Mede op verzoek van de organisatie de onderstaande afspraken zijn gemaakt. Deel a gaat over het verloop van de demonstratie, deel b over het politie optreden. Bij deel a staat een minutieuze beschrijving wat er op welke locatie gebeurde. Ook staat er bijvoorbeeld dat het innemen van stokken escalerend werkt en daarvan wordt afgezien door de organisatie. Er wordt bij gezegd dat camera's van cameratoezicht Den Haag worden afgedekt door de organisatie. Bij de Amerikaanse ambassade waar de route langs gaat, staat dat er gegooid gaat worden met sponzen en dat er borden geplaatst gaan worden.'</p> <p>'De Amerikaanse regering heeft bij de minister geprotesteerd over het gebrekkige optreden van de politie. 'Dat protest is terecht en de minister is het daar hartgrondig mee eens', aldus de woordvoerder. De Hoop Scheffer zal dinsdag opheldering vragen bij burgemeester Deetman van Den Haag, die verantwoordelijk is voor de bescherming van de Amerikaanse ambassade aan het Lange Voorhout.' (ANP bericht)</p> <p>Het was een heuse politieke rel die naast de gemeenteraad ook het ministerie bezig houdt.</p> <p>'Buitenlandse Zaken bekritiseerde, mede namens de Amerikaanse ambassadeur, deze week de gemeente en politie in Den Haag, omdat linkse activisten tijdens een demonstratie ongestraft het gebouw konden benaderen. Ze zetten simpelweg een van de hekken rond het zwaarbewaakte pand opzij, zodat ze het konden bekladden en er natte sponzen tegenaan konden gooien. (...) De activisten wisten zaterdag door te dringen tot het ambassadegebouw door een hek uit zijn scharnieren te lichten. Daarna brachten ze met spuitbussen teksten als 'Peace' en 'USA=Terror' op de gevel van het gebouw aan. Ook gooiden demonstranten natte sponsjes tegen de ambassade. De politie verwijderde de activisten met zachte hand van het terrein. Anders dan bij eerdere demonstraties stonden er geen ME-ers rond het zwaarbewaakte gebouw. Er werd niemand gearresteerd.' (ANP bericht)</p> <p>Uit een brief van de burgemeester aan de gemeenteraad: 'Om 14.15 uur vertrok de demonstratieve tocht volgens de vooraf door de organisatie aangegeven route. Verschillende locaties werden aangedaan. Hier vonden verschillende ludieke acties plaats. Deze acties verliepen zonder incidenten. Te 14.46 uur arriveerde men op het Lange Voorhout nabij de Amerikaanse ambassade. Hier werd invulling gegeven aan het 'ludiek sponsjes gooien naar de ambassade'. Ondanks de aanwezigheid ter plaatse van politie zowel in burger als in uniform en 20 medewerkers van de eigen begeleidingsdienst van de demonstratie, slaagden ca. 30 demonstranten erin om achter het hek rond de Amerikaanse ambassade te komen. Op dat moment werd daarmee het ludieke karakter aan de demonstratie ontnomen en gehandeld in strijd met de door de organisatie aangegeven uitgangspunten. De demonstranten pakten binnen de hekken de sponsjes weer op om deze opnieuw naar de ambassade te werpen. Ook zou er met flessen gegooid zijn, hetgeen overigens noch tijdens het incident, noch achteraf, kon worden vastgesteld. Tijdens opruimwerkzaamheden is ter plaatse slechts 1 kapot bierflesje aangetroffen.</p>

Door een of meerdere personen werd binnen enkele seconden een graffiti aangebracht op de buitenmuur van de ambassade. In verband hiermee wordt intensief gerechercheerd. Tevens werd er een demonstratiebordje aangebracht tegen het rolluik naast de ingang van de ambassade. In opdracht van de organisatie verwees de begeleidingsdienst de demonstranten terug achter de hekken. Hier werd gehoor aan gegeven; binnen ca. 7 minuten was de orde hersteld en bevonden zich geen demonstranten meer binnen het hek.’

Arrestatie: nee

Vervolging: nee

Conclusie 1, 2 en 3

In de praktijk is het optreden bij demonstraties weerbarstig. Daar waar op basis van de WOM (gevaar voor gezondheid bij MKZ crisis) een verbod opgelegd had kunnen worden gebeurde dat niet. De vraag is ook hoe ver demonstranten nu eigenlijk van een diplomatieke vestiging kunnen worden afgehouden. Welke ruimte is er dan voor het uiten van gedachten en gevoelens? Zuid-Molukkers willen bijvoorbeeld graag naar de Indonesische ambassade, maar mogen daar niet in de buurt komen. Problemen ontstaan dan juist omdat demonstranten daar wel heen willen.

04. Ingegrepen/verboden in verband met niet/te laat aanmelden

Wanneer:	12 november 2002
Waar:	het Plein (demonstratie naar het Malieveld)
Hoeveel:	7 demonstranten
Waarom:	protest tegen de bezuinigingen op het onderwijs
Wat gebeurde er:	<p>in het kennisgevingsformulier staan geen voorwaarden deze zijn apart toegevoegd. Deze kennisgeving is afgegeven op 5 november 2002 en daarin staat op de plaats van de verzamelplaats: 'Malieveld'. De studenten hadden echter aangegeven dat zij op het Plein een demonstratie wilden houden. Dit hadden zij bij het aanmelden van de demonstratie aangegeven. Vrijdag 8 november 2002 verbood burgemeester Deetman de demonstratie. 'Het wilde eigenlijk op het Plein in Den Haag demonstreren. Dit ging niet door omdat burgemeester Deetman vreesde dat er meer dan 1.000 man op de demonstratie af zou komen.' (ANP bericht)</p> <p>In de afzonderlijke afsprakenlijst onder het kopje uitgangspunten van de driehoek: 'Op het Plein wordt een manifestatie gehouden. (...) Te voren wordt verzameld op het Malieveld aan de zijde van de Koekampaan.' Bij het gedeelte algemeen staat: 'De deelnemers begeven zich vanaf het verzamelpunt op de Koekampaan naar het Plein via de over de te voren afgesproken route namelijk de Bosbrug, Korte Voorhout, Tournooiveld, Lange Houtstraat. Na afloop van de manifestatie op het Plein wordt een demonstratieve tocht gelopen via de navolgende route; Korte Vijverberg, Lange Voorhout, Parkstraat, Mauritskade, Dr Kuiperstraat, Koninginnegracht, Prinsessegracht, Dierentuinbrug, Koningskade (oversteken) Malieveld.' En ten slotte bij de manifestatie staat: 'Op dinsdag 12 november 2002 arriveren de deelnemers vanaf 14.15 uur op het Malieveld. Te uiterlijk 15.00 uur zal worden vertrokken naar het Plein. De manifestatie op het Plein wordt te 16.00 uur beëindigd, aansluitend vindt dan de demonstratieve tocht plaats die te 16.45 uur eindigt op het Malieveld nabij de Koekampaan. Te 17.00 uur wordt de bijeenkomst op het Malieveld ontbonden.'</p> <p>In tegenstelling tot wat op de kennisgeving staat was er op het Malieveld geen plaats. 'Als enige andere mogelijkheid stelde de burgemeester het Malieveld voor. 'Maar daar staat tot 24 november een paardencircus en zo lang kunnen we niet wachten', legt Combrink van het platform uit.' (ANP bericht)</p> <p>Het politiejournaal: 'Op 12 oktober wordt op internet een oproep tot de demonstratie ontdekt en wordt er contact gezocht met de Landelijke Studenten Vakbond (LSVB). Op 25 oktober 2002 komt de fax van de aanvraag in bij de politie. Op 29 oktober is de politie akkoord met de demonstratie, niet met de route. Op 4 november is een afspraak met de organisatie.' In het politiejournaal: 'Ons voorstel is het Malieveld en een andere route. Op 7 november vindt er een voorbespreking plaats waarin gezegd wordt dat het aantal demonstranten onduidelijk is. Er is contact geweest met de organisatie die het aantal bussen doorgeeft. Gevraagd wordt naar een indicatie van het aantal deelnemers. De politie refereert aan een scholieren demonstratie van 4.000 personen die niet op Plein paste. Een muziekbond komt ter sprake en dit was niet eerder gezegd. Na de vergadering wordt de organisatie naar huis gestuurd met de opdracht na te denken over de ordedienst, het aantal deelnemers en een alternatief voor het Lange Voorhout. Op 8 november staat dat de burgemeester de demonstratie verbiedt om het onduidelijke aantal deelnemers en de te verwachten ongeregelde heden. De politie verwacht dat op de dag zelf ondanks het verbod er toch honderden demonstranten zullen komen.' Het laatste bericht uit het politiejournaal is dat: 'Iemand van de politie de studenten tot 'rede' probeert te brengen.'</p>

Op 24 oktober heeft de organisatie de demonstratie van 12 november 2002 aangemeld. Uit de brief van de organisatie: 'Daarna hebben wij op 4 november een afspraak met de politie gehad. De heer (...) heeft ons toen gezegd dat de burgemeester akkoord is met de demonstratie. Op donderdag 7 november kregen we een telefoontje van de politie dat er spoedoverleg nodig was. Toen zei de politie dat er makkelijk tot 3.000 mensen bij de voorgestelde opstelling op het plein konden. Als mensen niet heel mooi hoeven te staan, kunnen er meer mensen op. Wij hebben aangegeven dat wanneer we schatten dat er meer mensen zouden komen, dat we zouden uitwijken naar de Lange Voorhout. Die (de politie red.) gaven aan dat dat een reële optie was, maar wilden wel dat we het op papier zouden zetten.'

Uit de brief van de burgemeester van 8 november 2002 aan het platform 12 november 2002: 'Uit politie-informatie is gebleken dat in diverse studentensteden studenten op uiteenlopende wijze worden opgeroepen om per bus of per trein naar Den Haag te gaan, dat hen soms gratis vervoer wordt aangeboden en dat per saldo rekening moet worden gehouden met aanzienlijk grotere aantallen demonstranten dan door de organisator zijn genoemd; (...) Voorts overwegende dat a. openbare manifestaties van studenten en scholieren in Den Haag vaker hebben geleid tot wanordelijkheden; mede door de wijze van communicatie over de te houden manifestatie, organisatoren doorgaans onvoldoende zicht hebben op het aantal en de aard van de deelnemers; openbare manifestaties van meer dan beperkte omvang in de binnenstad vaker hebben geleid tot wanordelijkheden, schade en letsel; (...) besluit de openbare manifestatie (...) te verbieden.'

In de brief staat dat er bezwaar kan worden ingediend en eveneens een voorlopige voorziening kan worden aangevraagd bij de rechtbank. De bezwaarschriftenprocedure wordt ingezet. Bijna een jaar later volgt de behandeling van het bezwaar.

Op 14 november 2002 tekenen de studenten bezwaar aan tegen het besluit van de burgemeester. Het bezwaar is behandeld de Adviescommissie bezwaarschriften op 12 augustus 2003.

De Adviescommissie bezwaarschriften stelt in haar oordeel: 'Bij de beperkingen en voorschriften als bedoeld in artikel 5 lid 1 WOM gaat het om voorwaarden, die worden gesteld aan een activiteit die in beginsel geoorloofd is. Slechts in het uiterste geval kan een verbod worden gegeven. (...) Het recht op betoging is een essentieel grondrecht in een democratische rechtstaat. Dat wil niet zeggen, dat dit recht te allen tijde onbeperkt moet kunnen worden uitgeoefend, maar wel dat beperkingen zeer restrictief moeten worden toegepast. Dat betekent dat een verbod slechts gerechtvaardigd is, indien ook met alle beschikbare middelen (politie, bijstand) de veiligheid van burgers niet kan worden gegarandeerd. (...) Op grond van de beschikbare informatie is de commissie niet gebleken, dat voorafgaand aan het bestreden besluit een evenwichtige belangenafweging heeft plaatsgevonden. (...) Niet is onderbouwd, dan wel aannemelijk gemaakt, dat er sprake was van een bestuurlijke overmachtsituatie. Niet is aangetoond, dat met inspanningen die onder dit soort omstandigheden van de politie mogen worden verwacht, ernstige wanordelijkheden niet konden worden voorkomen. (...) Voorts is niet aangetoond dan wel aannemelijk gemaakt, dat er sprake was van een duidelijk objectieve vrees voor zeer ernstige wanordelijkheden. Het bestaan van vrees als zodanig is onvoldoende. Deze moet met concrete gegevens worden onderbouwd. De commissie stelt vast, dat de vrees voor wanordelijkheden door u onvoldoende is geconcretiseerd. De commissie overweegt, dat te verwachten verkeersbelemmeringen dan wel ontwrichting van het verkeer als zodanig onvoldoende grond

vormen een demonstratie, c.q. een demonstratieve optocht te verbieden. Niet duidelijk is geworden, of weg- en/of bouwwerkzaamheden konden worden afgedekt. (...) Niet is gemotiveerd, dat met de beschikbare middelen (politie, bijstand) de veiligheid van personen en goederen niet kon worden gegarandeerd. (...) Het feit, dat de organisatoren niet konden inschatten hoeveel demonstranten er zouden komen, kan hun niet worden toegerekend. Op grond van uw brede ervaring had u kunnen inschatten, dat demonstraties over actuele onderwerpen groter kunnen worden dan aanvankelijk was ingeschat. (...) Tot slot is niet aangetoond, dan wel aannemelijk gemaakt, dat de door u opgesomde in het verleden gehouden demonstraties voor wat betreft te verwachten wanordelijkheden, schade en letsel op een lijn kunnen worden gesteld met de onderhavige demonstratie.'

Op 10 september 2003 oordeelt de commissie: 'Het bestreden besluit kan niet in stand blijven en adviseert u daarom het bestreden besluit te herroepen en wel in die zin dat het verbod voor de studentendemonstratie op 12 november 2002 alsnog wordt ingetrokken.'

Op 8 januari 2004 verwerpt de burgemeester het oordeel van de Adviescommissie. Tegen dit besluit wordt op 18 februari 2004 beroep aangetekend en de gemeente schrijft daar op 19 maart 2004 een verweerschrift tegen.

Uit de uitspraak van de rechtbank 's-Gravenhage sector bestuursrecht op 16 februari 2005: 'Het beroep is op 2 februari 2005 ter zitting behandeld. (...) De rechtbank stelt vast dat het tijdstip waarop eisers voornemens waren te Den Haag een openbare manifestatie te houden (12 november 2002) reeds geruime tijd is verstreken en dat zij bovendien, na verbod van de demonstratie in Den Haag, in Amsterdam hebben gedemonstreerd. Dit leidt tot de conclusie dat eisers met hun beroep niet meer kunnen bewerkstelligen wat zij met het instellen ervan hebben beoogd, namelijk het mogen houden van een demonstratie op genoemde datum te Den Haag. (...) Gezien het voorgaande is de rechtbank van oordeel dat eisers geen belang hebben bij de inhoudelijke behandeling van hun beroep. Het beroep dient derhalve niet-ontvankelijk te worden verklaard.'

Meer dan twee jaar later volgt er geen uitspraak of er nu op 12 november 2002 wel of niet door studenten gedemonstreerd kon en mocht worden.

Op de dag zelf togen enkele studenten naar Den Haag. Uit een verhoor van een politieambtenaar: 'Het leek erop dat zij bij elkaar hoorden en wilden protesteren, terwijl dit verboden was door de burgemeester. Dit werd bevestigd toen ik een van hen hoorde zeggen: 'We mogen niets zeggen, de overheid legt ons het zwijgen op.' Dit bleek later ook uit het feit dat zij flyers uitdeelden aan bezoekers van het Centraal Station.'

Uit het proces-verbaal: 'Na aanspreken verklaarden enkelen te willen demonstreren tegen dit verbod om te demonstreren tegen de onderwijsplannen. Zij gaven aan dat zij dit wilden doen in de vorm van een toneelstukje. Op de vraag van verbalisant of zij daar een vergunning voor hadden werd negatief geantwoord. Tevens verklaarden zij niet in het bezit te zijn van een kennisgevingformulier voor het houden van een demonstratie. Uit politie-informatie was het ons bekend dat voor het centrumgebied op deze dag geen enkele kennisgeving was gedaan om te demonstreren. (...) Gelet op de beperkte omvang van de groep hebben wij in overweging genomen de groep te begeleiden bij een eventueel stil protest. (...) Voorwaarde was wel dat er dan tenminste twee leden van de groep hun identiteit bekend zouden maken, zodat zij verantwoordelijk gesteld konden worden voor het verloop van deze demonstratie. Dit mede met het oog om eventuele wanordelijkheden te voorkomen en duidelijk aanwijsbare personen te hebben

die verantwoordelijk zouden kunnen worden gesteld voor het groepsoptreden bij dreigend geweld of vernielingen. (...) Omdat de groep zich niet wilde conformeren aan deze afspraken en daardoor het goede verloop van de demonstratie niet kon worden gewaarborgd hebben de verbalisanten driemaal gevorderd de aanzet tot deze demonstratie te beëindigen en uiteen te gaan. Deze vordering is gedaan in overleg met Algemeen Commandant, Commissaris van Politie, namens de burgemeester op basis van artikel 7 in verband met artikel 11 van de WOM. Dit conform het algemene beleidsuitgangspunt van de driehoek binnen Regio Haaglanden. Waarbij het algemene uitgangspunt is dat er zonder tijdige kennisgeving niet mag worden gedemonstreerd.⁷

De Nationale Ombudsman schrijft in haar eindverslag naar aanleiding van een klacht van de demonstranten: 'Tegen verzoeksters werd in verband met overtreding van de Wet Openbare Manifestaties proces-verbaal opgemaakt. Op 30 oktober 2003 werden verzoeksters door de kantonrechter vrijgesproken. Het redelijkheids vereiste houdt in dat bestuursorganen de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is. Dit brengt onder meer met zich mee dat politieambtenaren bij hun taakuitoefening op het juiste moment gebruik maken van de hun toegekende bevoegdheden. (...) Het is niet vast komen te staan dat de groep ten tijde van het politieoptreden, naast de voorbereidingshandelingen van het schminken van het gezicht en het afplakken van de mond, daadwerkelijk een begin had gemaakt met de demonstratie. Ondanks de weigering van enkele personen uit de groep om hun identiteit bekend te maken ten einde afspraken te maken over het verdere verloop, heeft de politie te snel besloten over te gaan tot het vorderen dat de groep zich zou verwijderen. Er was immers op dat moment slechts sprake van (niet strafbare) voorbereidingshandelingen en (nog) geen sprake van de feitelijke uitvoering van een (verboden) demonstratie. In zoverre heeft de politie gehandeld in strijd met het redelijkheids vereiste.'

Het verbod op de demonstratie van 12 november 2002 kwam zijdelings ter sprake tijdens een vergadering van de Commissie Veiligheid en Bestuur van 27 april 2005 naar aanleiding van een demonstratie op 25 april 2005. Een raadslid vraagt tijdens de vergadering: 'Is het mogelijk bij dit soort groepen te zeggen: er wordt niet meer door de stad getrokken, maar er kan worden gedemonstreerd op een vaste plek bijv. het malieveld. Of ergens anders waar het beter te beheersen is, desnoods met een cordon ME eromheen.'

De Burgemeester antwoordt: 'Er valt niet toe te staan alleen maar te verbieden. Het is een ieder vrij, niet alleen de plaats te kiezen, waar hij zijn mening wil uiten, maar ook de route, tijdstip, daar valt niets aan te toetsen: dat is een gegeven. Er kan alleen worden ingegrepen: Indien er een gegronde vermoeden bestaat dat de openbare orde verstoord wordt. De rechter is op dat punt echter uiterst terughoudend; de facto komt het er op neer dat de verstoring zo ongeveer moet plaatshebben. Wanneer er zich blokkades bij verkeer zich voordoen en in verband met de gezondheid.'

Na een beschrijving van de gebeurtenissen tijdens de demonstratie zegt de burgemeester over het verbieden van demonstraties: 'Dat kan eigenlijk amper. Ik heb nu een keer een demonstratie verboden. Dat heeft tot een procedure geleid en daarvan moet ik zeggen dat ik weliswaar in het gelijk ben gesteld, maar dat was omdat de rechter van mening was dat het beroep geen enkel doel meer diende en zich over de hoofd zaak niet heeft uitgesproken. U moet echt van mij aannemen, kijkend naar de jurisprudentie, dat het dossier "verbieden" bijna tot de onmogelijkheden behoort. Zelfs op het punt van de voorwaarden moet je be-

hoedzaam zijn. Zie bijv. de demonstratie rond het Vredespaleis met die foto's. Ook daar stelde de rechter dat de burgemeester het maar moest zien te organiseren.'

Arrestatie: 7 arrestanten
Vervolging: ja

Wanneer: 22 november 2000
Waar: de Prof. B. M. Teldersweg (demonstratie naar Groot Hertoginnelaan)
Hoeveel: 50 demonstranten
Waarom: aandacht vestigen op het belang van de klimaatconferentie
Wat gebeurde er: het politiejournaal: 'Om 13.00 uur is er nog gebeld naar de organisatie met de vraag hoeveel mensen er gaan komen. Het antwoord van de organisatie is 50 deelnemers.'

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 22 november 2000
Waar: het Malieveld (demonstratie naar de Prof. B. M. Teldersweg)
Hoeveel: 93 demonstranten
Waarom: protest tegen het gebruik van kernenergie
Wat gebeurde er: in de kennisgeving die afgegeven is op 10 november 2000 gaat het nog over een demonstratie op 13 november 2000. Organisatie, doel, tijd, plaats, aantal deelnemers, welke vervoer, hulpmiddelen en route zijn identiek aan de demonstratie op 22 november 2000. In de kennisgeving staat bij de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'Het is toegestaan dat 25 deelnemers gekleed zijn in z.g. stralingspakken. Het is niet toegestaan dat deze pakken zijn voorzien van een helm of anderszins, waardoor de deelnemers onherkenbaar worden. De organisatie draagt zorg voor een orde-dienst van tenminste 20 personen (de organisatie verwachtte 100 deelnemers red.) die onderling met elkaar in contact staan en als zodanig herkenbaar zijn.' Voor 22 november 2000 is geen kennisgevingsformulier. De organisatoren kunnen zich niet meer herinneren of voor 13 november 2000 ook een demonstratie is aangemeld. Voor 22 november wel, maar volgens de gemeente was de aanmelding te laat en daarom niet geldig. De demonstratie van 22 november is gepland binnen het grotere geheel van de klimaatconferentie waarbij veel demonstraties en activiteiten plaats vinden. Het politiejournaal van de politie van 20 november meldt dat de organisatie zich heeft gemeld bij de politie. De organisatie wil een demonstratie houden langs een aantal ambassades. 'Hij is doorverwezen naar de afdeling Operationele Zaken' staat in het politiejournaal. Het politiejournaal meldt: 'Het bleek dat de organisatie op woensdag 22 november een demonstratie wilde organiseren. Omdat er dan al twee demonstratie zijn is de organisatie verteld dat dit niet mogelijk is. Het is 23 november mogelijk. Op 21 november wordt er opnieuw contact opgenomen.' Op 21 november staat niets in de politiejournaals. Op 22 november nam de politie al om 8.50 uur contact op met de organisatie. Daaruit blijkt dat de demonstratie doorgaat en dat de organisatie ongeveer 100 mensen verwacht. Om 9.35 uur verzamelde zich een groep demonstranten op het Malieveld. De politie deelde hen mee dat er niet gelopen mocht worden. Er wordt overlegd en de organisatie gaf aan te willen lopen. Om 9.53 uur zocht de politie contact met de driehoek (OM, burgemeester, politie). Die deelden mee dat de demonstratie niet werd toegestaan. Een manifestatie op het Malieveld mocht wel, en een kleine delegatie

mocht langs de ambassades gaan. Tegelijkertijd bleek één van de ander demonstraties wegens gebrek aan deelnemers niet door te gaan. 'De politie heeft contact gehad met één van de andere organisaties. De demonstratie ging niet door in verband met te weinig deelnemers,' meldt het politiejournaal. De andere demonstratie (hierboven beschreven op 22 november 2002) begon pas om 13.00 uur. Toch gaat de politie over tot arrestatie van de mensen van de demonstratie. In totaal werden 93 mensen gearresteerd.

In de media is te lezen: 'Leden en sympathisanten van verschillende milieuorganisaties waren woensdagmorgen op weg van het Malieveld naar de Amerikaanse ambassade aan het Lange Voorhout om daar een petitie aan te bieden. Aangezien zij daarvoor geen vergunning hadden, hield de politie hen op de Koningskade tegen.'(ANP bericht).

Uit de dagvaarding: 'Zij hebben op of omstreeks 22 november 2000 te 's-Gravenhage opzettelijk niet voldaan aan een bevel of een vordering, krachtens artikel 2 Politiewet 1993.'

Uit het proces-verbaal: 'De groep demonstranten is aangehouden als verdacht van het overtreden van artikel 184 lid 1 van het Wetboek van Strafrecht krachtens artikel 2 van de Politiewet.' Ook in het proces-verbaal staat: 'Op dinsdag 21 november 2002 omstreeks 19:25 uur via de radiozender uit het kraakobject 'de blauwe aanslag' opgeroepen wordt op woensdag 22 november 2002 te 09:30 uur te verzamelen op het Malieveld te Den Haag. In het proces-verbaal van bevindingen wordt geschreven dat er signalen waren binnengekomen 'dat milieuactivisten zich radicaler zouden willen opstellen bij manifestaties.' De radiozender zou daartoe hebben opgeroepen. Eerder in het proces-verbaal staat echter dat: 'Via de zender werd aangegeven dat de demonstratie door de politie verboden was, doch koste wat het kost door zou moeten gaan.'

Uit de vragen in de gemeenteraad: 'Klopt het dat er maandagmiddag 20 november i.v.m. de aankondiging van de demonstratie op 22 november een gesprek heeft plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de organisatie (...) en de politie? Nee luidt het antwoord van de voorzitter van de gemeenteraad.' De volgende vraag luidt: 'Klopt het dat op 20 november en 21 november jl. er telefonisch gesprekken hebben plaatsgevonden tussen (...) (hoofd Operationele Zaken bureau Haaglanden en (...) namens de organisatie over de voor 22 november aangekondigde demonstratie. Kunt u bevestigen dat door de heer (...) is aangegeven dat het geen zin had voor verdere bespreking naar het bureau te komen daar de demonstratie verboden bleef om de reden dat deze te laat was aangemeld en er i.v.m. de vergunning van twee andere demonstraties te weinig politiepersoneel beschikbaar was om de demonstratie te begeleiden?' Het antwoord luidt: 'Wettelijk is geregeld dat een demonstratie vooraf aangemeld dient te worden bij de burgemeester. In Den Haag wordt deze bevoegdheid van de burgemeester uitgevoerd door de afdeling Operationele Zaken van het politiekorps Haaglanden. Dit betekent dat degene die voornemens is een demonstratie te organiseren, de afdeling Operationele Zaken vooraf actief moet informeren over de demonstratie. Dit is niet gebeurd.'

(Op 28 november 2002 vinden vier aangemelde demonstraties plaats. Op 13 maart 2003 vinden er twee demonstraties plaats met respectievelijk 7.000 en 100 deelnemers. Op woensdag 22 november meldt Milieudefensie per fax dat ze op vrijdag, zaterdag en zondag willen demonstreren. Het politiejournaal meldt: 'In principe kan er iets. Actie in principe akkoord' red.)

Arrestatie:

93 arrestanten

Vervolging:	bij de politierechter is een deel van de demonstranten veroordeeld tot een geldboete. De andere groep werd vrijgesproken, nadat ze betoogd hadden de vordering niet begrepen te hebben, dan wel niet gehoord te hebben. Na hoger beroep is iedereen vrijgesproken. De rechtbank stelde daarbij dat inderdaad niet iedereen het bevel goed heeft kunnen opvangen. Een aantal mensen had tijdens de rechtszaak echter aangegeven dat ze het bevel goede hadden gehoord. Toch sprak de rechtbank hen ook vrij, deze oordeelde dat de situatie chaotisch was en dat de demonstranten niet genoeg gelegenheid hadden gehad om terug te keren naar het Malieveld.
Wanneer:	15 juni 2000
Waar:	de ambassade van Iran
Hoeveel:	ongeveer 10 demonstranten
Waarom:	ter ondersteuning van gevangenen in Iran
Wat gebeurde er:	er is geen kennisgeving bij de gemeente Den Haag. Volgens de media is de demonstratie verboden omdat er geen vergunning zou zijn aangevraagd. 'Omdat de organisatie te laat een vergunning had aangevraagd, kreeg de groep een verbod om te demonstreren. Ze mochten onder meer niet 'samenscholen' en niet zingen.' (ANP bericht) In de Trouw is naast het ANP bericht een foto afgedrukt van de demonstranten die niet mogen samenscholen.
Arrestatie:	nee
Vervolging:	nee

05. Ingegrepen/verboden door te late toestemming

Wanneer:	19 november 2002
Waar:	het Plein (demonstratie naar het Plein)
Hoeveel:	-
Waarom:	voor het recht op demonstratie
Wat gebeurde er:	<p>in het draaiboek van de politie staat onder het kopje beleidszaken: 'De politie pleegt een inspanning om te beschouwen of de afspraken tussen de politie en de organisatie van 8 november 2002 worden nagekomen. Niet nakoming van afspraken kan onder meer gevolg hebben voor de doorgang c.q. voortgang van de manifestatie/demonstratie. De consequenties van niet nakoming zijn vervat in de genoemde afspraken.' Bij het gedeelte afspraken met de organisatie onder het kopje manifestatie: 'Indien reeds aan het begin of gedurende de manifestatie blijkt dat er deelnemers zijn die kennelijk de bedoeling hebben de openbare orde te verstoren, kan dit tot gevolg hebben dat niet gestart wordt met de manifestatie. De organisatie heeft aangegeven dat de spandoeken voorzien zullen zijn van dunne latten. (Maximaal ongeveer 2 cm keer 2 cm).'</p> <p>Op maandag 11 november 2002 besluit de organisatie van de demonstratie op 12 november 2002 juridische stappen tegen de gemeente Den Haag te nemen, de demonstratie van 12 november 2002 te verplaatsen naar Amsterdam en op 19 november een demonstratie te houden. Op woensdag 13 november 2002 wordt de demonstratie van 19 november per fax gemeld aan de gemeente. Voor de demonstratie op 19 november 2002 krijgt de organisatie pas op maandagmiddag 18 november 2002 toestemming. 'De demonstratie voor het recht op demonstreren die het Platform 19 november dinsdag in Den Haag wilde voeren, gaat niet door. Het Platform kreeg pas maandagmiddag de zekerheid van de gemeente dat de actie was toegestaan. (...) Eerder vandaag meldde het ANP dat het Platform 19 november de demonstratie van morgen had afgeblazen. 'Maar sommigen van ons wilden wel door gaan, we hebben alleen geen tijd meer om het groots aan te kondigen. Vanaf donderdagmiddag hebben we geen voorbereidingen meer getroffen omdat het onzeker was of het wel kon doorgaan.' zegt Combrink van het Platform. De gemeente Den Haag maakt het ons gewoon praktisch onmogelijk om te demonstreren. Eerst door de demonstratie te verbieden en nu door te weigeren met ons te communiceren. We hebben ruim op tijd aangekondigd dat we wilden demonstreren. De officiële reactie van de burgemeester op de aankondiging van de demonstratie was dat er geen reden was om te reageren, omdat er niet voldoende informatie was. Verder wilde de gemeente niet met ons praten tot maandagmiddag, daar was geen tijd voor.' (ANP bericht)</p>
Arrestatie:	nee
Vervolging:	nee

06. Niet ingegrepen te laat aangemeld/vooraf verbod

Wanneer: 30 januari 2003
Waar: het Plein
Hoeveel: 60 demonstranten
Waarom: protest tegen de installatie van Tweede Kamerlid mevr. Hirsi Ali
Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'In verband met het overschrijden van de in artikel 10 van de APV bepaalde kennisgevingstermijn zal bij doorgang vinden van de demonstratie proces-verbaal worden opgemaakt van overtreding van deze bepaling.
In de media is te lezen: 'De demonstratie, die rustig verliep is georganiseerd door een overigens onbekende groep die zich 'Comité Moslimhaat Nee' noemt. (ANP bericht) 'Ongeveer 100 mensen hebben zich, kleumend in de natte sneeuw, verzameld voor de Kamer. Er is geen toestemming verleend voor de betoging, maar omdat het er rustig aan toegaat is ingrijpen onnodig.' (Trouw)

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 25 april 2001
Waar: het Malieveld (demonstratie naar het Malieveld)
Hoeveel: 100 demonstranten
Waarom: herdenking van het uitroepen van de Republiek der Vrije Zuid-Molukken
Wat gebeurde er: het politiejournaal: 'Om 10.30 uur wordt gemeld dat er 20 personen op Centraal Station staan met vlaggen en vlaggenstokken. Om 10.45 uur worden 6 vlaggenstokken in beslag genomen. Om 11.20 uur staan er 60 personen op het Malieveld en is er overleg met burgemeester Deetman. Om 11.30 uur is er overleg met Deetman. Om 12.02 uur gaat de demonstratie lopen. Om 12.15 gaat een agent de demonstranten aansporen te gaan lopen. Er zijn 80 deelnemers. De route loopt langs de Amerikaanse ambassade, de Engelse ambassade, UMPO (waarschijnlijk Unrepresented Nations and Peoples Organization (UNPO) red.)' Uit het politiejournaal is op te maken dat er veel politie in de stad is. Een helikopter in de lucht, spoorweg politie is op diverse stations paraat, op de ingaande wegen wordt gecontroleerd en rond de demonstratie worden kleine groepen die zich afsplitsen in de gaten gehouden. Uit het politiejournaal: 'Om 13.05 uur wordt er gemeld dat er vuurwerk wordt gegooid.'
'De gemeente gaf aanvankelijk geen toestemming voor de demonstratie omdat ze het met de organisatie niet eens kon worden over de route. De woordvoerder van burgemeester Deetman zegt vrijdag (20 april 2001) dat het Haagse driehoeksoverleg voor een georganiseerde demonstratie langs een voorgestelde route in principe toestemming heeft verleend. 'Een van de voorwaarden is dat de demonstranten niet in de buurt van het Vredespaleis en de Indonesische ambassade komen. Gezien eerdere ervaringen vinden we dat met het oog op de openbare orde en veiligheid niet verantwoord', aldus de zegsman. Mede-initiatiefnemer van de demonstratie P. Patty toont zich verbaasd over de toestemming van de gemeente. 'Dinsdag (17 april 2001) zijn de organisatoren en de politie na een aantal gesprekken uit elkaar gegaan. De politie gaf geen toestemming voor de route die wij hadden voorgesteld, hoewel die op ruime afstand van het Vredespaleis en de Indonesische ambassade zou blijven. Daarom hebben wij ons uit de organisatie teruggetrokken.' Patty vindt dat de Haagse politie de organisatie op het verkeerde been heeft gezet. 'Met de beste bedoelingen hebben wij vanaf eind maart gepro-

beerd afspraken te maken, omdat wij voorzagen dat woensdag veel Molukkers in Den Haag willen demonstreren. De politie stemde alleen in met een bijeenkomst op het Malieveld, maar daar kon onze achterban niet mee leven. Vrijdagmiddag vernamen we ineens dat de door ons voorgestelde route wel mogelijk is. Nu is het te kort dag om alsnog zo'n demonstratie te organiseren.' Nu de Vrije Molukse Jongeren (VMJ) zich heeft teruggetrokken, zullen eventuele spontane demonstranten niet door een eigen Molukse ordedienst worden begeleid.' (ANP bericht)

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 17 augustus 2000
Waar: de ambtswoning van de Indonesische ambassadeur
Hoeveel: 20 demonstranten
Waarom: tegen de situatie op de Zuid Molukse eilanden
Wat gebeurde er: in een brief van de burgemeester aan de organisatie staat: 'Uw melding van maandag 16 augustus (moet zijn 14 augustus red.) voor een manifestatie, te houden op donderdag 17 augustus 2000 is mitsdien te laat en niet conform het hiervoor geldende voorschrift. (...) Met het oog op de handhaving van de openbare orde is het echter gebruikelijk aan het houden van een dergelijke manifestatie nadere voorwaarden te verbinden. (...) Hierbij heb ik in het bijzonder de manifestaties van 17 augustus 1999 en 28 juni 2000 op het oog. Daarbij zijn de gemaakte afspraken niet nagekomen. De door u gewenste locatie Malieveld is zeer geschikt voor een statische manifestatie maar helaas op het door u gekozen tijdstip niet beschikbaar.' In de brief zijn ook 'de gebruikelijke voorwaarden en afspraken' opgenomen.
Uit de media: 'Er was geen toestemming gegeven voor de demonstratie, die vreedzaam verliep. Bij de Molukkers heerste verontwaardiging over het verbieden van de door hen aangevraagde demonstratie. Volgens hen hebben de autoriteiten in de Haagse regio aangekondigd voorlopig geen Zuid Molukse demonstraties toe te zullen staan, nadat bij een demonstratie in mei relletjes dreigden te ontstaan. In de afwijzingsbrief die de organisatoren kregen staat echter alleen dat ze te laat waren met aanvragen.' (Trouw)

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 28 juni 2000
Waar: het Plein
Hoeveel: 2.000 demonstranten
Waarom: tegen het religieuze geweld op Ambon en Halmahera
Wat gebeurde er: in de kennisgeving staat bij de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'De demonstratie is te laat aangevraagd en wordt derhalve onder de met de organisatie gemaakte afzonderlijk vermelde afspraken gedoogd. Deze kennisgeving is dus niet gedaan conform de Wet Openbare Manifestaties.' Bij de afspraken onder het kopje algemeen: 'Het is deelnemers van de demonstratie verboden zich op Carnegielaan, Carnegieplein, Groot Hertoginnelaan, Tobias Asserlaan, Lange Voorhout, Het Korte Voorhout te Den Haag en de directe omgeving van de Indonesische ambassade te begeven.' Tevens onder het kopje demonstratie met de hand geschreven: 'Maximaal 20 bussen – 2.000 personen.' In de media staat: 'Tweemaal zoveel als de organisatie had aangekondigd.'(ANP bericht)

De organisatie vermeldt bij het aantal te verwachten deelnemers: 1.000, maar de politie schrijft in de aangehechte afspraken al 2.000 als maximum. In een brief aan de gemeenteraad schrijft de burgemeester: 'Buiten op het Plein liepen de emoties onder de daar aanwezige Molukkers hoog op. Dit vertraagde het geplande vertrek per bus. Oproepen van de politie en van de organisatoren om te kalmeren en naar de gereed staande bussen terug te keren, leidden niet tot resultaat. (...) Toen zwaar vuurwerk werd afgestoken en enkele journalisten werden gemolesteerd greep de politie in.'

Uit de media: 'Bij aankomst in Den Haag deelde de politie flyers uit aan de betogers. Daarin verklaart de gemeente Den Haag respect te hebben voor de betoging en deze te laten doorgaan, ondanks dat de manifestatie niet op tijd is aangemeld. Ook worden enkele spelregels bekendgemaakt. Zo zal de politie de demonstranten begeleiden, mits sprake is van een vreedzaam en waardig protest. De ME zal op de achtergrond blijven. Er waren ongeveer tweeduizend mensen op de been. Tweemaal zoveel als de organisatie had aangekondigd. De demonstratie van Molukkers in Den Haag begon gisteren rustig. De meeste betogers dromden samen bij de ingang van de Tweede Kamer, die aandacht besteedde aan de moordpartijen op de Molukken. Toen er zwaar vuurwerk in de hal ontplofte greep de politie in. Maar ze liep tenslotte zo uit de hand, dat de politie het Plein met waterkanon en andere middelen schoonveegde. Betogers bestookten de politie met stoelen en tafels van terrasjes. De politie hield vijf mensen aan.' (ANP bericht)

Arrestatie: 5 arrestanten
Vervolging: ja

Wanneer: 24 november 2000
Waar: het Churchillplein
Hoeveel: onduidelijk
Waarom: positieve oproep aan klimaatconferentie om tot een verdrag te komen
Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'De organisatie neemt uit eigen beweging contact met de politie op indien anderen dan opgegeven aan de politie voornemens zijn deel te gaan nemen aan de demonstratie.' In het politiejournaal is te lezen: 'De organisatie faxte de kennisgeving van deze actie op woensdag 22 november.' In de kennisgeving staat niets over het te laat aanmelden, alleen dat de kennisgeving op 22 november 2002 is ondertekend.

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Conclusie 4 5 en 6

Het is onduidelijk hoeveel demonstraties er verboden zijn in Den Haag over de periode 2000 – 2005. Volgens de afdeling bestuursdienst van de gemeente Den Haag wordt daar geen aparte administratie van bijgehouden. Binnen het onderzoek is daarom geen éénduidige conclusie te trekken.

Daar waar de gemeente naar het zware middel van een verbod grijpt, speelt de vrees voor wanordelijkheden een grote rol. Daar waar de vrees groot is, in het geval van demonstraties rond de situatie op de Zuid-Molukken besluit de gemeente soms echter een demonstratie te begeleiden ondanks een te late aanmelding of vrees voor wanordelijkheden.

Uit de stukken blijkt geen concrete aanwijzing voor dreigende wanordelijkheden en ook wijzen de situaties niet op bestuurlijke overmacht. Eerder lijkt er sprake van gebrek aan bestuurlijke

daadkracht of een weinig flexibele houding ten aanzien van het betogingrecht. De demonstratie op 22 november 2002 werd op procedurele gronden en op grond van het feit dat er die dag twee andere demonstraties waren verboden. Dat alle drie de demonstraties een zeer beperkte omvang hadden en dat één van de andere demonstraties zelfs niet doorging, kon de beslissing van de burgemeester niet meer terugdraaien.

Bij een verbod is het praktisch onmogelijk voor een organisatie de beslissing aan te vechten. Het aanvragen van een voorlopige voorziening is aanwezig, maar die kan ook aangevraagd worden bij een aanmeldingsprocedure van 24 of 48 uur. In principe kan een procedure voor een voorlopige voorziening binnen 24 uur worden afgerond. In welke situatie dan ook zal de organisatie van een demonstratie een afweging moeten maken tussen verdere mobilisatie voor een verboden demonstratie/een demonstratie elders houden of de gang naar de rechter. Voor de bezwaarschriftenprocedure is de termijn 4 keer 24 uur veel te lang. Gezocht moet worden naar een alternatief.

07. Ingegrepen vooraf middels beperking van de locatie

Wanneer:	24 september 2005
Waar:	rond de Hofvijver
Hoeveel:	5.500 demonstranten
Waarom:	protest tegen het harde rechtse beleid van het kabinet
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving onder het kopje de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen: 'De organisatie voorziet in een ordedienst ter grootte van 100 personen.' Bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen staat: 'De uitvoering van de symbolische omsingeling van de regering en de demonstratieve tocht vanaf station Den Haag CS vinden plaats in overleg met de politie.' Bij besluit tot het stellen van voorschriften en beperkingen of verbod staat: 'Het gebruik van het Binnenhof tijdens de demonstratie is niet toegestaan.'</p> <p>Uit de brief van de burgemeester aan de organisatie: 'Sinds juli 2004 geldt voor het Binnenhof een verhoogde dreiging op een terroristische aanslag. Het Rijk kwalificeert deze dreiging als ernstig met een hoge waarschijnlijkheid. (...) Bij publieksevenementen, worden sindsdien beveiligingsmaatregelen genomen. Toegang tot het Binnenhof is in die gevallen slechts mogelijk voor genodigden of mensen met een toegangsbewijs (...), waarbij bijvoorbeeld gebruik wordt gemaakt van detectiepoorten en/of van accreditatie. Dit alles op kosten en onder verantwoordelijkheid van de organisator van het evenement. (...) Een toegangscontrole tot het Binnenhof, (...), is in dat geval mijns inziens onverenigbaar met het karakter van een demonstratie.' Het Binnenhof wordt dus afgesloten bij evenementen want er is geen controle op wie er rondloopt tenzij de organisatie toegangscontrole uitvoert. In dezelfde brief schrijft de burgemeester: 'Daarbij komt nog dat overige bezoekers en bewoners van de stad toegang houden tot het Binnenhof en zich onder de demonstranten kunnen mengen.' Het Binnenhof wordt dus afgesloten voor de demonstranten omdat er geen veiligheidscontrole kan plaatsvinden, maar de overige bezoekers en bewoners van de stad moeten zonder veiligheidscontrole het Binnenhof kunnen betreden.</p> <p>Uit de media: 'Enkele duizenden mensen hebben in Den Haag met een omsingeling van de Hofvijver tegen het kabinetsbeleid gedemonstreerd. De betoging was door 'Keer het tij' georganiseerd. De betogers wilden ook een menselijk lint door het Binnenhof trekken, maar daar gaf de politie geen toestemming voor.' (NOS teletekst)</p>
Arrestatie:	1 arrestant
Vervolging:	ja
Wanneer:	21 september 2004
Waar:	het Spuiplein
Hoeveel:	2.500 demonstranten
Waarom:	protest tegen het kabinetsbeleid
Wat gebeurde er:	<p>in het plan van aanpak manifestatie ABVA KABO / FNV staat bij sfeerbeeld en risicofactoren: 'Gelet op de internationale situatie en de hieruit voortvloeiende terreurdreiging zijn er rondom deze dag de locaties en de route extra beveiligingsmaatregelen getroffen. De burgemeester van Den Haag heeft geen bezwaar tegen het houden van de manifestatie; (...)'. De locatie van de manifestatie dient derhalve beperkt te blijven tot het Spuiplein: 'overloop' van groepen demonstranten naar de route of locaties die een relatie hebben met Prinsjesdag is niet</p>

toegestaan.' Bij uitgangspunten van de driehoek van Den Haag staat: 'Het is de organisatie en deelnemers niet toegestaan zich buiten de afgesproken locatie (Spuiplein) in demonstratieverband te manifesteren. Hiertegen zal door de politie worden opgetreden.' Bij tolerantiegrenzen staat: 'Opgetreden wordt als er een dreigende versterking van de activiteiten en plechtigheden rondom de opening van de Staten Generaal.'

Uit de media: 'Protesterende brandweermannen hebben dinsdag in Den Haag geprobeerd op te rukken naar het Binnenhof. Zij raakten daarbij slaags met de politie, die hen tegenhield. De politie heeft een brandweerman aangehouden.' (ANP bericht)

Arrestatie: 1 arrestant
Vervolging: ja

Wanneer: 8 september 2005

Waar: het Plein

Hoeveel: 30 demonstranten

Waarom: aandacht vragen voor het mobiliteitsbeleid van Minister Peijs

Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen: 'De organisatie voorziet in een herkenbare ordedienst van 10% van het aantal deelnemers aan de manifestatie.' Bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen staat: 'Maximaal 4 personen van de organisatie nemen plaats op de Lange Poten. Zij stellen zich op voor de ingang van perscentrum nieuwspoort. De overige deelnemers van de manifestatie leggen op locatie Plein symbolisch een weg aan door een rol zwart vinyl te ontrollen. Ook gebruikt men kruiwagens en scheppen.'

Het politiejournaal: 'Op 7 september 2005 staat: 'In telefonisch overleg is aangegeven dat de ervaring met de burgemeester (BM) is dat er op de Lange Poten niet gedemonstreerd zal worden.' Uit de correspondentie in het Politiejournaal valt op te maken dat er op de Lange Poten eigenlijk niet gedemonstreerd mag worden. De reden voor deze beperking blijft onduidelijk.

Uit de reactie van de organisatie: 'Doordat wij de demonstratie aanmelden worden we beperkt in ons handelen. Melden we het niet aan dan lopen we de kans dat we gelijk aangehouden worden.'

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 9 juli 2004

Waar: het Internationaal Gerechtshof

Hoeveel: 20 demonstranten

Waarom: demonstratie voor gerechtigheid in Palestina

Wat gebeurde er: het politiejournaal: 'Op 2 juli 2004 faxt de organisatie het programma van de demonstratie. Op 5 juli 2004 worden de dranghekken besteld en doet 'wapen en terreur' een bomcheck. Op 7 juli 2004 wordt de dreiging matig tot ernstig beoordeeld, maar de waarschijnlijkheid laag tot zeer laag,' zo is uit het politiejournaal te halen.

Uit de media: 'Enkele tientallen demonstranten hebben vrijdagmiddag gedemonstreerd bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag. Het gebied waar de betogers stonden, was afgezet met dranghekken.' (ANP bericht)

Arrestatie: nee

Vervolging:	nee
Wanneer:	12 juni 2004
Waar:	de Kettingstraat en de Gravenstraat
Hoeveel:	20 demonstranten
Waarom:	aandacht vragen voor de vermiste kinderen in Argentinië
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen: 'Indien het aantal deelnemers meer dan 30 bedraagt kan dit consequenties hebben voor de locatie waar gedemonstreerd kan worden.'</p> <p>Uit de brief van de organisatie: 'Bij de ondertekening van de kennisgeving vertelde de politie dat we geen lawaai mochten maken. Op de dag van de demonstratie, zijn we drie keer door de politie aangehouden en moesten wij onze toestemming laten zien. De politie had met krijt een vierkant op de grond getekend waarbinnen de demonstratie moest blijven. Als een demonstrant daarbuiten kwam, werden ze meteen door geüniformeerde agenten teruggestuurd. Op het moment dat Zorreguieta voorbij kwam, stonden er zoveel agenten voor ons dat wij ons protest niet konden laten horen. Een aantal mensen waren geschminkt en verkleed. Deze demonstranten werden extra in de gaten gehouden en mochten niet het vierkant verlaten.'</p> <p>Elders langs de route stond ook een demonstrant: 'Op 12 juni 2004 was een demonstrant aanwezig op de Torenstraat alwaar hij achter de afzetting een spandoek toonde, gericht tegen de heer Zorreguieta. Hier werd hij door twee politiefunctionarissen over aangesproken die hem sommeerden het spandoek te verwijderen. Toen de demonstrant hieraan niet voldeed wilden deze twee functionarissen hem vastpakken. Dit werd verhinderd door een leidinggevende ter plaatse.'</p>
Arrestatie:	nee
Vervolging:	nee
Wanneer:	5 juni 2004
Waar:	Leidse Straatweg (demonstratie naar de Leidse Straatweg)
Hoeveel:	40 demonstranten
Waarom:	aandacht voor folter en martelpraktijken
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving bij de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen staat: 'De demonstratie start om 14.00 uur. Uitloop in tijd voorafgaande aan de demonstratie kan consequenties hebben voor de te volgen route.' Bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen staat: 'Indien er veranderingen optreden aan de in deze kennisgeving beschreven demonstratie, kan dit leiden tot aanvullende beperkingen.' In het draaiboek van de politie staat bij sfeerbeeld: 'De rechtse organisaties hebben het gevoel dat zij hierdoor structureel verwezen worden naar achteraf locaties zoals industrieterreinen. Mede om die reden is men uiterst tevreden met de demonstratie welke in Den Haag kan worden gehouden.'</p>
Arrestatie:	nee
Vervolging:	nee
Wanneer:	21 februari 2004
Waar:	het Malieveld (demonstratie naar het Plein)
Hoeveel:	500 demonstranten
Waarom:	aandacht vragen voor de situatie in Iraaks Koerdistan

Wat gebeurde er:	<p>het politiejournaal: ‘Twee jaar geleden liep een demonstratie op de Hofplaats uit de hand. Andere demonstraties waren ’oké. De Regionale Inlichtingendienst (RID) is om informatie gevraagd.’</p> <p>Uit de media: ‘De demonstranten droegen vlaggen met zich mee, waaronder de Nederlandse. Ook speelden ze muziek en zongen ze liederen.’ (ANP bericht).</p> <p>De organisatoren: ‘Een aantal keren mochten we niet naar het Plein bij de Tweede Kamer. Meestal was dan de reden dat er al andere protesten of activiteiten waren. Of dat er te weinig politiemankracht was. In 2002 en 2003 is het een aantal keren voorgekomen dat we tijdens een demonstratie een petitie aan de Tweede Kamer wilden aanbieden. We mochten dan alleen op het Malieveld protesteren en de delegatie werd met een politiebusje naar de Kamer en weer terug gereden. Wat ook is opgevallen is dat er in de laatste jaren geen vergunning meer wordt afgegeven voor een tent waar hongerstakers in kunnen overnachten. Overdag mag het wel, maar in de nacht moet iedereen weg wezen.’</p>
Arrestatie:	nee
Vervolging:	nee
Wanneer:	30 januari 2004
Waar:	de ambassade van Thailand
Hoeveel:	ongeveer 10 demonstranten
Waarom:	protest tegen het ruimen van kippen in Azië
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen: ‘De in- en uitgangen van gebouwen mogen niet worden geblokkeerd en dienen voor eenieder vrij toegankelijk te blijven. De demonstratie/manifestatie vindt plaats op een in overleg met de politie aan te wijzen locatie aan de overzijde van de weg ter hoogte van de ambassade van Thailand.</p> <p>De organisatie van de demonstratie schrijft in een brief: ‘Wij wilden aan de kant van de weg staan waar de ambassade is, maar de politie stond dat niet toe. Wij moesten aan de overkant van de weg gaan staan. Twee mensen mochten wel oversteken om bij de ambassade een petitie aan te bieden.’</p>
Arrestatie:	nee
Vervolging:	nee
Wanneer:	17 oktober 2002
Waar:	het Churchillplein
Hoeveel:	ongeveer 10 demonstranten
Waarom:	protest tegen een wapenbeurs
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: ‘De spandoeken mogen niet zijn voorzien van spandoeken, de locatie voor de demonstratie betreft het Churchillplein op het trottoir dus niet onder de luifel voor de ingang.’</p> <p>Uit de media: ‘De demonstratie was verbannen achter hekken, ver van de ingang van het Congrescentrum. Een demonstrant die zich te dicht bij de ingang begeeft wordt onmiddellijk verwijderd.’ (?t Kan Anders).</p> <p>Op 17 oktober 2002 stonden een tiental demonstranten bij het Nederlands Congres Centrum waar op dat moment een wapenbeurs plaats vond. De demonstranten waren achter een dranghek geplaatst. Een van de demonstranten was gearresteerd in verband met het verlaten van de beperkte ruimte. Eén demonstrant terwijl er over de beperking werd onderhandeld en één demonstrant omdat deze de vloer voor de ingang met rode verf had besmeurd.</p>

Door de demonstranten is geklaagd over de beperking bij de Onafhankelijke commissie voor klachten tegen politie Haaglanden. Uit de klachtprocedure: ‘De commissie stelt vast dat dit klachtelement (het beperken van het recht op vrije meningsuiting en demonstratie) in eerste aanleg niet gegrond is verklaard. De commissie stelt vast dat de klager op grond van artikel 9 van de Grondwet het recht tot betoging had. Dit recht kan alleen worden beperkt door een wet in formele zin; artikel 2 van de Wet Openbare Manifestaties. Zij stelt vast dat de afspraken zoals vermeld op het kennisgevingsformulier niet zijn opgesteld als beperkende voorwaarden, zoals genoemd in artikel 2 van de Wet Openbare Manifestaties. Om die reden had die betoging dan ook niet beperkt kunnen worden. Alles overziend is de commissie derhalve van mening dat dit klachtelement gegrond is.’

Arrestatie: 3 arrestanten
 Vervolging: ja

Wanneer: 18 mei 2002
 Waar: het Malieveld

Hoeveel: 1.000 demonstranten

Waarom: aandacht vragen voor de Molukse situatie

Wat gebeurde er: in de kennisgeving staat op de afzonderlijke afspraken bij het oordeel van de driehoek: ‘Het is de organisatie bekend dat de driehoek het verloop van de demonstratie laat meewegen in haar oordeel over volgende demonstraties, herdenkingen en feesten.’ Bij uitgangspunten van de driehoek staat: ‘De manifestatie en demonstratie dienen zo rustig en ordelijk mogelijk te verlopen. Tevens is de wijde omgeving van de ambassade van Indonesië de residentie van de ambassadeur van Indonesië, en het Binnenhof voor de deelnemers niet toegankelijk. Het is toegestaan maximaal 10 vlaggenstokken, gedragen door leden van de ordedienst, met de demonstratie mee te voeren.’ Bij het gedeelte demonstratie staat weer: ‘Het is de organisatie toegestaan maximaal 4 vlaggenstokken gedragen door leden van de ordedienst mee te voeren met de demonstratie. Door de ordedienst zal er op toegezien worden dat er niet meer vlaggenstokken meegevoerd worden.’
 Uit de media: ‘De demonstratie verliep vrij rustig. Alleen tegen het einde van de optocht werd de sfeer even grimmig. Diverse Molukkers wilden doorgaan met demonstreren. Zij blokkeerden een belangrijke weg langs het Malieveld in het centrum van Den Haag. De politie hoefde evenwel niet in te grijpen.’ (ANP bericht)

Arrestatie: nee
 Vervolging: nee

Wanneer: 24 mei 2000
 Waar: het Hofsingelplein

Hoeveel: 150 demonstranten

Waarom: protesten ter ondersteuning van het inlossen van de Japanse ereschulden

Wat gebeurde er: in het kennisgevingsformulier staat bij afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: ‘zie afsprakenlijst.’ Bij uitgangspunten in de afsprakenlijst staat: ‘De organisatie draagt zorg, voorzover het binnen hun invloedsfeer valt, voor een waardig bezoek van de Keizer van Japan aan Nederland. Er zal voorafgaand, of aansluitend daaraan geen demonstratieve tocht of demonstratie worden gehouden langs of nabij de route van de Japanse Keizer. Bij te hoog oplopende emoties, wanordelijkheden en/of niet voldoen aan de voorwaarden kan door de politie de demonstratie worden beëin-

digd.' Bij het kopje algemeen staat: 'De organisatie neemt met maximaal 50 personen, als toeschouwer, op het Plein plaats langs de route. De organisatie ziet er op toe dat de aanwezigheid van deze personen geen vorm van demonstratie aanneemt. De organisatie zorgt voor het schoon opleveren van de locatie Hofplaats na afloop van de activiteiten. Indien er een persvoorlichter van de organisatie is, zal deze in overleg met de persvoorlichter van de politie afspraken maken omtrent voorlichtingsactiviteiten.'

Uit de media: 'Koningin Beatrix heeft persoonlijk verzocht om een waardig bezoek van de Japanse keizer Akihito en zijn vrouw in mei vorig jaar. De vorstin wilde niet dat de keizer in verlegenheid gebracht zou worden door demonstraties van oud-Indiëgers. Dat heeft de gemeente Apeldoorn gezegd tijdens een klachtenprocedure die is aangespannen door de stichting Japanse Ereschulden. De stichting vindt dat het recht op vergadering en demonstratie geschonden is en dat er sprake is van censuur. In Den Haag mocht de demonstratie niet plaatsvinden op het Plein. 'De ongeveer 150 ouderen, die te lijden hebben gehad van de Japanse bezetting van voormalig Nederlands-Indië, wilden in mei 2000 op het Plein bij de Tweede Kamer demonstreren, zichtbaar voor de keizer. Zij droegen onder meer T-shirts met daarop de tekst 'Pay your debts', om het staatshoofd te laten zien dat ze een schadevergoeding wilden. De gemeente liet de groep demonstranten echter niet toe op het Plein, uit angst voor wanordelijkheden. Uiteindelijk mocht de groep achter het parlamentsgebouw protesteren, een plek waar de keizer niet langskwam. De Haagse burgemeester W. Deetman biedt in een brief aan de Stichting Japanse Ereschulden (JES) zijn verontschuldiging aan voor het verbod van een demonstratie twee jaar geleden tijdens het bezoek van de Japanse Keizer Akihito aan Nederland. De JES tekende destijds beroep aan tegen het verbod van een demonstratie op het Plein in Den Haag. De Adviescommissie Bezwaarschriften stelde de stichting eerder deze maand in het gelijk. De gemeente Den Haag heeft volgens de commissie twee jaar geleden ten onrechte beperkingen opgelegd aan een groep demonstranten van de JES. 'Den Haag had zorgvuldiger moeten omgaan met het demonstratierecht', aldus de commissie.' (diverse ANP berichten).

Op de dag vonden er twee demonstraties plaats. Eén of de Hofplaats waarvan slechts 50 demonstranten zich naar het Plein mochten begeven, maar daar niet demonstreren (zie de onderdelen uit de kennisgeving hierboven). Op het Plein vond ook een andere demonstratie plaats van twee demonstranten. Er ontstond enige spanning tussen de eerste groep die niet mocht demonstreren en de twee demonstranten die zonder aanmelding hun mening uiten.

Op het Plein is uiteindelijk één arrestatie verricht. De demonstratie op het Plein was erg beperkt, slechts twee demonstranten. In de brief van de burgemeester is te lezen: 'Op het Plein waren er bij een officieel bezoek passende politiematregelen getroffen. Deze maatregelen werden uitgebreid toen enkele nabij de toegang tot het Binnenhof aanwezige toeschouwers zich zodanig gedroegen dat vrees ontstond voor wanordelijkheden: de emoties namen toe, evenzo het aantal demonstratieve uitingen. Voorts werden er spanningen geconstateerd tussen de deelnemers van de demonstratie aan het Hofsingelplein en de twee demonstranten op het Plein. (...) De veronderstelling van de briefschrijvers dat dit de reden is geweest dat het op het Plein aanwezige publiek door de politie op ruimere afstand van de route werd geplaatst en de daar aanwezige leden van de stichting werden gevraagd zich te onthouden van demonstratieve uitingen, is echter onjuist. Dit waren namelijk de afspraken die vooraf met de stichting zijn gemaakt.'

Arrestatie:

1 arrestant

Vervolging: ja

Wanneer: 17 januari 2000

Waar: Hofplaats voor de Tweede Kamer

Hoeveel: ongeveer 20 demonstranten

Waarom: aandacht vragen voor de burgeroorlog op de Molukken

Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'Er zal een orde-dienst vanuit de Molukse samenleving aanwezig zijn. De demonstratie is toege- staan met een maximaal aantal van 10 deelnemers aan de marathonzit. De deel- nemers en sympathisanten dienen zich te onthouden van bezoeken aan Indone- sische diplomatieke vestigingen.'

Uit de media: 'Ongeveer twintig Molukkers hebben zich maandag rond het mid- daguur verzameld bij de Tweede Kamer in Den Haag. Ze zijn van plan tot en met donderdag elke dag te posten, om zo Nederlandse politici te herinneren aan de slechte mensenrechtensituatie op Ambon en de andere Molukse eilanden.'

(ANP bericht)

Arrestatie: nee

Vervolging: nee

Conclusie:

Veel beperkingen worden opgelegd om dreigende wanordelijkheden voor te zijn. Hoe ver kan de burgemeester daar echter in gaan? Mogen 20 mensen in een demonstratiekooi van dranghekken geplaatst worden? Mogen demonstranten ver uit de buurt van een ambassade worden gehouden terwijl ze daar hun stem willen laten horen.

Bij elke beperking dient de burgemeester aan te geven of er concrete aanwijzingen zijn voor mo- gelijke wanordelijkheden en dat er sprake moet zijn van bestuurlijke overmacht. Deze overwe- ging lijkt niet altijd te zijn gemaakt. Beslissingen lijken te worden geleid door de vrees voor mo- gelijke wanordelijkheden, maar niet door concrete aanwijzingen.

08. Ingegrepen vooraf middels beperking spandoek vlaggen stokken foto's en ander materiaal

Wanneer:	25 april 2005
Waar:	het Malieveld (demonstratie naar het Churchillplein)
Hoeveel:	100 demonstranten
Waarom:	protest tegen de mensenrechtenschendingen in Indonesië
Wat gebeurde er:	<p>bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen: 'Op de route zal men gebruik maken van het trottoir en niet van de rijbanen. De organisatie geeft aan dat maximaal 5 vlaggen voorzien van een stok met de demonstratie zullen worden meegevoerd. Overige stokken zullen door de ordedienst worden ingenomen. De politie ondersteunt de ordedienst hierbij.'</p> <p>Uit een brief van de burgemeester aan de gemeenteraad: 'Kort na het begin van de tocht werd op de Koninginnegracht door enkele demonstranten met vuurwerk gegooid. Hierop is in overleg met de organisatie op de Koninginnegracht halt gehouden en zijn de deelnemers door de organisatie toegesproken. Hierbij verzocht de organisatie de deelnemers om op ordelijke en waardige wijze te demonstreren.' De demonstratie vervolgde zijn weg en op een andere locatie wilden de demonstranten in de richting van de ambassade van Indonesië trekken. In de brief: 'Vanuit de groep demonstranten werden enkele stenen en afgebroken takken in de richting van de Mobiele Eenheid gegooid.' In de brief gaat de burgemeester nog in op een incident aan het eind van de demonstratie: 'Aangekomen ter hoogte van het NCC liep een deel van de demonstranten de Willem Lodewijklaan in. Vanaf de Willem Lodewijklaan hadden deze demonstranten zicht op een nabijgelegen school aan de Jan Willem Frisolaan. Voor de hoofdingang van deze school stond een groep van 5 – 10 leerlingen. Enkelen van hen zouden gekleed zijn geweest in zgn. "Lonsdale-kleding" en zich provocerend in de richting van de demonstranten hebben gedragen. Daarbij zouden uitdagende teksten zijn geroepen en een provocerende pose zijn aangenomen. Kennelijk voelden de demonstranten zich hierdoor inderdaad geprovoceerd en een gedeelte van hen rende op de leerlingen voor de hoofdingang af. Direct daarop voegde een groot aantal demonstranten zich bij dit opstootje, waarna er op het trottoir voor deze school een vechtpartij ontstond tussen demonstranten en leerlingen.'</p> <p>Uit de media: 'Ruim honderd Molukkers demonstreren maandag ter herdenking van het uitroepen van de Vrije Republiek der Zuid-Molukken (RMS), 55 jaar geleden. Zwaaiend met vlaggen lopen ze van het Malieveld naar het Nederlands Congres Centrum (NCC), waar later op de dag een bijeenkomst is.' (ANP bericht).</p> <p>Tijdens een vergadering van de Commissie Veiligheid en Bestuur komt het incident aan het eind van de demonstratie ter sprake. Een raadslid vraagt: 'Is het mogelijk bij dit soort groepen te zeggen: er wordt niet meer door de stad getrokken, maar er kan worden gedemonstreerd op een vaste plek bijv. het malieveld. Of ergens anders waar het beter te beheersen is, desnoods met een cordon ME eromheen.'</p> <p>De Burgemeester antwoordt: 'Er valt niet toe te staan alleen maar te verbieden. Het is een ieder vrij, niet alleen de plaats te kiezen, waar hij zijn mening wil uiten, maar ook de route, tijdstip, daar valt niets aan te toetsen: dat is een gegeven. Er kan alleen worden ingegrepen: Indien er een gegronde vermoeden bestaat dat de openbare orde verstoord wordt. De rechter is op dat punt echter uiterst terughoudend; de facto komt het er op neer dat de verstoring zo ongeveer moet</p>

plaatshebben. Wanneer er zich blokkades bij verkeer zich voordoen en in verband met de gezondheid.

Over het incident bij de school zegt de burgemeester nog: 'Maar de politie heeft mij gemeld dat er evident aan uitlokking is gedaan van de kant van de scholieren. In verband daarmee heb ik de politie een nader rapport gevraagd.'

Arrestatie: 4 arrestanten
Vervolging: ja

Wanneer: 21 maart 2005
Waar: het Kon. Julianaplein
Hoeveel: 300 demonstranten
Waarom: tegen de bezuinigingen op het onderwijs
Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen: 'De organisatie draagt zorg voor een ordelijk verloop bij aanvang, gedurende en bij afloop van de manifestatie. Er zullen door de organisatie geen activiteiten worden ontplooid waardoor wanordelijkheden kunnen ontstaan.' Bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen staat: 'De organisatie voorziet in een goed functionerende ordedienst 10% van het aantal deelnemers.' Bij besluit tot het stellen van voorschriften en beperkingen of verbod staat: 'Voor het ten behoeve van deze manifestatie gebruik van tafels en stoelen geldt de beperking dat er op de manifestatielocatie Koningin Julianaplein 10 tafels en 10 stoelen geplaatst worden.'

Uit de media: 'Als een falende voetbalcoach werd de VVD-bewindsman uitgezwaaid met witte zakdoekjes. De driehonderd studenten op het plein voor het centraal station van Den Haag, recht tegenover het ministerie van onderwijs, lieten zich gisteren niet overtuigen.' (ANP bericht)

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 7 mei 2004
Waar: het Malieveld (demonstratie naar het Malieveld)
Hoeveel: 200 demonstranten
Waarom: aandacht vragen voor de situatie op de Molukken
Wat gebeurde er: in de kennisgeving bij de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen staat: 'De organisator zorgt ervoor dat de achterban geïnformeerd is omtrent de afspraken die de organisator met de politie heeft gemaakt. Dit kan gecommuniceerd worden in de oproep tot deelname aan de demonstratie en/of door het verstrekken van z.g. flyers voor aanvang van de demonstratie.' Tevens is opgenomen: 'De deelnemers van de demonstratie zullen zich niet op het Binnenhof, Carnegielaan, de Tobias Asserlaan te Den Haag en op de Kerkeboschlaan te Wassenaar in de wijde omgeving van respectievelijk de Indonesische ambassade en de residentie van de ambassadeur begeven.' Bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen staat: 'De spandoeken mogen niet zijn voorzien van dikke stokken, de teksten op de spandoeken mogen niet discriminerend, beledigend of opruiend zijn. De politie treedt tevens op als er sprake is van, personen die door middel van hun gedrag kennelijk tot doel hebben de demonstratie dan wel de openbare orde te verstoren, personen die goederen met zich dragen of mee voeren die

kennelijk bedoeld zijn bij te dragen aan verstoring van de demonstratie dan wel de openbare orde.’

In het draaiboek van de politie is opgenomen bij de situatie: ‘De ervaring is dat met name de komst van een groep 3e en 4e generatie jongeren in combinatie met zicht op de Indonesische ambassade een vreedzaam betoog kan doen omslaan in een agressieve actie o.a. gericht tegen de ambassade en vervolgens tegen de politie.’ Onder de kop eerdere ervaringen: ‘De organisatie ‘Recht op vrijheid’ heeft in 2001 gedemonstreerd in Den Haag. Nabij het Vredespaleis is deze demonstratie uitgelopen op ernstige ongeregelheden. In 2002 waren er een tweetal demonstraties die rustig verliepen maar kort voor het einde moest de ME optreden. Op 25 april 2004 zijn een dertigtal jongeren zonder voorafgaande aanmelding gaan demonstreren. Twaalf jongeren zijn toen aangehouden na het plegen van vernielingen.’ Het draaiboek besluit bij het optreden van politie dat: ‘Ondanks een ordelijk verloop kan het mogelijk zijn dat de Mobiele Eenheid zichtbaar aanwezig is.’

Niet in 2001 liep de demonstratie bij het Vredespaleis uit de hand, maar in 1995. ‘Uit vrees voor vernielingen en rellen mogen Molukse jongeren vandaag in Den Haag geen demonstratieve optocht houden. Gemeente, politie en justitie zijn bang dat een optocht langs de Indonesische ambassade en het Vredespaleis tot ‘ernstige wanordelijkheden’ zou leiden, zoals begin vorig jaar en in 1995 gebeurde,’ schrijft Trouw op 25 april 2001. Tijdens de demonstratie begin 2000 werd er wel gedemonstreerd door Molukkers tijdens het bezoek van Indonesische president Wahid, maar ook toen mocht de demonstratie niet in de buurt van het Vredespaleis komen. Voor de demonstratie op 25 april 2002 zie de beschrijving bij 01 ingegrepen in verband met openbare orde? en de demonstratie op 25 april 2004 in het hoofdstuk niet aangemelde demonstraties.

Uit de media: ‘De demonstratie verliep rustig. Alleen aan het slot van de wandeling, toen de groep weer bij het Malieveld terugkeerde, stond een groepje jongeren stil op straat. Ze wilden niet verder lopen. De eigen ordedienst van de Molukkers kreeg ze echter al snel zover dat ze weggingen. Opvallend bij demonstraties van Molukkers is dat keer op keer wordt gezegd dat ‘met zicht op de Indonesische ambassade kan een vreedzaam betoog omslaan in een agressieve actie.’ (ANP bericht)

Het vreemde is dat in de onderzochte periode van 2000 tot 2005 geen enkele demonstratie van Molukkers in de buurt is gekomen van de ambassade. In de periode vond slechts één demonstratie plaats tegenover de residentie van de Indonesische ambassadeur. Deze demonstratie verliep zonder incidenten.

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 23 februari 2004

Waar: het Internationaal Gerechtshof

Hoeveel: 2.100 demonstranten

Waarom: protesten bij de hoorzitting over de Israëliische veiligheidsmuur

Wat gebeurde er: uit de brief van de burgemeester aan de gemeenteraad: ‘De voorschriften zijn gericht op een ordelijk verloop van de demonstraties. De organisatoren hebben daarmee – op één uitzondering na – ingestemd. De uitzondering betreft één organisatie die op één onderdeel van de gestelde voorschriften een opgelegde beperking, die bestaat uit het verbieden van het met zich meedragen van foto’s door de demonstranten, niet accepteert.’

Uit de media: 'De burgervader wil problemen zoveel mogelijk voorkomen en stelde daartoe een aantal voorschriften op. Een daarvan was het verbod op foto's. Christenen voor Israël (CVI) wilde deze afspraken niet ondertekenen en sleepte de gemeente vrijdag voor de rechter. De stichting kreeg gelijk. De rechter vond dat het recht op demonstratie door het verbod werd beperkt. De rechter zei dat het CVI de gemeente al weken geleden had gemeld dat de demonstranten tijdens een protestbijeenkomst bij het Vredespaleis 926 portretten van slachtoffers willen meedragen. Pas een aantal dagen geleden deelde de gemeente mee dat foto's waren verboden.' (ANP bericht).

Uit de brief van de burgemeester aan de gemeenteraad: 'Met de organisatoren zijn werk-, houdbare en afdwingbare afspraken gemaakt over het tentoonstellen van symbolen; die afspraken hebben betrekking op het voorkomen van (ongewenste) wanordelijkheden c.q. verstoring van de openbare orde en veiligheid.'

Uit de media: 'Hij (de burgemeester red.) heeft wel aan demonstranten van beide kanten zware eisen gesteld en zegt alles 'precies, strak en gebalanceerd' te hebben geregeld. Zo moet de bus die uit Israël overkomt in de dieplader blijven waarmee hij wordt vervoerd en blijft hij het grootste deel van de dag afgedekt met doeken. Op slechts enkele momenten zal de bus te zien zijn.'

Uit de brief van de burgemeester aan de gemeenteraad: 'Ofschoon er van de zijde van het Ministerie van BZK op het punt van de veiligheid rond het Vredespaleis geen signalen zijn ontvangen over mogelijke verstoringen die een onbelemmerde procesgang eventueel in de weg zouden kunnen staan, vereisen de bijzondere omstandigheden in termen van denkbare veiligheidsrisico's een maximale inzet om de veiligheid in alle opzichten te waarborgen.'

Tot slot uit de media: 'De Haagse burgemeester Deetman is ontstemd over de manier waarop de Israëlische ambassade in Den Haag medewerking verleent aan een demonstratie bij het Vredespaleis, maandag. Hij hekelt vooral het beschikbaar stellen door de ambassade van 926 portretten van Israëlische slachtoffers van aanslagen. Een zegsman van het Israëlische ministerie verklaarde geschokt te zijn dat Deetman de beelden als provocatief bestempelt. Het ministerie verwerpt de beschuldigingen aan het adres van de Israëlische vertegenwoordiger in Den Haag.' (ANP bericht)

Arrestatie: 4 arrestanten

Vervolging: -

Wanneer: 5 april 2003

Waar: het Malieveld (demonstratie naar het Malieveld)

Hoeveel: ongeveer 20 demonstranten

Waarom: steun betuigen aan de geallieerde troepen in Irak

Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'Meegevoerde spandoeken vlaggen e.d. zijn voorzien van dunnen breekbare stokken. De organisatie heeft aangegeven dat: - de organisatie zorg draagt voor een ordedienst van tenminste 15 – 20 personen, die als zodanig herkenbaar zijn. Indien veiligheidsmaatregelen rond een eventuele tegendemonstratie dit noodzakelijk maken zal de demonstratie mogelijk een andere route volgen, naar een andere locatie worden verplaatst of afgelast worden. De organisatie stemt in een dergelijke situatie hiermee in.'

Uit de media: 'Enkele tientallen demonstranten kwamen zaterdag in Den Haag bijeen om hun solidariteit te betuigen met de Amerikaanse en Britse geallieerden in Irak. De betogers liepen een korte route vanaf het Malieveld langs de Ameri-

kaanse en Britse ambassade. De betogers droegen Amerikaanse en Britse vlaggen met zich mee.’ (ANP bericht)

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 1, 2 en 3 mei 2002

Waar: de Bezuidenhoutseweg

Hoeveel: 50 demonstranten

Waarom: aandacht vragen voor de Koerdische kwestie

Wat gebeurde er: in de kennisgeving staat bij de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: ‘Men dient te verblijven op het trottoir nabij de ingang van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het fietspad langs het ministerie dient vrij te blijven voor fietsers en voetgangers. De teksten op de spandoeken mogen niet discriminerend zijn en dienen in de Nederlandse taal te zijn. De organisatie voorziet in een eigen ordedienst van tenminste 40 personen herkenbaar aan een armband (de organisatie verwachtte 300 deelnemers).’ Op de kennisgeving voor 3 mei wordt hieraan toegevoegd: ‘In verband met het overschrijden van de in artikel 10 van de APV voor ‘s-Gravenhage 1982 bepaalde kennisgevingstermijn van vier werkdagen, zal bij het doorgang vinden van de demonstratie proces-verbaal worden opgemaakt van overtreding van deze bepaling.’

‘Bij het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag stonden rond 10.30 uur ongeveer vijftig betogers. Woensdagavond werd hier ook al gedemonstreerd. Op hun spandoeken staan alleen Nederlandse teksten. Daarmee geven de Koerden gehoor aan een verzoek van de politie. Die liet woensdagavond al weten dat spandoeken met Turkse of Koerdische teksten niet zijn toegestaan.’ (ANP bericht).

Uit een brief van de organisatie: ‘Er wordt inderdaad gelet op de spandoekteksten en vaak zeuren politieagenten over spandoekstokken. Soms moeten die worden afgegeven. Soms niet. Het is gewoon willekeur afhankelijk van wie er toevallig dienst heeft. Een paar keer hebben we gewoon geweigerd om de stokken in te leveren. Dat laten ze dan wel doorgaan omdat ze geen zin in problemen met Koerden hebben.’ Ook de plaats waar wordt gedemonstreerd vormt vaak een twistpunt. De organisatie: ‘Bij de Turkse ambassade mag alleen aan de overkant op het veld gedemonstreerd worden. Op het fietspad staan is verboden, en naar de overkant gaan is helemaal uit den boze.’

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 30 maart 2002

Waar: het Plein

Hoeveel: 200 demonstranten

Waarom: protest tegen de aanschaf van de Joint Strike Fighter

Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: ‘Men houdt de demonstratie op het pleinvormige gedeelte van het Plein. De spandoeken mogen niet voorzien zijn van dikke stokken, de teksten op de spandoeken mogen niet discriminerend, beledigend of opruiend zijn.’ Twee demonstranten worden op aanwijzen van de ter plaatse aanwezige marechaussee aangehouden door de politie voor het ophangen van een spandoek aan het hek voor het Ministerie van Defensie.

Arrestatie:	2 arrestanten
Vervolging:	ja, beide demonstranten zijn vrijgesproken.
Wanneer:	15 februari 2002
Waar:	het Internationaal Gerechtshof
Hoeveel:	100 demonstranten
Waarom:	herdenking aanhouding Öcalan
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving staat bij de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: ‘Aan de hekken van het Vredespaleis mogen geen voorwerpen worden vastgemaakt.’</p> <p>Uit de media: ‘Een groep van ongeveer honderd Koerden heeft vrijdagmiddag een demonstratie gehouden op het plein voor het Vredespaleis in Den Haag. De actievoerders, van wie een aantal rond liep met tape op de mond, lieten weten dat ze een politieke oplossing willen van de Koerdische kwestie. Met vlaggen en spandoeken met de afbeelding van PKK leider Öcalan betuigden ze steun aan hun leider.’ (ANP bericht).</p> <p>De organisatoren: ‘Het is ook voor ons duidelijk dat het in de laatste jaren steeds moeilijker is geworden om in Den Haag te demonstreren. Op zich hebben we nog altijd een vergunning gekregen, maar het kost vaak wel moeite. Soms hebben we moeten dreigen om zonder vergunning te demonstreren om een doorbraak te krijgen. Vooral de route blijft altijd een knelpunt. Je krijgt het bijna niet voor elkaar om door de echte centrumbuurt te lopen. Vroeger werd je meestal naar de ambassadebuurt gestuurd, waar natuurlijk geen hond op straat loopt. Nu is het intussen beruchte rondje om het Malieveld meestal de keuze van de politie. We hebben dat vooral gemerkt met de demonstraties voor Nuriye Kesbir. We kregen nauwelijks de kans om bij het Malieveld vandaan te komen.’</p>
Arrestatie:	nee
Vervolging:	nee

Conclusie:

Beperkingen op demonstratiemiddelen raken ook het recht op vrijheid van demonstratie. Veelvuldig wordt in Den Haag de ‘afpraak’ vastgelegd dat er geen stokken mogen worden meegenomen om de spandoeken aan te bevestigen. Soms worden er specifieke eisen gesteld aan de dikte van de stokken of wordt de organisatie opgedragen de stokken in te nemen of om te ruilen voor dunne stokken. Hier is geen wettelijke basis voor. Elke verwijzing naar mogelijke wanordelijkheden die eventueel zouden kunnen ontstaan dienen geconcretiseerd te worden. Hetzelfde geldt voor inhoudelijke beperkingen op het terrein van meenemen van foto’s of ander materiaal dat van inhoudelijk van belang is voor de demonstranten. Ook wordt er restrictief omgegaan met het ophangen van spandoeken aan hekken, terwijl dit geen schade oplevert en meestal na een demonstratie weer wordt meegenomen.

09. Ingegrepen middels het verbod op lopen

Wanneer: 4 maart 2003
Waar: het Plein bij het Centraal Station
Hoeveel: ongeveer 50 demonstranten
Waarom: tegen de verhoging van de collegegelden
Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'de manifestatie vindt plaats op een door de politie aan te wijzen locatie op het pleinvormige gedeelte van het Plein.' Onder het kopje route staat: 'Niet in een demonstratieve optocht naar het Plein (bij de Tweede Kamer red).'

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 30 juni 2001
Waar: het Zuiderpark
Hoeveel: 500 demonstranten
Waarom: tegen politieke situatie in Turkije
Wat gebeurde er: 'de demonstranten wilden ook een demonstratie houden vanuit de Schilderswijk naar het Zuiderpark. Daarvoor kregen de organisatoren echter geen toestemming van de autoriteiten.' (ANP bericht)
De organisatoren: 'Wat wij weten van de onderhandelingen is dat de toestemming om te lopen werd geweigerd omdat de burgemeester het niet wilde hebben. Dat had weer te maken met die eerdere demonstratie van de Iraakse Koerden die uit de hand was gelopen. Die problemen hadden met onze organisatie eigenlijk niets te maken, maar Deetman wilde toen eigenlijk helemaal geen Koerdische demonstraties meer. (...) Hij (de burgemeester red.) heeft verschillende keren tegen het bestuur (van de organisatie die de demonstratie wilde organiseren red.) gezegd dat er naar een andere stad moest worden uitgekeken voor Koerdische demonstraties. Hij (de burgemeester red.) noemde dan meestal Amsterdam. Het antwoord van het bestuur (van de organisatie die de demonstratie wilde organiseren red.) is hierop altijd geweest dat de politiek in Den Haag zit, dus dat er juist daar ook actie gevoerd moet worden om de aandacht van die politiek te krijgen.'

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

10. Ingegrepen middels een beperking op emotionele uitingen

Wanneer:	19 maart 2001
Waar:	het Hofsingelplein
Hoeveel:	1.200 demonstranten
Waarom:	tegen de gemeentelijke herindeling
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'Bij te hoog oplopende emoties, wanordelijkheden en het niet voldoen aan de voorwaarden kan door de politie de demonstratie worden ontbonden.' Bij de uitgangspunten staat: 'Een demonstratie op het Hofsingelplein tussen 13.00 – 14.00 uur is toegestaan.' En bij algemeen staat: 'De bussen van de deelnemers dienen na afloop van de demonstratieve bijeenkomst om 14.00 uur weer voor te rijden.' Verder staat er in de kennisgeving: 'De organisatie c.q. deelnemers is het toegestaan vlaggen, spandoeken te dragen in de demonstratie. De organisatie treedt op tegen iedere activiteit in het kader van de demonstratie die niet met de politie besproken en overeengekomen is.'</p> <p>Uit de media: 'Deetman bemoeilijkt een demonstratie van de antiannexaties comités. De demonstratie mocht niet op het Binnenhof plaatsvinden en moest naar het Hofplein, nu mag de koninklijke politiekapel Haaglanden niet meedoen. Politiewoordvoerder zegt dat het onzin is want dat de comités de politiekapel hebben gevraagd en dat die niet meedoet in verband met belangenverstrengeling.' (ANP bericht)</p>
Arrestatie:	-
Vervolging:	-

11. Ingegrepen middels een beperking van het aantal mensen

Wanneer:	22 oktober 2005
Waar:	de Leidse Straatweg (demonstratie naar de Leidse Straatweg)
Hoeveel:	ongeveer 130 demonstranten
Waarom:	tegen de Amerikaanse agressie politiek
Wat gebeurde er:	in de kennisgeving bij de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen staat: 'De organisatie voorziet in een ordedienst van 10% van het aantal deelnemers. Zij zijn herkenbaar aan een witte band om de bovenarm met in zwarte letters de tekst "ordedienst". De demonstratie start om 13.00 uur. Te 13.30 uur vertrekt de demonstratie volgens de afgesproken route. Te 13.45 uur is er een toespraak op de Bezuidenhoutseweg tegenover het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Te 14.15 uur wordt de demonstratie voortgezet. Te 14.20 uur zijn er toespraken op de Bezuidenhoutseweg tegenover het Centraal Station. Uitloop in tijd voorafgaande aan de demonstratie kan consequenties hebben voor de te volgen route.' Ook staat expliciet vermeld dat: 'Na vertrek ziet de ordedienst erop toe dat laatkomers zich niet bij de demonstratie aansluiten.' Verder krijgt de ordedienst de volgende taak toebedeeld: 'De ordedienst zorgt ervoor dat er niet van de route wordt afgeweken.'
Arrestatie:	-
Vervolging:	-
Wanneer:	6 april 2002
Waar:	het Buitenhof
Hoeveel:	100 demonstranten
Waarom:	aandacht vragen voor de positie van het Palestijnse volk
Wat gebeurde er:	in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'Aan de demonstratie nemen maximaal 50 personen deel. Indien meer personen deelnemen, dan wordt de demonstratie gehouden op het Plein. De ruimte direct voor de ambassade (van Israël red.) is niet toegankelijk voor de deelnemers aan de protestactie. De organisatie zorgt draagt voor een ordedienst van tenminste 10 personen, die als zodanig herkenbaar zijn (het aantal te verwachten deelnemers was 50). Uit de media: 'Een groep van ruim honderd mensen heeft zaterdag gedemonstreerd op het Plein in Den Haag tegen het geweld van Israël tegen de Palestijnen. De deelnemers droegen spandoeken met teksten als 'Stop de etnische zuivering van Palestijnen' en 'de Palestijnen hebben recht op hun beloofde land'. Na de actie op het Plein verspreidden de demonstranten zich door de stad. Zij deelden pamfletten uit waarop onder meer een oproep stond geen Israëlische producten te kopen.' (ANP bericht) De keuze van de locatie aan het Buitenhof door de organisatoren van de demonstratie was bepaald door de plaats van de Israëlische ambassade. Het Plein was voor hen geen optie. De gemeente besloot anders.
Arrestatie:	-
Vervolging:	-
Wanneer:	20 februari 2001
Waar:	de Korte Voorhout
Hoeveel:	100 demonstranten
Waarom:	tegen de nieuwe belastingwetgeving

Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'Het aantal deelnemers aan de demonstratie/manifestatie mag maximaal honderd personen bedragen.' Uit de media: 'De demonstratie tegen de artiestenregeling, die dinsdagmiddag zou worden gehouden in Den Haag, is afgelast. De organisatoren krijgen geen toestemming voor een demonstratie met meer dan zeshonderd mensen bij het Ministerie van Financiën. De organisatie kreeg wel toestemming voor een kleine demonstratie. Maar dat vonden we geen goed idee. We rekenen op meer dan zeshonderd man. Heel veel artiesten hebben laten weten naar Den Haag te willen komen?.' (ANP bericht).</p> <p>De gemeente Den Haag heeft op voorhand de demonstratie verboden, hoewel er wel een toestemming is gegeven voor een kleinere demonstratie. Dit terwijl er veel onrust was onder de artiesten. 'Volgens de organisatoren van de betoging, die zo'n 15.000 protest e-mails aan staatssecretaris Bos (Financiën) overhandigden, treft deze maatregel vooral de mensen die in muziek maken 'een passie zien in plaats van een professie'.' (Rotterdams Dagblad)</p>
Arrestatie:	nee
Vervolging:	nee
Wanneer:	29 februari 2000
Waar:	het Malieveld (demonstratie naar het Plein)
Hoeveel:	500 demonstranten
Waarom:	aandacht vragen voor voortdurende oorlog in Eritrea
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving staat bij route: 'Malieveld, Koekampaan, Boslaan, Bezuidenhoutseweg, Min. Van Buiza, Prinsessegracht, Korte Voorhout, Tournooiveld, Lange Houtstraat, Plein.'</p> <p>In het Politiejournaal: 'Een politieambtenaar had contact gehad met een andere ambtenaar die hem meldde: ongeveer 600 deelnemers van de demonstratie op het Malieveld. Ongeveer 200 worden opgehouden op korte arm van het Lange Voorhout. Na vertrek van President Chirac mogen zij richting plein voor het aanbieden van petitie. Demonstratie over Eritrea heeft een petitie aangeboden en zijn weer richting het Malieveld. Alles zonder incidenten verlopen.'</p> <p>In de kennisgeving van 10 februari 2000 krijgen de demonstranten de toegang tot het Plein. Op de dag zelf wordt besloten dat de demonstratie in tweeën wordt gesplitst.</p> <p>Uit de media: 'Een demonstratie van Eritreërs dinsdagmiddag in Den Haag is ruoerig verlopen. De politie moest enkele malen de wapenstok trekken om de betogers in het gareel te krijgen. Circa 500 Eritreërs vroegen met de demonstratie aandacht voor de oorlog tussen Eritrea en Ethiopië. De betogers droegen vlaggen en spandoeken met zich mee en riepen 'Wij willen vrede'. Daarbij vielen rake klappen. Een groep van circa tweehonderd betogers werd hier gescheiden van de rest om verder te trekken naar het Plein, waar zij een petitie aan de vaste kamercommissie voor buitenlandse zaken mochten aanbieden. De politie wilde niet alle betogers op het Plein hebben, in verband met het staatsbezoek van de Franse president Chirac. Die zat op dat moment te lunchen in de Trêveszaal.' (ANP bericht).</p>
Arrestatie:	-
Vervolging:	-

12. Ingegrepen middels de verplichting van een ordedienst

Wanneer:	28 september 2000
Waar:	het Malieveld
Hoeveel:	500 demonstranten
Waarom:	aandacht vragen voor de Molukse situatie
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving staat bij de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'zie afzonderlijke afsprakenlijst.' Daarin onder het kopje oordeel driehoek: 'Het is de organisatie bekend dat de driehoek het verloop van de demonstratie laat meewegen in haar oordeel over volgende manifestaties, indien bij deze manifestatie ongeregeldeheden voorkomen zal dat zware consequenties hebben voor volgende te organiseren evenementen.' Daarnaast staat bij uitgangspunten van de driehoek: 'Er zal sprake zijn van een manifestatie op het Malieveld op donderdag 28 september 2000, deze manifestatie dient zo rustig en ordelijke mogelijk te verlopen.' Bij het gedeelte demonstratie staat: 'De ordedienst telt minimaal 100 leden aangevuld met mensen uit de wijkorganisaties (5 per bus). De ordedienst beschikt over een commandostructuur de leden van de ordedienst zijn herkenbaar zij dragen een zwarte broek en een groen jack zij beschikken over communicatiemiddelen (het aantal te verwachten deelnemers was volgens de organisatie 500). Onder de demonstranten mogen geen stokken aanwezig zijn.'</p> <p>Uit de media: 'De Molukse actiegroep People Against Genocide (PAG) zet de voor donderdag in Den Haag geplande demonstratie door, hoewel er met de politie alleen overeenstemming is over een manifestatie op het Malieveld. De Molukkers willen echter naar de Tweede Kamer. De politie in Den Haag voelt niets voor een betoging op het Binnenhof. Die wil de manifestatie beperken tot het Malieveld.' (ANP bericht) Door het verbod op een demonstratie kwamen er op het Malieveld niet de verwachte 500 deelnemers maar 70 deelnemers (er zou een ordedienst van 100 leden aanwezig moeten zijn red.). 'Ongeveer 70 Molukkers hebben donderdag op het Malieveld in Den Haag gedemonstreerd. Een delegatie van negen Molukkers kreeg toestemming om op het Binnenhof een demonstrant een hart onder de riem te steken. De overige Molukkers bleven op het Malieveld.' (ANP bericht)</p>
Arrestatie:	-
Vervolging:	-
Wanneer:	8 april 2000
Waar:	het Kon. Julianaplein (demonstratie naar het Plein)
Hoeveel:	50 demonstranten
Waarom:	tegen uitzetting van Esteban de Murillo Zubiri naar Spanje
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'De organisatie dient zelf zorg te dragen voor een ordedienst van tenminste 15 personen herkenbaar aan een armband. Deze ordedienst is verantwoordelijk voor het ordelijke verloop van de demonstratieve tocht. Zij treden in eerste instantie op indien de politie daartoe verzoekt. Indien de eigen ordedienst er niet in slaagt zal de politie optreden waarbij bijzondere eenheden kunnen worden ingezet. De route dient na afloop schoon te worden opgeleverd.'</p> <p>Uit de media: 'Enkele tientallen sympathisanten van de Baskische gevangene Esteban Murillo demonstreren zaterdagmiddag in Den Haag tegen de dreigende uitlevering van Murillo door Nederland aan Spanje.' (ANP bericht)</p>

Arrestatie: -
Vervolging: -

Conclusie:

In bijna alle kennisgevingen staat vermeld dat de organisatie zorg draagt voor een ordedienst. In de overleggen met organisatoren wordt dit benadrukt. Toch is hier geen wettelijke basis voor. Op vragen van de Tweede Kamer heeft de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geantwoord: “De Grondwet en de WOM geen aanknopingspunt bieden voor mogelijkheden om de vrijheid van betoging te beknotten om de reden dat de overheid als gevolg van zo’n uiting met hoge kosten wordt geconfronteerd”.

13. Ingegrepen middels invloed op teksten en publiek

Wanneer:	9 juni 2005
Waar:	het Plein
Hoeveel:	ongeveer 10 demonstranten
Waarom:	protest tegen de jacht op walvissen
Wat gebeurde er:	in de kennisgeving bij de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen staat: 'De organisatie draagt er zorg voor dat de manifestatie geen gevaar of hinder veroorzaakt voor het (voetgangers)verkeer.' Bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen staat: 'De demonstratie locatie zal na afloop schoon worden opgeleverd. De eventueel door derden weggeworpen flyers worden door de organisatie opgeruimd. Door de deelnemers aan de manifestatie zal aan passanten vooraf toestemming worden gevraagd of zij gefotografeerd willen worden.'
Arrestatie:	-
Vervolging:	-
Wanneer:	25 mei 2005
Waar:	de Wassenaarseweg
Hoeveel:	4 demonstranten
Waarom:	protest tegen de slechte luchtkwaliteit in Den Haag
Wat gebeurde er:	in de kennisgeving bij de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen staat: 'De organisatie zorgt voor een ordelijk verloop van de demonstratie en draagt zorg voor een herkenbare ordedienst van 10% van het aantal deelnemers.' Bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen staat: 'De demonstratie locatie zal na afloop schoon worden opgeleverd. De eventueel door derden weggeworpen flyers worden door de organisatie opgeruimd.' Uit een bericht van de organisatie: 'Het uitdelen van de laatste alarmerende meetresultaten aan automobilisten en bewoners moet de ernst van de zaak nogmaals onderstrepen. Wanneer komt de gemeente Den Haag nu eens met maatregelen?'
Arrestatie:	-
Vervolging:	-
Wanneer:	12 november 2004
Waar:	het Malieveld (demonstratie naar het Malieveld)
Hoeveel:	-
Waarom:	opkomen voor een vrij Jeruzalem
Wat gebeurde er:	de demonstratie is afgelast om onduidelijke redenen. In de kennisgeving bij de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen staat: 'Zie bijlage.' In de bijlage staat onder het kopje de politie heeft de organisatie aangegeven: 'De teksten op de spandoeken zoveel mogelijk in de Nederlandse taal gesteld zullen zijn. Er opgetreden zal worden indien de deelnemers teksten spreken of spreekwoorden voeren die gericht zijn op discriminatie, belediging, opruiing, dood of vernietiging. Tijdens de demonstratie zal hier door de politie op worden toegezien. Het is niet toegestaan voorwerpen te verbranden in de demonstratie gedurende aanvang of ontbinding. Ondanks een ordelijk verloop van de demonstratieve optocht is de mobiele eenheid zichtbaar aanwezig.' In de kennisgeving bij het onderdeel ge-

maakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen: 'De spandoeken zullen niet zijn voorzien van dikke stokken en de teksten op de spandoeken zullen niet discriminerend beledigend of opruiend zijn.

Uit de media: 'De demonstratie die enkele honderden moslims jaarlijks in Den Haag houden, gaat dit jaar niet door. Een woordvoerder van de Haagse burgemeester Deetman heeft dat gisteren gezegd. Het protest zorgt altijd voor de nodige ophef vanwege discriminerende en kwetsende leuzen. Elk jaar lopen tolken mee om Arabische teksten op spandoeken en leuzen van demonstranten te controleren. Enkele jaren geleden werd overwogen de tocht te verbieden. De meeste deelnemers van de tocht komen uit Iran en Palestina.' (de Haagse Courant)

Een jaar eerder leidde de demonstratie tot vragen in de gemeenteraad. De burgemeester antwoordde: 'Op grond van de Wet openbare manifestaties kan de burgemeester beperkingen opleggen aan het recht op betoging. Dit kan echter alleen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. Beperking van het recht op betoging vanwege de inhoud van de uit te dragen boodschap is niet toegestaan. Wel kan het zo zijn dat de uit te dragen boodschap dusdanige tegenreactie oproept dat wanordelijkheden ontstaan. Om echter te kunnen beoordelen of dit het geval zal zijn, is het geoorloofd voorafgaand aan de demonstratie inzicht te vragen in de uit te dragen boodschap en de mee te voeren spandoeken en te verzoeken deze in de Nederlandse taal mee te dragen.

Tegen de inhoud van een boodschap kan in bepaalde gevallen strafrechtelijk worden opgetreden. Te denken valt aan het aanzetten tot haat, rassendiscriminatie of antisemitisme.'

Arrestatie:

-

Vervolging:

-

Wanneer:

22 mei 2004

Waar:

het Malieveld (demonstratie naar het Malieveld)

Hoeveel:

1500 demonstranten

Waarom:

ter ondersteuning van Nuriye Kesbir

Wat gebeurde er:

in de kennisgeving bij de door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen staat: 'De organisatie voorziet in een herkenbare ordedienst van 150 personen.' Bij het onderdeel gemaakte afspraken, aanvullend op de algemene richtlijnen in de toelichting, om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen staat: 'De spandoeken zullen niet zijn voorzien van dikke stokken de teksten op de spandoeken zullen niet discriminerend, beledigend of opruiend zijn. Tevens zullen de teksten behalve in het Koerdisch ook in de Engelse en de Nederlandse taal geschreven zijn. Indien spandoeken voorzien zijn van dikke stokken zullen deze nabij het Centraal Station of de parkeergarage door de ordedienst ingenomen worden. Eventueel stelt de ordedienst dunne latten beschikbaar. Door middel van de megafoon zullen alleen uitingen in de Nederlandse taal gedaan worden.' Bij besluit tot het stellen van voorschriften en beperkingen of verbod staat: 'Nadat de burgemeester voornemens was een eerdere aangemelde demonstratie te beperken qua route heeft de organisatie aangegeven de in dit formulier aangegeven route te willen lopen en af te zien van de eerdere kennisgeving.' Uit het draaiboek van de politie bij sfeerbeeld staat: 'De demonstratie zal ordelijk en vreedzaam verlopen. Wel dient er rekening mee te worden gehouden met al dan niet geregisseerde emoties onder de deelnemers.'

Uit de media: 'De demonstratie eindigde omstreeks half zes op het Malieveld, na een manifestatie met sprekers en muziek. Er hebben zich geen ongeregelde heden voorgedaan, aldus de politie.' (ANP bericht)

Arrestatie: -
Vervolging: -

Wanneer: 21 september 2003

Waar: het Malieveld (demonstratie naar het Malieveld)

Hoeveel: 15 demonstranten

Waarom: tegen de Roadmap en fundamentalistische terreur in het Midden Oosten

Wat gebeurde er: in de kennisgeving onder het kopje hulpmiddelen die worden gebruikt ter ondersteuning van de manifestatie: '1 spandoek – 2 vaandels – beperkte geluidsversterking.' Bij de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen staat: 'Door de organisatie zullen 1 spandoek en 2 vaandels tijdens de demonstratieve tocht worden meegevoerd. De tekst op het spandoek zal niet discriminerend, beledigend of opruiend van karakter zijn en in het Nederlandse taal zijn gesteld. Tijdens de tocht zullen geen leuzen worden gescandeerd.' Het gedeelte over de ordedienst stelt: 'De organisatie voorziet in een ordedienst ter grootte van 20 personen. De leden van de ordedienst zijn herkenbaar aan een blauw jack waarop een ster met daarin een tot vuist gebalde hand is afgebeeld.' Bij deze laatste 'afpraak of maatregel' stelt de politie reeds: De politie zal deze vorm van herkenbaarheid nader toetsen aan de juridische kaders en de invloed op de openbare orde.

Uit de media: 'De leden van de Joodse Defensie Liga Holland (JDL Holland) zijn duidelijk herkenbaar aan hun kleding. Vrijwel alle leden kochten zondagmiddag voor 20 euro een blauw windjack, met op voor- en achterkant een davidster met een gebalde vuist in het midden.' (ANP bericht). 'De Joodse Defensie Liga paradeerde gisteren in uniform en met vlaggen door Den Haag. Dat gaf nogal wat beroering bij omstanders. Op joodse en Marokkaanse websites liepen de emoties op. Het zijn niet meer dan dertig zwijgende mannen, die door de drukke binnenstad van Den Haag paraderen. Veel grote, veel jonge mannen, gelijk gekleed. Kistjes aan de voeten, baret schuin op het hoofd, grote zwarte zonnebrillen. Bij het Binnenhof staan ze stil. En meer dan van hun logo's van vuisten op blauwe jacks en van de wapperende vlaggen gaat de dreiging uit van dat zwijgen. Om twee uur zegt de woordvoerder van de organisatie dat zij tevreden is over de demonstratie. De JDL'ers hebben de instructies van de 'ordedienst' voorafgaand aan de tocht ter harte genomen. 'De politie helpt bij een eventuele aanval', zei hij. 'Wij gaan niet op provocaties in. Wij zijn gewoon netjes.' Dat de optocht toch provoceerde, dat gelooft hij wel. Dat wilden JDL'ers ook laten zien vandaag, dat ze niet bang zijn.' (NRC Handelsblad). 'De kleine optocht langs de Amerikaanse ambassade en het Binnenhof verliep gisteren zonder problemen. Op verscheidene neonazistische en Marokkaanse websites werd opgeroepen de stille tocht te verstoren en de deelnemers af te maken. De JDL zorgde voor een ordedienst om de deelnemers te beschermen bij eventuele vijandigheden. Behalve de mensen van de ordedienst waren er nauwelijks deelnemers aan de protestmars.' (Algemeen Dagblad)

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 16 september 2003

Waar: langs de door de Gouden Koets te volgen route

Hoeveel:	ongeveer 30 demonstranten
Waarom:	protest tegen de kabinetsplannen
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving onder het kopje de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'Teksten op de schuimrubber handschoenen, tekstbordjes e.d. zullen niet discriminerend, beledigend of opruiend van karakter zijn. Tekstbordjes e.d. zullen niet zijn voorzien van dikke stokken. De deelnemers zullen geen overlast of hinder veroorzaken voor toeschouwers langs de route en/of anderen.'</p> <p>Uit het draaiboek van de politie is op te tekenen: 'Vorig jaar heeft tijdens de plechtigheden een demonstratie plaatsgevonden. Ter begeleiding zijn uitgebreide politiemaatregelen getroffen. Met betrekking tot dit jaar zijn er 2 demonstraties op Prinsjesdag aangemeld: Demonstratie 1: Milieudefensie op het Plein maximaal maal 6 personen fietsen schoonmaken van kamerleden. Demonstratie 2: Actiegroep 'Keer het Tij' zal op verschillende punten langs route 'zwaaisessies' houden. Zij doen dit met maximaal 30 personen. Men maakt gebruik van tekstborden en grote schuimrubberen handschoenen.' Bij sfeerbeeld staat: 'Van oudsher is prinsjesdag een traditionele en feestelijke plechtigheid waarbij weinig of geen problemen ontstaan.'</p> <p>Uit de media: 'Op straat krijgen de demonstranten van Keer het Tij, een samenwerkingsverband van meer dan tweehonderd organisaties, 'wisselende reacties'. Sommige Oranjeklanten vatten hun gezwaai naar minister Zalm op als een aanval op het koningshuis. De demonstranten steken de draak met Zalm's opmerking dat hij vanuit zijn werkkamer zal zwaaien naar de menigte op het Malieveld.' (de Volkskrant). 'Langs de route van de Gouden Koets klonk gisteren veel protest. Zo deelde de actiegroep 'Keer het Tij' koekjes uit aan de toeschouwers. Dit deden zij onder het mom van 'De koek is nog niet op, wij willen een eerlijke verdeling'.' (Trouw)</p>
Arrestatie:	-
Vervolging:	-
Wanneer:	7 januari 2000
Waar:	het Malieveld (demonstratie naar het Plein)
Hoeveel:	350 demonstranten
Waarom:	opkomen voor een vrij Jeruzalem
Wat gebeurde er:	<p>in de kennisgeving bij het onderdeel de afspraken en maatregelen te nemen door de organisatie om de manifestatie ordelijk te laten verlopen: 'Zie afzonderlijke afspraken.' Bij het gedeelte uitgangspunten 'driehoek' te Den Haag, zoals vastgesteld op 30 december 1999 staat: 'Teksten spreekkoren leuzen en andere teksten worden in het Nederlands gebezigd en mogen niet duiden op vernietiging van de staat Israël of de president van Israël. De bovengenoemde teksten van de spreekkoren en leuzen alsmede de teksten van de spandoeken worden tevoren aan de politie getoond ter goedkeuring.' Bij het gedeelte algemeen staat: 'Het is de organisatie c.q. de deelnemers toegestaan vlaggen te dragen in de demonstratie. Deze mogen uitsluitend teksten in het Arabisch bevatten, gerelateerd aan het geloof. Het is de organisatie c.q. de deelnemers niet toegestaan afbeeldingen of portretten mee te dragen in de demonstratie c.q. gedurende aanvang of ontbinding. Het is de organisatie c.q. de deelnemers wel toegestaan kleine fotoportretten van familieleden of vrienden, niet zijnde politieke leiders. Formaat ongeveer 20x30 cm. De organisatie geeft te kennen foto's mee te willen nemen van Khomeiny en Mousawi. Het is de organisatie c.q. de deelnemers niet toegestaan teksten, spreuken of spreekkoren te voeren die gericht zijn op discriminatie, be-</p>

lediging, opruiing, dood of vernietiging. Tijdens de demonstratie zal dit door de politie gecontroleerd worden, bijgestaan door tolken. De organisatie toont de politie voor aanvang van de demonstratie op 7 januari 2000 de teksten die gevoerd worden op de spandoeken en de vlaggen alsmede de teksten die geroepen worden al dan niet middels geluidsversterking. De organisatie zorgt ervoor dat de deelnemers de toegestane teksten op papier verstrekt krijgen. Ongeacht het verloop van de demonstratie wordt op 21 januari 2000 om 11.00 uur een evaluatie gehouden met de organisatie en de politie aan het hoofdbureau te Den Haag.' Bij de demonstratieve tocht staat: 'Tijdens de demonstratie worden door de organisatie geen activiteiten ontplooit waardoor wanordelijkheden kunnen ontstaan.' Uit de media: 'De wijze van demonstreren en dan met name de meegevoerde teksten en afbeeldingen alsmede de groepen teksten wierpen veel weerzin op in de landspolitiek en van burgers. Strafrechtelijke actie was nauwelijks mogelijk. Dit jaar heeft de burgemeester van Den Haag geen aanleiding kunnen vinden de demonstratie te verbieden. De moslims droegen spandoeken mee met daarop teksten als 'Weg met het zionisme' en 'Weg met Israël uit Midden-Oosten'. Voor de Amerikaanse ambassade riepen ze leuzen als 'Amerika moordenaar' en 'Amerika terrorist'. De demonstranten, onder wie veel kinderen, hadden portretten en foto's van Khomeiny in de hand. Het Openbaar Ministerie nam een foto in beslag waarop een doodshoofd met een davidsster stond afgebeeld. Een tolk en officier van justitie mr. A. Rijsdorp liepen met de betoging mee om direct in actie te kunnen komen bij te extreme uitingen van antisemitisme, discriminatie en belediging. Het stadsbestuur en de politie van Den Haag probeerden de demonstratie in goede banen te leiden door afspraken te maken.' (ANP bericht). 'In het verleden mochten spandoekteksten alleen in het Nederlands worden opgesteld. Ook leuzen mochten alleen in het Nederlands worden geroepen. Al in 1997 werd daar echter de hand mee gelicht.' (Dagblad van Zuidwest Nederland)

Op 29 november 2002 werd een vergelijkbare demonstratie gehouden. 'Enkele honderden moslims hebben vrijdag in Den Haag gedemonstreerd tegen de staat Israël en het westen. Voor de demonstratie was veel politie op de been. Bij de Amerikaanse ambassade riepen demonstranten de leus "Amerika terrorist". Langs de ambassade stonden dranghekken en ME'ers van de politie om de mensen op afstand te houden. Dranghekken stonden ook op het Buitenhof waar de Israëlische ambassade zetelt.' (ANP bericht) Naar aanleiding van deze demonstratie wordt er een brief in de commissie voor Veiligheid, Bestuur en Leefomgeving besproken. De burgemeester reageert op de brief met: 'Blijkens de Nederlandse wetgeving staat het een ieder vrij te demonstreren. Toestemming vooraf is dan ook niet nodig. Wel moet de voorgenomen demonstratie worden aangemeld. De organisator kan dan met de politie afspraken maken over een ordelijk verloop, begin - en eindtijd, te volgen route etc. In de meeste gevallen is dat afdoende.'

Arrestatie: -
 Vervolging: -

Conclusie:

In de Haagse praktijk maakt de politie 'afspraken' met de organisatoren van demonstraties over de inhoud en taal van leuzen. Bijna standaard wordt vermeld dat de teksten niet discriminerend, niet beledigend en niet opruiend mogen zijn. Wettelijk is inhoudelijke bemoeienis vooraf met een demonstratie niet toegestaan. Er mag wel verzocht worden de Nederlandse taal te gebruiken, maar het mag niet verplicht worden gesteld. Ook legt de politie regelmatig beperkingen op, op grond van belediging. Dit is maar met mate mogelijk. In essentie is belediging een klachtdelict. Een bevriend staatshoofd kan slecht beledigd worden indien deze in Nederland verblijft. Het Europese Hof van Justitie bepaalde dat grievende uitlatingen in het algemeen kunnen deel uitmaken van de vrijheid van meningsuiting (art. 10 EVRM). Als ze bijdragen aan het publieke debat, kunnen ze niet verboden worden. Een recente uitspraak in Nederland, over teksten op spandoeken die gericht waren tegen minister Verdonk, bevestigen deze grote vrijheid.

14. Prinsjesdag

Wanneer: 21 september 2004
Waar: langs de door de Gouden Koets te volgen route
Hoeveel: ongeveer 10 demonstranten
Waarom: demonstratie tegen het kabinetsbeleid
Wat gebeurde er: in het draaiboek van de politie: 'bij de activiteiten rond prinsjesdag is opgenomen dat de actiegroep Keer het Tij op verschillende plaatsen langs de door de Gouden Koets te volgen route aanwezig zal zijn. Middels sandwichborden zal zij oproepen voor een demonstratie tegen het kabinetsbeleid te Amsterdam op zaterdag 2 oktober 2004. Zij doen dit met maximaal 10 personen.'

Arrestatie: nee
Vervolging: nee

Wanneer: 17 september 2002
Waar: de Lange Vijverberg
Hoeveel: 1.000 demonstranten
Waarom: protest tegen het kabinetsbeleid
Wat gebeurde er: in het draaiboek van de politie van prinsjesdag onder het kopje beleidsuitgangspunten: 'Het houden van een demonstratie op de Lange Vijverberg door het Platform 'Keer het Tij' is onder voorwaarden toegestaan.' Ook een beleidsuitgangspunt is het voorkomen van confrontaties tussen demonstranten en derden. Uit de media: 'Het protest tegen de manier waarop de regering met het milieu, vluchtelingen en armoede omgaat, zal de meeste Oranjefans zijn ontgaan. Het actieterrein was moeilijk te bereiken door de afzettingen en een beetje aan het oog onttrokken door politiebusjes. De politie arresteerde vier mensen. Twee vrouwen sprongen met beschilderde blikjes in de Hofvijver om premier Balkenende 'zijn radioactief afval terug te brengen'. Een van hen slaagde er steeds in om onder luid gejoel van de toekijkende actievoerders de politiebootjes te ontwijken. Maar ook zij werd uiteindelijk afgevoerd naar het politiebureau.' (ANP bericht)
Uit het proces-verbaal: 'Op dat moment zagen wij dat er een tweetal vrouwen in de hofvijver sprongen en dat deze vrouwen zwommen in de richting van de Eerste Kamer der Staten Generaal. In de Algemene Politie Verordening 's-Gravenhage staat vermeld dat het verboden is te zwemmen in openbaar water. Uit het Cassatieschriftuur van de advocaat van één van de demonstranten: 'Hoe het ook zij, de zwemactie van verzoekster tot cassatie is gedaan om alsnog aandacht voor haar mening te kunnen krijgen, hetgeen gelukt is. Het was gelet op de omstandigheden een noodzakelijke actie om alsnog een belangrijker rechtsgoed, dat op dat moment door de overheid niet voldoende werd gerespecteerd, namelijk dat van de vrijheid van meningsuiting, gerealiseerd te krijgen.'
'Twee anderen werden op de Lange Vijverberg aangehouden omdat ze weigerden de stokken van hun spandoeken af te geven, aldus een politiewoordvoerder. 'Dat was niet volgens de afspraak.' (ANP bericht).
Verslag van één van de arrestanten: 'Een groep mensen besloot om te lopen en langs de route te gaan staan. De zwartrode vlag werd een paar hekken verder opnieuw opgehangen en toen de koets langs kwam omhoog gehouden. De politie reageerde zeer agressief en trok de vlag naar beneden en probeerde de vlag in beslag te nemen. Ik werd gearresteerd. Niet veel later kreeg ik gezelschap van een tweede arrestant. Op het hoofdbureau kregen we voor het eerst een reden van arrestatie te horen, namelijk opruiing.'

Het ANP bericht: 'De boodschap kan prinses Maxima en kroonprins Willem-Alexander nauwelijks ontgaan zijn. Vlak voordat de Gouden Koets weer terug was op paleis Noordeinde, tilde een handjevol activisten hun rode en witte hoedjes voor hen op. Op de hoedjes van papier stond de tekst Gekken aan de macht. Enkele minuten daarvoor kregen leden van de internationale socialisten niet de kans hun mening te uiten. De politie stuurde hen met hun protestborden tegen Nawijn, Bush en de oorlogsdreiging met Irak van de route weg.'

Arrestatie: 4 arrestanten
Vervolging: ja

Conclusie:

Prinsjesdag is bij uitstek een dag waarop mensen kritiek willen laten horen op het regeringsbeleid. De hoeveelheid beperkingen geven de indruk dat de gemeente Den Haag een kritisch geluid op de dag dat het kabinet haar plannen voor het komende regeringsjaar presenteert buiten de route en verre van kabinet en koningin wil houden.

Tenslotte

In de praktijk is het optreden bij demonstraties weerbarstig. Daar waar op basis van de WOM (gevaar voor gezondheid bij MKZ crisis) een verbod opgelegd had kunnen worden gebeurde dat niet. Aan de andere kant krijgen veel organisatoren de indruk dat ze aan veel voorwaarden dienen te voldoen.

Het recht op betoging wordt bij diplomatieke vestingen restrictief uitgelegd. De WOM geeft aan dat demonstranten 'zich dienen te onthouden van gedragingen die het functioneren van de desbetreffende instelling aantasten'. Bij maatregelen die de burgemeester in deze treft is vaak onduidelijk of het functioneren ook daadwerkelijk gevaar loopt.

Het is onduidelijk hoeveel demonstraties er verboden zijn in Den Haag over de periode 2000 – 2005. Volgens de afdeling bestuursdienst van de gemeente Den Haag wordt daar geen aparte administratie van bijgehouden. Binnen het onderzoek is daarom geen éénduidige conclusie te trekken.

Daar waar de gemeente naar het zware middel van een verbod grijpt, speelt de vrees voor wanordelijkheden een grote rol. Daar waar de vrees groot is, in het geval van demonstraties rond de situatie op de Zuid-Molukken besluit de gemeente soms echter een demonstratie te begeleiden ondanks een te late aanmelding of vrees voor wanordelijkheden.

Uit de stukken blijkt geen concrete aanwijzing voor dreigende wanordelijkheden en ook wijzen de situaties niet op bestuurlijke overmacht. Eerder lijkt er sprake van gebrek aan bestuurlijke daadkracht of een weinig flexibele houding ten aanzien van het betogingrecht. De demonstratie op 22 november 2002 werd op procedurele gronden en op grond van het feit dat er die dag twee andere demonstraties waren verboden. Dat alle drie de demonstraties een zeer beperkte omvang hadden en dat één van de andere demonstraties zelfs niet doorging, kon de beslissing van de burgemeester niet meer terugdraaien. Bij een verbod is het praktisch onmogelijk voor een organisatie de beslissing aan te vechten. Het aanvragen van een voorlopige voorziening is aanwezig, maar die kan ook aangevraagd worden bij een aanmeldingsprocedure van 24 of 48 uur. In principe kan een procedure voor een voorlopige voorziening binnen 24 uur worden afgerond. In welke situatie dan ook zal de organisatie van een demonstratie een afweging moeten maken tussen verdere mobilisatie voor een verboden demonstratie/een demonstratie elders houden of de gang naar de rechter. Voor de bezwaarschriftenprocedure is de termijn 4 keer 24 uur veel te lang. Gezocht moet worden naar een alternatief.

Veel beperkingen worden opgelegd om dreigende wanordelijkheden voor te zijn. Hoe ver kan de burgemeester daar echter in gaan? Mogen 20 mensen in een demonstratiekooi van dranghekken geplaatst worden? Mogen demonstranten ver uit de buurt van een ambassade worden gehouden terwijl ze daar hun stem willen laten horen.

Beperkingen op demonstratiemiddelen raken ook het recht op vrijheid van demonstratie. Veelvuldig wordt in Den Haag de 'afspraak' vastgelegd dat er geen stokken mogen worden meegenomen om de spandoeken aan te bevestigen. Soms worden er specifieke eisen gesteld aan de dikte van de stokken of wordt de organisatie opgedragen de stokken in te nemen of om te ruilen voor dunne stokken. Hier is geen wettelijke basis voor. Elke verwijzing naar mogelijke wanordelijkheden die eventueel zouden kunnen ontstaan dienen geconcretiseerd te worden.

Hetzelfde geldt voor inhoudelijke beperkingen op het terrein van meenemen van foto's of ander materiaal dat van inhoudelijk van belang is voor de demonstranten. Ook wordt er restrictief omgegaan met het ophangen van spandoeken aan hekken, terwijl dit geen schade oplevert en meestal na een demonstratie weer wordt meegenomen.

Soms is er een verbod om te lopen, terwijl ook daarbij geen reden uit de WOM is vermeld. Hetzelfde geldt bij beperkingen op het gebied van 'emoties'. Demonstraties roepen nu eenmaal emoties op. Ook vermelden een aantal kennisgevingen een maximum aantal deel te nemen demonstranten.

In bijna alle kennisgevingen staat vermeld dat de organisatie zorg draagt voor een ordedienst. In het overleg met organisatoren wordt dit benadrukt. Toch is hier geen wettelijke basis voor. Op vragen van de Tweede Kamer heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geantwoord dat ‘de Grondwet en de WOM geen aanknopingspunt bieden voor mogelijkheden om de vrijheid van betoging te beknotten om de reden dat de overheid als gevolg van een dergelijke uiting met hoge kosten wordt geconfronteerd.’

In de Haagse praktijk maakt de politie ‘afspraken’ met de organisatoren van demonstraties over de inhoud en taal van leuzen. Bijna standaard wordt vermeld dat de teksten niet discriminerend, niet beledigend en niet opruiend mogen zijn. Wettelijk is inhoudelijke bemoeienis vooraf met een demonstratie niet toegestaan. Er mag wel verzocht worden de Nederlandse taal te gebruiken, maar het mag niet verplicht worden gesteld. Ook legt de politie regelmatig beperkingen op, op grond van belediging. Dit is maar met mate mogelijk. In essentie is belediging een klachtdelict. Een bevriend staatshoofd kan slecht beledigd worden indien deze in Nederland verblijft. Het Europese Hof van Justitie bepaalde dat grievende uitlatingen in het algemeen kunnen deel uitmaken van de vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM). Als ze bijdragen aan het publieke debat, kunnen ze niet verboden worden. Een recente uitspraak in Nederland over teksten op spandoeken die gericht waren tegen minister Verdonk, bevestigen deze grote vrijheid.

Aantal demonstraties aangemeld (per jaar en totaal)

(de cijfers zijn gebaseerd op de door de Politie Haaglanden geleverde overzichten over de demonstraties van 2000 tot 2005)

2000 (315 aangemelde manifestaties)
2001 (153 aangemelde manifestaties)
2002 (378 aangemelde manifestaties)
2003 (424 aangemelde manifestaties)
2004 (546 aangemelde manifestaties)
2005 (952 aangemelde manifestaties)

Totaal (2768 aangemelde manifestaties)

Omvang van demonstraties (per jaar en totaal)

(De informatie komt uit de media, internet en van afzonderlijke organisaties. Natuurlijk kunnen we niet exact zijn in aantallen)

2000

Ongeveer tussen de 48.893 tot 50.000 deelnemers, de helft komt voor rekening van een demonstratie van motorrijders (25.000)

Aantal "grote" demonstraties 15 (meer dan 500) 12 (tussen de 100 en 500) en 11 (tussen de 50 en 100), in het onderzoek gevonden.

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 50) bij benadering tussen de 38 en de 48

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 100) bij benadering tussen de 27 en de 34

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 500) bij benadering tussen de 15 en de 19

Aantal arrestaties bij manifestaties rond de 103 – 120 waarvan de meerderheid 91 bij anti kernenergie demonstratie

Aantal arrestaties bij acties rond de 55 – 70 waarvan de meerderheid 27 bij Greenpeace acties

2001

Ongeveer tussen de 6.929 tot 10.000 deelnemers

Aantal "grote" demonstraties 5 (meer dan 500) 11 (tussen de 100 en 500) en 4 (tussen de 50 en 100), in het onderzoek gevonden.

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 50) bij benadering tussen de 20 en de 30

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 100) bij benadering tussen de 16 en de 23

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 500) bij benadering tussen de 5 en de 9

Aantal arrestaties bij manifestaties rond de 9 - 20 waarvan de meerderheid 91 bij anti kernenergie demonstratie

Aantal arrestaties bij acties rond de 38 - 50 waarvan de meerderheid 23 bij Greenpeace acties

2002

Ongeveer tussen de 10.881 tot 12.000 deelnemers

Aantal "grote" demonstraties 6 (meer dan 500) 15 (tussen de 100 en 500) en 4 (tussen de 50 en 100), in het onderzoek gevonden.

"grote" demonstraties (meer dan 50) bij benadering tussen de 25 en de 35

"grote" demonstraties (meer dan 100) bij benadering tussen de 21 en de 28

"grote" demonstraties (meer dan 500) bij benadering tussen de 6 en de 10

Aantal arrestaties bij manifestaties rond de 61 tot 80 waarvan de meerderheid 20 bij anti BPRC demonstratie

Aantal arrestaties bij acties rond de 10 tot 15 waarvan de meerderheid 9 bij acties van anti BPRC groepen

2003

Ongeveer tussen de 15.857 tot 17.000 deelnemers

Aantal "grote" demonstraties 6 (meer dan 500) 9 (tussen de 100 en 500) en 6 (tussen de 50 en 100), in het onderzoek gevonden.

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 50) bij benadering tussen de 21 en de 31

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 100) bij benadering tussen de 15 en de 22

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 500) bij benadering tussen de 6 en de 10

Aantal arrestaties bij manifestaties rond de 37 tot 50 waarvan de meerderheid 30 bij Juanra demonstratie

Aantal arrestaties bij acties rond de (...) waarvan de meerderheid (...)

2004

Ongeveer tussen de 17.024 tot 19.000 deelnemers

Aantal "grote" demonstraties 8 (meer dan 500) 6 (tussen de 100 en 500) en 5 (tussen de 50 en 100), in het onderzoek gevonden.

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 50) bij benadering tussen de 19 en de 29

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 100) bij benadering tussen de 14 en de 21

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 500) bij benadering tussen de 8 en de 12

Aantal arrestaties bij manifestaties rond de 344 tot 365 waarvan de meerderheid 330 bij een demonstratie van AFA plaatsvond

Aantal arrestaties bij acties rond de (...) waarvan de meerderheid (...)

2005

Ongeveer tussen de 22.285 tot 24.000 deelnemers

Aantal "grote" demonstraties 4 (meer dan 500) 2 (tussen de 100 en 500) en geen (tussen de 50 en 100), in het onderzoek gevonden.

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 50) bij benadering tussen de 6 en de 16

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 100) bij benadering tussen de 6 en de 13

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 500) bij benadering tussen de 4 en de 8

Aantal arrestaties bij manifestaties rond de rond de 39 tot 50 waarvan de meerderheid 26 bij een demonstratie van Iraniërs plaatsvond

Aantal arrestaties bij manifestaties rond de (...) waarvan de meerderheid (...)

Aantal arrestaties bij acties rond de 19 tot 25 waarvan de meerderheid 19 van Greenpeace

Totaal over 2000 tot 2005

Van 2000 tot en met 2005 ongeveer tussen de 121.869 tot 132.000 deelnemers

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 50) bij benadering tussen de 129 en de 189

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 100) bij benadering tussen de 99 en de 141

Aantal "grote" demonstraties (meer dan 500) bij benadering tussen de 44 en de 68

Aantal arrestaties bij manifestaties rond de rond de 39 tot 50 waarvan de meerderheid 26 bij een demonstratie van Iraniërs plaatsvond

Aantal arrestaties bij acties rond de 19 tot 25 waarvan de meerderheid 19 van Greenpeace.

Welke organisaties het meest en wat voor soort (absolute aantallen en percentages)

(de cijfers zijn gebaseerd op de door de Politie Haaglanden geleverde overzichten over de demonstraties van 2000 tot 2005)

1) doel Evangelisatie 406 aangemelde openbare manifestaties (14.67 %)

2) Organisaties en vormen van protest die regelmatig voorkomen (891 manifestaties) (32.20 %)
Falun Gong gerelateerd protest 559 aangemelde openbare manifestaties (20.2 %)
Stichting Japanse Ereschulden 82 aangemelde openbare manifestaties (2.96 %)
Stichting Schreeuw om Leven 78 aangemelde openbare manifestaties (2.82 %)
ATD vierde wereld 64 aangemelde openbare manifestaties (2.31 %)
Stille wakes door diverse organisaties gesteund 108 aangemelde openbare manifestaties (3.90 %)

1) en 2) samen 46.87 % (1297 manifestaties)

3) milieu algemeen

64 aangemelde openbare manifestaties (2.31%) waarvan het merendeel voor rekening komen van Milieudefensie 25 aangemelde openbare manifestaties en Greenpeace 15 aangemelde openbare manifestaties

4) Dierenleed

50 aangemelde openbare manifestaties (1.80 %) waarvan het merendeel voor rekening komen van Bont voor dieren 8 aangemelde openbare manifestaties, 6 aangemelde openbare manifestaties van Stichting Wakker Dier en Een Dier een Vriend 5 aangemelde openbare manifestaties

5) vrede

108 aangemelde openbare manifestaties (3.91 %) waarvan het merendeel van ITEC 4 aangemelde openbare manifestaties
Haags Vredes Platform 101 aangemelde openbare manifestaties (3.61 %)

4) politiek

68 aangemelde openbare manifestaties (2.46 %) door politieke partijen waarvan het merendeel voor rekening komen van
Socialistische Partij 43 aangemelde openbare manifestaties
Keer het tij 6 aangemelde openbare manifestaties
Andersoortig Anti SGP 2 aangemelde openbare manifestaties

5) arbeid

79 aangemelde openbare manifestaties (2.85 %) rond arbeid
Vakbonden (FNV, ABVA KABO, CNV, (...)) 58 aangemelde openbare manifestaties
Nederlandse Bond van Moeder CAO 22 aangemelde openbare manifestaties

6) zorg

29 aangemelde openbare manifestaties (1.05 %) van diverse organisaties van huisartsen, doven of diabetici.

7) Mensenrechten

16 aangemelde openbare manifestaties (0.58 %) rond mensenrechten
Amnesty International 14 aangemelde openbare manifestaties
Rechten van het kind 2 aangemelde openbare manifestaties

8) Migranten organisaties en vluchtelingen

393 aangemelde openbare manifestaties (14.21 %) van migranten en vluchtelingen organisaties waarvan het merendeel voor rekening komt van:

Koerdische kwestie door verschillende organisaties 74 aangemelde openbare manifestaties

31 aangemelde openbare manifestaties van Actiecomité plus 6 min 6

21 aangemelde openbare manifestaties van Prime

8 aangemelde openbare manifestaties van Vietnamese vluchtelingen

20 aangemelde openbare manifestaties van mensen uit diverse andere landen
17 aangemelde openbare manifestaties van Molukse organisaties
10 aangemelde openbare manifestaties van mensen uit Papua
8 aangemelde openbare manifestaties van mensen uit Srebenica
6 aangemelde openbare manifestaties vanuit de Marokkaanse gemeenschap
13 aangemelde openbare manifestaties vanuit de moslimgemeenschap
Voor Israël 10 aangemelde openbare manifestaties
Ter ondersteuning van de Palestijnen 159 aangemelde openbare manifestaties

9) demonstraties tegen specifieke staten

220 aangemelde openbare manifestaties (7.96 %) van organisaties die zich hun stem laten horen tegen een bepaald land waarvan het merendeel voor rekening komt van
Iran 59 aangemelde openbare manifestaties
Turkije 5 aangemelde openbare manifestaties
Libië 8 aangemelde openbare manifestaties
Venezuela 6 aangemelde openbare manifestaties
China 6 aangemelde openbare manifestaties
Birma 5 aangemelde openbare manifestaties
Syrië 5 aangemelde openbare manifestaties
Irak 15 aangemelde openbare manifestaties
Tibet 11 aangemelde openbare manifestaties van de Tibet Support Group
Spanje 6 aangemelde openbare manifestaties

10) Diversen

443 aangemelde openbare manifestaties (16.00 %)
Merendeel voor rekening van
16 aangemelde openbare manifestaties van personeel van de Spaanse ambassade
7 aangemelde openbare manifestaties van Cordaid, NOVIB, COS
6 aangemelde openbare manifestaties van IKV en Pax Christi
4 aangemelde openbare manifestaties van de BOVAG
3 aangemelde openbare manifestaties van Scientology
5 aangemelde openbare manifestaties van mensen van de aandelen lease
2 aangemelde openbare manifestaties van Artsen zonder Grenzen
5 aangemelde openbare manifestaties van Coalitie voor familierecht
2 aangemelde openbare manifestaties van de Consumentenbond
21 aangemelde openbare manifestaties van een persoon
2 aangemelde openbare manifestaties in verband met huisvestingsbeleid
6 aangemelde openbare manifestaties in verband met de nesara law

Plaatsen in Den Haag waar veel gedemonstreerd wordt (absolute aantallen)

Van de 2.768 demonstraties die bij de politie Haaglanden staan geregistreerd zijn van 2.082 hier de locaties uit die registratie weergegeven.

Verzamelen of demonstreren op of rond het Malieveld (ongeveer 197 keer)

Het Malieveld (meestal verzamelplek) 128 keer
Koekamplaan (bij het Malieveld) 7 keer
Leidse straatweg (verzamelplek bij het Malieveld) 2 keer
Het Koningin Julianaplein (Centraal Station Den Haag) 38 keer

Het Plein bij Centraal Station 22 keer

Demonstraties gericht op het kabinetsbeleid of een debat in het parlement (ongeveer 811 keer)

Plein (protest bij de Tweede Kamer) 647 keer

Binnenhof (regeringsgebouwen) 103 keer

Hofplaats (Tweede Kamer) 12 keer

Hofsingelplein (Tweede Kamer) 28 keer

Lange Vijverberg (dat is bij het binnenhof) 19 keer

Lange Poten (Nieuwspoor, Tweede Kamer) 2 keer

Demonstraties gericht op het beleid van specifieke ministeries (ongeveer 56 keer)

Ministerie van VROM 6 keer

Ministerie van Buitenlandse Zaken 8 keer

Ministerie van LNV 8 keer

Ministerie van Justitie 21 keer

Ministerie van OCW 4 keer

Ministerie van Economische Zaken 3 keer

Ministerie van Financiën 1 keer

Ministerie van Binnenlandse Zaken 1 keer

Ministerie van Defensie 4 keer

Demonstraties gericht op Internationale instanties (ongeveer 502 keer)

Vredespaleis/Internationaal Gerechtshof 502 keer gedemonstreerd

Demonstraties gericht op diplomatieke vestigingen (ongeveer 516 keer)

Chinees ambassade 193 keer

Amerikaans ambassade 111 keer

Japans ambassade 83 keer

Israëliëse ambassade 7 keer

Iraans ambassade 30 keer

Iraakse ambassade 8 keer

Syrische consulaat 7 keer

ambassade van Brazilië 1 keer

ambassade Vietnam 5 keer

ambassade Venezuela 3 keer

ambassade van Marokko 4 keer

ambassade van Spanje 22 keer

Libische Consulaat 6 keer

Cubaanse ambassade 2 keer

Russische ambassade 5 keer

Belgische ambassade 1 keer

ambassade van Oekraïne 2 keer

ambassade Griekenland 1 keer

Ambassade van Australië 1 keer

Ambassade van Bangladesh 1 keer

Ambassade van Kameroen 1 keer

Ambassade van Wit Rusland 1 keer

Ethiopische consulaat 1 keer
Franse ambassade 3 keer
Tunesische ambassade 5 keer
ambassade van Soedan 1 keer
ambassade van Filippijnen 1 keer
Canadese Ambassade 3 keer
Ambassade van Egypte 2 keer
Ambassade van Indonesië 1 keer
Ambassade van Duitsland 1 keer
Ambassade van Pakistan 1 keer
Ambassade van Zuid-Afrika 2 keer

Hoofdstuk 5

Conclusies

Vrijheid van meningsuiting. Het is momenteel het gesprek van de dag. Op opiniepagina's in de krant en in nieuwsprogramma's op radio en tv hoor je: De cartoons over Mohammed uit een Deense krant zouden eigenlijk, zonder verder nadenken, ook in de Nederlandse media gepubliceerd moeten kunnen worden, daar moeten we voor staan. Niet publiceren is een vorm van censuur.

Vrijheid van meningsuiting heeft ook alles te maken met het recht op openbare manifestaties. Het enige wettelijke verschil tussen deze twee uitingsvormen betreft het aantal mensen dat er bij betrokken is. Bij de vrijheid van meningsuiting gaat het om een individuele uiting, bij een manifestatie om een openbare uiting van meerdere mensen.

Wat opvalt, is dat het recht op demonstreren in Den Haag vaak aan veel beperkingen onderhevig is. Wettelijk gezien mag de gemeente zich m.b.t. demonstraties alleen bemoeien met de bescherming van de gezondheid, het belang van het verkeer of het voorkomen of bestrijden van wanordelijkheden. De bemoeienis van de gemeente Den Haag gaat echter veel verder. Er worden afdwingbare 'afspraken' gemaakt over de inhoud van spandoeken, stokken om de spandoeken mee omhoog te houden worden niet toegestaan, bepaalde wegen zijn nooit toegankelijk voor demonstranten, de politie bepaalt de geluidsterkte bij veel demonstraties, bij staatbezoeken worden mensen ver weg van het bezoek gehouden en spontane demonstranten worden bijna altijd gearresteerd,

Zeker bij gevoelige onderwerpen, waarbij logischerwijs gevoelige leuzen worden megedragen of waarbij gevoelige plaatsen (zoals in de buurt van een ambassade, op het Binnenhof) worden aangedaan voelen organisatoren vaak grote druk van de kant van de gemeente en worden beperkingen, heel soms verboden, opgelegd die in strijd zijn met de wet.

Wat een grondrecht hoort te zijn, wordt zo onterecht door de gemeente ingeperkt. Weliswaar suggereert de gemeente in de door haar gestelde voorwaarden voor het houden van een demonstratie dat zij de organisatoren daarbij slechts van dienst wil zijn, in feite komen die voorwaarden er meestal op neer dat de vrijheid van meningsuiting dan wel die op demonstratie ingeperkt wordt, en vaak op onrechtmatige wijze.

- De Haagse APV voldoet om te beginnen niet aan de Wet Openbare Manifestaties. Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen demonstraties die moeten worden aangemeld en demonstraties die niet moeten worden aangemeld.
- Van organisatoren van een demonstratie in Den Haag wordt veel verlangd. Zo moet er 'een ordedienst worden ingesteld', worden er afspraken verlangd over 'mee te voeren demonstratiemiddelen' en 'niet te bezigen uitingen'. Inhoudelijke beperkingen bij demonstraties door de burgemeester zijn niet toegestaan. Ook in antwoord op vragen van de Tweede Kamer heeft de regering aangegeven dat er geen wettelijke ruimte is voor afspraken die een beperking zijn op de inhoud.
- Vaak wordt niet de vereiste belangenafweging gemaakt tussen het verkeersbelang en het recht op betoging. Per concrete demonstratie moet worden bekeken of het verkeersbelang voor het recht op demonstratie gaat. Het beleid dat bepaalde straten en gebieden niet toegankelijk zijn voor demonstraties is niet rechtmatig, want in strijd met art 9 Grondwet, art. 2 van de WOM.
- Niet tijdig aangemelde demonstraties (in Den Haag geldt een meldingsplicht van 4 keer 24 uur) worden bijna allemaal op last van de burgemeester ontbonden. De wet vereist echter dat er ook

in deze situaties slechts beperkingen opgelegd kunnen worden ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter voorkoming of bestrijding van wanordelijkheden.

De gemeente beroept zich voor haar restrictieve (en zoals eerder aangegeven vaak onrechtmatige) beleid op haar status van regeringshoofdstad en van de zetel van veel diplomatieke vestigingen. Als gevolg daarvan zou zij excessief worden geconfronteerd met demonstraties. De statistieken laten echter zien dat de gemeente Den Haag schromelijk overdrijft. Bij veel demonstraties gaat het slechts om individuen die wekelijks of dagelijks hun stem willen laten horen. Echt grote demonstraties komen er in Den Haag niet meer voor.

Of is het begrip 'groot' in dit verband aan inflatie onderhevig? Het lijkt er op na lezing van de volgende passage uit het jaarverslag 2004 van de politie Haaglanden. Daarin wordt een demonstratie al groot genoemd, als sprake is van 330 deelnemers!

'Het totaal aan begeleide evenementen liep op tot ruim 700. Van kleinschalige betogingen van Palestijnse demonstranten tot acties van vakorganisaties. Twee grote demonstraties springen er uit. Bij het Internationale Gerechtshof is in februari onder internationale media-aandacht geprotesteerd tegen een hoorzitting over de bouw van de muur tussen Israël en de Palestijnen. Een omvangrijke demonstratie van de Anti Fascistische Actie in juni leidt er toe dat we 330 mensen moeten aanhouden.'

Aanbevelingen

De Haagse gemeenteraad moet de APV gaan aanpassen. Daarbij moet er ruimte komen voor bepaalde niet-aangemelde demonstraties.

De politie moet een spontane demonstratie anders gaan handelen. Niet direct ingrijpen, maar eerst afwegingen maken (verkeer en wanordelijkheden)

Het overleg met organisaties moet ook anders: er moeten duidelijk minder voorwaarden vooraf worden gesteld. De ruimte voor betogingen moet grondwettelijk groot zijn.

Hoofdstuk 6

Aanbevelingen voor de Haagse Stadspartij

Voorstel wijzigen APV:

a. Niet aangemelde demonstraties en tijdstip

Artikel 10

1. De organisator van een op een openbare plaats te houden manifestatie, als bedoeld in artikel 4 Wet openbare manifestaties moet vóór de openbare aankondiging van deze vergadering of betoging en tenminste 4 x 24 uur voordat deze zal worden gehouden, de burgemeester hiervan schriftelijk kennis geven.
2. Indien aard of omvang van de manifestatie zulks rechtvaardigen, kan de burgemeester de termijn van 4 x 24 uur bekorten.

Zou kunnen worden:

Artikel 10

1. De organisator van een op een openbare plaats te houden manifestatie, als bedoeld in de Wet openbare manifestaties moet (zo mogelijk) vóór de openbare aankondiging van deze vergadering of betoging en tenminste 24 of 48 uur voordat deze zal worden gehouden, de burgemeester hiervan schriftelijk kennis geven; de burgemeester kan de termijn bekorten
2. Een kennisgeving, bedoeld als onder 1 is niet noodzakelijk indien de aard of de omvang van de manifestatie zulks rechtvaardigen

b. wijzigen gegevens die verplicht zijn

Artikel 10

3. De kennisgeving moet tenminste bevatten:
 - a. naam, adres en telefoonnummer (en zo mogelijk) faxnummer van de organisator en kennisgever van de vergadering of betoging;
 - b. doel van de vergadering of betoging;
 - c. datum waarop de vergadering of betoging wordt gehouden en het tijdstip van aanvang en beëindiging van de vergadering of betoging;
 - d. de plaats en, voorzover van toepassing, de gewenste route en de plaats van beëindiging;
 - e. een indicatie van het aantal te verwachten deelnemers;
 - f. de middelen van vervoer van de deelnemers aan de vergadering of betoging;
 - g. door de organisatie zelf te nemen maatregelen om een ordelijk verloop van de vergadering of betoging te bevorderen;

Artikel 10

e, f en g kunnen worden geschrapt (waarschijnlijk hebben opsporings- en inlichtingendiensten meer informatie over de mogelijke omvang dan de organisatoren)

Regelmatige demonstraties

Ook voor regelmatige demonstraties zou een bepaling in de APV opgenomen kunnen worden. In de Utrechtse APV staat bijvoorbeeld:

Van op vooraf bepaalde tijdstippen regelmatig terugkerende betogingen, vergaderingen of samenkomsten tot belijden van godsdienst of levensbeschouwing, kan, voordat deze voor de eerste keer worden gehouden, éénmalig schriftelijk kennis worden gegeven.

Evaluatie

Het College van Burgemeester en Wethouders zou een jaarlijks evaluatierapport moeten produceren van de wijze waarop er wordt omgegaan met demonstraties. Het college zou in die evaluatie eveneens aandacht moeten schenken aan de ontwikkeling van jurisprudentie op dit punt. . Extra aandacht verdient de verhouding veiligheid – recht op demonstratie en meningsvrijheid in de gemeente Den Haag.

Kennisgevingsformulier en afspraken

Het kennisgevingsformulier dient vereenvoudigd te worden. Alle algemene wettelijke verwijzingen moeten geschrapt worden. Het suggereert teveel een beperking. De politie moet zoveel mogelijk meewerken aan de wens van de organisatie van een demonstratie. Inhoudelijke bemoeienis vooraf mag niet. Slechts een kennisgeving met contactgegevens van de organisatoren, het doel van de vergadering of betoging, de datum waarop de vergadering of betoging wordt gehouden en het tijdstip van aanvang en beëindiging van de vergadering of betoging, de plaats en, voorzover van toepassing, de gewenste route en de plaats van beëindiging en eventueel een indicatie van het aantal te verwachten deelnemers moet volstaan.

Instructie politie

De politie dient beter geïnstrueerd te worden. Een gedegen zakboekje ‘recht op demonstreren’ zou kunnen worden samengesteld. Voorlichting tijdens de ‘stage/opleiding’ dient verbeterd te worden

Speciale aandacht verdienen de niet aangemelde demonstraties

Een heldere richtlijn met betrekking tot niet aangemelde demonstraties is van groot belang om het justitieel apparaat niet onnodig te belasten met allerlei procedures van individuen en groepen die spontaan de straat op gaan. In bijna alle gevallen van niet aangemelde demonstraties kan de burgemeester deze zonder problemen mogelijk maken.

Verandering van grondhouding

Van belang is om de grondhouding van zowel het bestuurlijke apparaat en het opsporingsapparaat te veranderen. Demonstreren is een grondrecht. Dit dient met grote en zorgvuldige waarborgen omgeven te worden. Teveel lijkt in Den Haag het recht op betoging vanuit een openbare orde denken te worden benaderd. Daar waar wetten en regels worden gemaakt zullen mensen hun stem willen laten horen. Voor een levendige democratie is daarom het recht op betoging van groot belang.

Verder onderzoek

De rol van de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging (DKDB), de Marechaussee, beveiligingspersoneel van ambassades en andere zowel overheid als private beveiliging blijven onduidelijk in verhouding tot het politiekorps in Den Haag. Verder onderzoek naar deze rol is van groot belang voor het functioneren van het politiekorps Haaglanden in relatie tot het recht op betoging.

De beslisstructuur binnen het driehoeksoverleg in Den Haag met betrekking tot het recht op betoging is niet transparant. Neemt de burgemeester nu individuele afwegingen zoals in artikel 2 van de WOM staat opgenomen of heeft de driehoek deze afweging in handen gegeven van het hoofd van de dienst Operationele Zaken van het politiekorps Haaglanden. Meer transparantie en openheid zullen de doelmatigheid van het optreden van het korps ten goede komen.

Hoofdstuk 7

Management samenvatting

a. Onderzoek

Het onderzoek beslaat de jaren 2000 – 2005, met de gemeentegrens van Den Haag als beperking. De evangelisaties (406 aangemelde ⁴² openbare manifestaties) en de organisaties die erg regelmatig een demonstratie organiseren (meestal een stille wake, 891 aangemelde openbare manifestaties) zijn daarbij niet meegenomen ⁴³. Met als uitzondering één manifestatie van de Stichting Japanse Ereschulden.

In totaal zijn er in genoemde periode 1.472 demonstraties aangemeld volgens de documentatie van de politie.

- Daarvan zijn er in ons onderzoek in totaal 381 demonstraties bekeken. 78 daarvan zijn niet volgens de regels aangemeld, 303 wel, zij het dat niet alle 303 gemelde demonstraties in de politieregistratie voorkwamen.
- Van 164 van deze 381 demonstraties is nadere informatie bij de gemeente en de politie aangevraagd: in de vorm van de kennisgeving, het draaiboek of het journaal of een combinatie van deze stukken.
- Van deze 164 demonstraties zijn ook processtukken, materiaal van klachtenprocedures, schriftelijke vragen van de organisatoren of verslagen van de ombudsman verzameld. Uiteindelijk zijn van deze 164 demonstraties er 104 in het onderzoek beschreven.

Over de demonstraties die niet in het onderzoek zijn opgenomen, in totaal 1.091 naast de 1.296 bijna wekelijkse manifestaties (evangelisatie, Falun Gong, Japanse Ereschulden) valt het volgende op te merken

- In het algemeen gaat het hierbij om kleine vormen van protest van enkele tientallen demonstranten.
- Bij diplomatieke vestigingen van buitenlandse staten werd ongeveer 516 keer gedemonstreerd. Bij de Amerikaanse ambassade werd veelvuldig gedemonstreerd (ongeveer 111 keer), maar echt ‘grote’ demonstraties vonden daar niet plaats. De meeste protesten bestonden uit niet meer dan enkele honderden deelnemers
- Bij het Vredespaleis werd ongeveer 502 keer gedemonstreerd, waar de grootste demonstratie op 23 februari 2004 plaatsvond met niet meer dan 2.000 demonstranten
- Op het Malieveld werd ongeveer 137 keer verzameld voor een demonstratie of gedemonstreerd. Dit gaat niet altijd om demonstraties met zeer grote aantallen deelnemers zoals de voorbeelden uit dit rapport aangeven
- Op het Plein bij de Tweede Kamer vonden 647, op het Binnenhof 103, de Hofplaats 12, het Hofsingelplein 28, de Lange Vijverberg 19 en op de Lange Poten 2 demonstraties plaats. Op het Plein kunnen volgens de gemeente slechts 2.000 demonstranten, het Binnenhof en de andere locaties een veel kleiner aantal
- Bij afzonderlijke ministeries werd weinig gedemonstreerd (56 keer). De meeste protesten vonden plaats bij het Ministerie van Justitie (21 keer)
- Het Haags Vredes Platform hield 101 over het algemeen kleine demonstratie bij de Amerikaanse ambassade. De ‘Nederlandse Bond van Moeder CAO’ hield 22 keer een picket-line op de Lange Vij-

⁴² Voor het organiseren van een demonstratie is geen vergunning nodig. Een demonstratie hoeft alleen aangemeld te worden.

⁴³ Alleen al Falun Gong (Lanbin Mei en Huan Li) organiseerde in deze periode 559 manifestaties, Schreeuw om leven 78 en Japanse Ereschulden 82

verberg. Het Actiecomité plus 6 min 6 verplaatste een protest van ‘witte illegalen’ 31 keer. Amnesty International hield 14 keer een manifestatie. De Socialistische Partij hield 43 keer een openbare manifestatie in de vorm van een demonstratie, het uitdelen van folders of een picket-line. Milieudefensie organiseerde 25 keer of een ludieke actie of een picket-line. En 29 keer demonstreerden diverse organisaties van huisartsen, doven, diabetici en anderen uit de gezondheidszorg op het Plein bij de Tweede Kamer

b. Het recht op demonstreren: de wet

Het recht op vrije meningsuiting en op betoging is in het Europese Verdrag van de Rechten van de Mens vastgelegd, een verdrag dat ook Nederland heeft ondertekend. Wel kunnen er beperkingen worden opgelegd. Aan deze beperkingen zijn voorwaarden gesteld:

- ze moeten bij wet zijn voorzien
- in een democratische samenleving noodzakelijk zijn:
 - in het belang van de nationale veiligheid
 - ter voorkoming van wanordelijkheden en strafbare feiten
 - voor de bescherming van de gezondheid of de goede zeden
 - voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Het recht op vrije meningsuiting en op betoging is vastgelegd in de Nederlandse Grondwet. Het is daarmee een belangrijk basisrecht, dat slechts onder bepaalde voorwaarden ingeperkt kan worden:

- door formele wetten
- door wettelijke regels ter bescherming van de gezondheid
- door wettelijke regels in het belang van het verkeer
- door wettelijke regels ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden

Van een betoging is sprake als twee of meer mensen in het openbaar hun (politieke) wensen of gevoelens uiten. Door de overheid mogen geen beperkingen worden opgelegd op basis van de inhoud.

De Wet Openbare Manifestaties regelt de procedure en bevoegdheden van overheidsorganen betreffende het grondwettelijk vastgelegde recht op betoging.

De procedure betreft het aanmelden van demonstratie, een vergunning is sinds de WOM (1985 – 1986) niet meer nodig.

Deze procedure moet worden vastgesteld door de gemeenteraad. In de procedure wordt een tijdstip voor het aanmelden en andere gegevens van de organisatoren vastgelegd.

De burgemeester heeft de bevoegdheid tot het verbieden, het beperken, het stellen van voorwaarden of het ontbinden van een demonstratie, maar alleen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

In de Algemene Politieverordening is uitwerking gegeven aan de plicht in de WOM om een procedure voor het melden van betogingen op te stellen. Het is een procedurele meldingsprocedure. De gronden voor verbod, beperkingen, voorwaarden of ontbinding staan niet in de APV, maar in de WOM. De WOM is niet dwingend voor het tijdstip noch voor andere gegevens die gevraagd worden. Elke gemeenteraad kan dat (binnen de grenzen van de wet) op een andere wijze vastleggen.

De burgemeester is volgens de gemeentewet degene die een aantal bevoegdheden heeft om de openbare orde te handhaven. Onder normale omstandigheden gaat de WOM boven de gemeentewet, slechts in bijzondere gevallen, noodbevel, noodverordening en bestuurlijke ophouding, gaat de Gemeentewet boven de WOM.

De veranderingen van de laatste jaren in het kader van bewaken en beveiligen leveren potentieel vaker dan in het verleden een conflict op met betogingen. De burgemeester kan van bijvoorbeeld het Ministerie van Binnenlandse Zaken of het Ministerie van Buitenlandse Zaken opdracht krijgen bepaalde maatregelen te nemen (denk aan een noodverordening).

Anders dan de WOM vermeldt, komt de term ‘waardigheid’ in zicht en wordt het Ministerie van Buitenlandse Zaken geïnformeerd. De Grondwet en de WOM verbieden echter enige beperking op inhoud van een betoging.

c. Niet-aangemelde demonstraties

De Haagse APV voldoet niet aan de in de WOM vastgestelde eis van artikel 4 lid 1 dat de gemeenteraad regels vaststelt met betrekking tot de gevallen waarin voor vergaderingen en betogingen op openbare plaatsen een voorafgaande kennisgeving vereist is. De gemeenteraad van Den Haag dient de APV te wijzigen, waardoor er recht wordt gedaan aan de bedoeling van de wetgever.

Den Haag kent van alle grote steden de langste termijn voor het aanmelden van een demonstratie. In het voorlichtingsmateriaal van de gemeente wordt niet vermeld dat indien de meldingstermijn van 4 keer 24 uur voor aanvang van een demonstratie verstreken is, een demonstratie, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan, toch gewoon doorgang kan vinden.

De ruimte die de WOM biedt aan spontane demonstraties is groot. Wettelijk is de burgemeester bij de constatering van een spontane demonstratie verplicht te onderzoeken of de demonstratie doorgang kan vinden. Twee beoordelingscriteria spelen daarbij een rol. Ten eerste de in artikel 2 WOM genoemde beperkende bevoegdheden (ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden) en de mogelijkheid om maatregelen te nemen ter bevordering van een goede gang van zaken. Met andere woorden, indien geconstateerd wordt dat een demonstratie niet van tevoren is aangemeld, dan dient de burgemeester wettelijk gezien de afweging te maken, of de spontane demonstratie de gezondheid in gevaar brengt, overlast voor het verkeer oplevert, de beëindiging ervan nodig is ter voorkoming van wanordelijkheden en er voldoende politiecapaciteit (indien nodig) is.

Het advies van de advocaat-generaal bij de Hoge Raad in de zaak Meindert Stelling combineert het feit dat de Haagse APV geen onderscheid maakt in gevallen waarvoor een demonstratie gemeld dient te worden en gevallen waarvoor dat niet geldt, met het feit dat een niet aangemelde demonstratie ter plekke getoetst dient te worden aan de drie beperkende belangen (gezondheid, verkeer en wanordelijkheden). De advocaat-generaal beredeneert dat omdat er geen onderscheid wordt gemaakt in Den Haag de toetsing ter plekke noodzakelijk is. Ontbinden van een demonstratie alleen op grond van het niet hebben voldaan aan de meldingsplicht is onmogelijk.

De praktijk is weerbarstig in Den Haag. De meeste demonstraties die niet zijn aangemeld moesten op last van de politie worden beëindigd. Er wordt gehandeld op basis van het feit dat er geen kennisgeving is gedaan. Er vindt geen afweging van belangen plaats.

Ook éénpersoonsprotesten die vallen onder de bescherming van de vrijheid van meningsuiting, worden vaak beëindigd door de politie. Agenten vragen vrij consequent naar ‘de vergunning’, terwijl het vergunningstelsel al sinds 1982 is veranderd in een meldingsstelsel. Het veiligheidsbelang lijkt meestal boven het recht op betoging te staan.

De praktijk van de jaren 2000 – 2005 laat zien dat er in Den Haag restrictief, maar ook willekeurig met niet-aangemelde demonstraties wordt omgegaan. Ook de vrijheid van meningsuiting van mensen die al-

leen demonstreren wordt gehinderd. Er wordt in geen enkel geval gekeken of er wanordelijkheden dreigen of dat het verkeersbelang voorrang verdient. Deze afweging moet wel gemaakt worden.

De gemeenteraad, de burgemeester als de politie hebben actie te ondernemen:

4. de gemeenteraad dient op basis van artikel 4 WOM een juiste verordening op te stellen voor het houden van demonstraties.
5. bij de constatering van een niet-aangemelde demonstratie kan de burgemeester deze niet op grond van louter dat feit verbieden en ontbinden. De burgemeester dient ter plekke te bekijken of de gezondheid beschermd dient te worden, of het verkeersbelang geschaad wordt of dat er wanordelijkheden dreigen.
6. de politie moet aan de hand van dezelfde criteria ruimte bieden aan niet-aangemelde demonstraties. Ook dient bij het inwerken van agenten meer aandacht besteedt te worden aan het meldingstelsel.

d. Beperkingen of verbod bij demonstraties

De Wet Openbare Manifestaties geeft de burgemeester de mogelijkheid om beperkingen of een verbod op te leggen, maar dan alleen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. Bij diplomatieke vestigingen kan de burgemeester ingrijpen als het functioneren van deze instellingen wordt verstoord. Overleg kan leiden tot gezamenlijke afspraken.

Beperking van het recht op demonstratie op grond van het verkeersbelang vereist 'dat met het oog op concrete situaties een afweging van belangen plaats zal moeten vinden'. Medewerking van de organisatie kan leiden tot minder beperkingen van de demonstratie in het belang van het verkeer, de nadruk dient daarbij te liggen op het recht op demonstreren (Zie uitspraak over Brennerpas, EHJ).

Beperking van het recht op demonstratie ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden is mogelijk indien er sprake is van een bestuurlijke overmachtsituatie. Voorwaarde is dat er concrete aanwijzingen dienen te zijn voor het ontstaan van wanordelijkheden.

De overheid mag zich niet bemoeien met de inhoudelijke kant van een demonstratie. Spandoeken mogen niet vooraf gecontroleerd worden. In Den Haag gebeurt dit wel. Er kan echter alleen ingegrepen worden indien ter plekke geconstateerd wordt dat een wet wordt overtreden.

e. Den Haag, het beleid

Het beleidsuitgangspunt van de gemeente Den Haag ten aanzien van demonstraties sluit aan bij artikel 9 van de Grondwet. Slechts onder bijzondere omstandigheden mag het recht op betoging beperkt worden. Gezien de bijzondere positie van Den Haag vindt het College van B & W dat dit zorgvuldig moet gebeuren.

Dit uitgangspunt is terug te vinden in de wijze waarop het politieoptreden vorm wordt gegeven. 'De bescherming van het grondrecht tot vergadering en betoging' noemt het College van B & W dan ook het belangrijkste uitgangspunt.

Het gemeentelijke beleid ten aanzien van het politieoptreden bij demonstraties is dat het ten dienste moet staan aan het recht op demonstratie. Beperking van dat recht vindt plaats 'binnen door het gezag aangegeven kaders.' Of die kaders overeenstemmen met de WOM zal nader onderzocht moeten worden.

Van organisatoren van een demonstratie in Den Haag wordt veel verlangd. Zo moet er 'een ordedienst worden ingesteld', worden er afspraken verlangd over 'mee te voeren demonstratiemiddelen' en 'niet te

bezigen uitingen'. Inhoudelijke beperkingen bij demonstraties door de burgemeester zijn niet toegestaan. Ook in antwoord op vragen van de Tweede Kamer heeft de regering aangegeven dat er geen wettelijke ruimte is voor afspraken die een beperking zijn op de inhoud.

Demonstraties rondom ambassades, het Binnenhof en de binnenstad zijn met het huidige beleid beperkt mogelijk. De wet stelt echter dat bekeken moet worden of door (dreigende) wanordelijkheden het functioneren van diplomatieke vestigingen of het functioneren van het parlement in gevaar wordt gebracht. Die belangenafweging is noodzakelijk. De uitspraak van het Europese Hof van Justitie over een blokkade bij de Brennerpas vereist een dergelijke afweging.

f. Den Haag, de praktijk

In de praktijk is het optreden bij demonstraties weerbarstig. Daar waar op basis van de WOM (gevaar voor gezondheid bij MKZ crisis) een verbod opgelegd had kunnen worden gebeurde dat niet. Aan de andere kant krijgen veel organisatoren de indruk dat ze aan veel voorwaarden dienen te voldoen.

Het recht op betoging wordt bij diplomatieke vestingen restrictief uitgelegd. De WOM geeft aan dat demonstranten 'zich dienen te onthouden van gedragingen die het functioneren van de desbetreffende instelling aantasten'. Bij maatregelen die de burgemeester in deze treft is vaak onduidelijk of het functioneren ook daadwerkelijk gevaar loopt.

Het is onduidelijk hoeveel demonstraties er verboden zijn in Den Haag over de periode 2000 – 2005. Volgens de afdeling bestuursdienst van de gemeente Den Haag wordt daar geen aparte administratie van bijgehouden. Binnen het onderzoek is daarom geen éénduidige conclusie te trekken.

Daar waar de gemeente naar het zware middel van een verbod grijpt, speelt de vrees voor wanordelijkheden een grote rol. Daar waar de vrees groot is, in het geval van demonstraties rond de situatie op de Zuid-Molukken besluit de gemeente soms echter een demonstratie te begeleiden ondanks een te late aanmelding of vrees voor wanordelijkheden.

Uit de stukken blijkt geen concrete aanwijzing voor dreigende wanordelijkheden en ook wijzen de situaties niet op bestuurlijke overmacht. Eerder lijkt er sprake van gebrek aan bestuurlijke daadkracht of een weinig flexibele houding ten aanzien van het betogingrecht. De demonstratie op 22 november 2002 werd op procedurele gronden en op grond van het feit dat er die dag twee andere demonstraties waren verboden. Dat alle drie de demonstraties een zeer beperkte omvang hadden en dat één van de andere demonstraties zelfs niet doorging, kon de beslissing van de burgemeester niet meer terugdraaien.

Bij een verbod is het praktisch onmogelijk voor een organisatie de beslissing aan te vechten. Het aanvragen van een voorlopige voorziening is aanwezig, maar die kan ook aangevraagd worden bij een aanmeldingsprocedure van 24 of 48 uur. In principe kan een procedure voor een voorlopige voorziening binnen 24 uur worden afgerond. In welke situatie dan ook zal de organisatie van een demonstratie een afweging moeten maken tussen verdere mobilisatie voor een verboden demonstratie/een demonstratie elders houden of de gang naar de rechter. Voor de bezwaarschriftenprocedure is de termijn 4 keer 24 uur veel te lang. Gezocht moet worden naar een alternatief.

Veel beperkingen worden opgelegd om dreigende wanordelijkheden voor te zijn. Hoe ver kan de burgemeester daar echter in gaan? Mogen 20 mensen in een demonstratiekooi van dranghekken geplaatst worden? Mogen demonstranten ver uit de buurt van een ambassade worden gehouden terwijl ze daar hun stem willen laten horen.

Beperkingen op demonstratiemiddelen raken ook het recht op vrijheid van demonstratie. Veelvuldig wordt in Den Haag de 'afpraak' vastgelegd dat er geen stokken mogen worden meegenomen om de spandoeken aan te bevestigen. Soms worden er specifieke eisen gesteld aan de dikte van de stokken of

wordt de organisatie opgedragen de stokken in te nemen of om te ruilen voor dunne stokken. Hier is geen wettelijke basis voor. Elke verwijzing naar mogelijke wanordelijkheden die eventueel zouden kunnen ontstaan dienen geconcretiseerd te worden.

Hetzelfde geldt voor inhoudelijke beperkingen op het terrein van meenemen van foto's of ander materiaal dat van inhoudelijk van belang is voor de demonstranten. Ook wordt er restrictief omgegaan met het ophangen van spandoeken aan hekken, terwijl dit geen schade oplevert en meestal na een demonstratie weer wordt meegenomen.

Soms is er een verbod om te lopen, terwijl ook daarbij geen reden uit de WOM is vermeld. Hetzelfde geldt bij beperkingen op het gebied van 'emoties'. Demonstraties roepen nu eenmaal emoties op. Ook vermelden een aantal kennisgevingen een maximum aantal deel te nemen demonstranten.

In bijna alle kennisgevingen staat vermeld dat de organisatie zorg draagt voor een ordedienst. In het overleg met organisatoren wordt dit benadrukt. Toch is hier geen wettelijke basis voor. Op vragen van de Tweede Kamer heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geantwoord dat 'de Grondwet en de WOM geen aanknopingspunt bieden voor mogelijkheden om de vrijheid van betoging te beknotten om de reden dat de overheid als gevolg van een dergelijke uiting met hoge kosten wordt geconfronteerd.'

In de Haagse praktijk maakt de politie 'afspraken' met de organisatoren van demonstraties over de inhoud en taal van leuzen. Bijna standaard wordt vermeld dat de teksten niet discriminerend, niet beledigend en niet opruiend mogen zijn. Wettelijk is inhoudelijke bemoeienis vooraf met een demonstratie niet toegestaan. Er mag wel verzocht worden de Nederlandse taal te gebruiken, maar het mag niet verplicht worden gesteld. Ook legt de politie regelmatig beperkingen op, op grond van belediging. Dit is maar met mate mogelijk. In essentie is belediging een klachtdelict. Een bevriend staatshoofd kan slecht beledigd worden indien deze in Nederland verblijft. Het Europese Hof van Justitie bepaalde dat grievende uitlatingen in het algemeen kunnen deel uitmaken van de vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM). Als ze bijdragen aan het publieke debat, kunnen ze niet verboden worden. Een recente uitspraak in Nederland over teksten op spandoeken die gericht waren tegen minister Verdonk, bevestigden deze grote vrijheid.

Kennisgevingsformulier

Schriftelijke kennisgeving van het houden op een openbare plaats van een betoging, een vergadering, een samenkomst tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging overeenkomstig artikel 10 van de Algemene Politieverordening voor 's-Gravenhage 1982.

Lees ook de toelichting op de achterzijde!

Naam:
Adres:

Telefoonnummer: faxnummer:

Doe! van de manifestatie:

Datum van de manifestatie:

Tijdstip van aanvang:

Tijdstip van beëindiging:

Aantal te verwachten deelnemers:

Plaats en, voorzover van toepassing, de gewenste route en plaats van beëindiging:

Wordt er een petitie aangeboden en, zo ja, aan wie:

Middelen van vervoer van de deelnemers aan de manifestatie:

Door de organisator genomen maatregelen om een ordelijk verloop van de manifestatie te bevorderen:

Afspraken om de manifestatie ordelijk en veilig te laten verlopen:

Datum.....

Namens de organisatie

.....

Politie Haaglanden
Operationele Zaken

.....

Besluit tot het stellen van voorschriften en beperkingen of verbod.

Indien u het niet eens bent met het besluit waarin de burgemeester voorschriften en beperkingen stelt of de manifestatie verbiedt, kunt u hiertegen een bezwaarschrift indienen. Zie de toelichting.

Datum

De burgemeester van Den Haag,
Namens deze,

.....

Toelichting procedure kennisgeving en bevestiging vergadering of betoging

Kennisgeving

De gemeente Den Haag is een stad die door de aanwezigheid van parlement, ministeries, ambassades en internationale instelling vaak het toneel is van kleine, grotere en erg grote demonstraties. Voor een goed verloop van al deze demonstraties moeten organisaties als gemeente, politie en vervoersbedrijven tal van verkeerstechnische en andere maatregelen nemen. Daarom is het noodzakelijk voor de openbare aankondiging van deze vergadering of betoging en tenminste 4 werkdagen / x 24 uur voordat deze zal worden gehouden, de burgemeester hiervan schriftelijk in kennis te stellen.

In deze schriftelijke kennisgeving staan in ieder geval:

- a. naam, adres, telefoonnummer en, zo mogelijk, faxnummer van de organisator en kennisgever
- b. het doel van de demonstratie
- c. de datum waarop de demonstratie wordt gehouden en het tijdstip van aanvang en beëindiging
- d. de plaats en, voorzover van toepassing, de gewenste route en de plaats van beëindiging
- e. het aantal te verwachten deelnemers
- f. de middelen van vervoer van de deelnemers aan de demonstratie
- g. door de organisator zelf te nemen maatregelen om een ordelijk verloop van de demonstratie te bevorderen.

De kennisgeving wordt gericht aan:

Politie Haaglanden
Bureau Grootchalig en Bijzonder Optreden
Ploeg Operationele Zaken
Postbus 264
2501 CG Den Haag
Faxnummer 070-3102812

Op die aankondiging wordt door politie Haaglanden de datum en het tijdstip van inlevering vermeld, waarna een kopie wordt overhandigd of gezonden aan degene die de kennisgeving heeft gedaan.

Om u goed over de gang van zaken te informeren, de demonstratie goed te laten verlopen en die organisaties de gelegenheid te geven zich op de demonstratie voor te bereiden, is het echter gewenst om in een zo vroeg mogelijk stadium over uw voornemen contact op te nemen met politie Haaglanden, waar deze maatregelen gecoördineerd worden.

Bevestiging

Naar aanleiding van de kennisgeving wordt zo mogelijk mondeling overleg gevoerd tussen de politie en degene die de kennisgeving heeft gedaan. Voor dit overleg kunt u contact opnemen met politie Haaglanden, Operationele Zaken, telefoonnummer 070-3102804. In dit overleg wordt door de politie aangegeven welke algemene richtlijnen gelden en beoordeeld of er met de organisator afspraken moeten worden gemaakt om een ordelijk verloop van de vergadering of betoging te verzekeren. Deze richtlijnen en afspraken worden door de politie schriftelijk aan degene die de kennisgeving heeft gedaan, bevestigd.

Indien daartoe aanleiding is, kan de burgemeester ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden voorschriften en beperkingen aan de organisatoren stellen. Het gaat hier om, bijvoorbeeld, het tijdstip van de vergadering of betoging, afwijkingen van de gewenste route, de samenstelling en herkenbaarheid van de eigen ordedienst of de plaats waar een demonstratie ontbonden wordt. Deze voorschriften en beperkingen worden de organisator eveneens schriftelijk medegedeeld.

Wanneer de bescherming van de gezondheid, het belang van het verkeer en de bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden in het geding is, kan de burgemeester een vergadering of betoging verbieden. Ook hiervan wordt schriftelijk mededeling gedaan.

Bezwaar en beroep

Indien u het niet eens bent met de door de burgemeester gegeven voorschriften en beperkingen of het door de burgemeester gegeven verbod, kunt u hiertegen een bezwaarschrift indienen. Dit bezwaarschrift richt u aan:

De burgemeester

Het bezwaarschrift wordt ondertekend en bevat ten minste:

- a. de naam en het adres van de indiener
- b. de dagtekening
- c. een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht.
- d. de gronden van het bezwaar

Bij het bezwaarschrift voegt u een kopie van de schriftelijke bevestiging, waarin de door de burgemeester gegeven voorschriften en beperkingen of het door de burgemeester gegeven verbod zijn opgenomen.

Indien u bezwaar heeft ingediend en indien, gelet op de betrokken belangen, onverwijlde spoed dat vereist, kunt u de President van de rechtbank verzoeken een voorlopige voorziening te treffen. Het verzoek hiertoe richt u aan:

Arrondissementsrechtbank 's Gravenhage
Sector Bestuursrecht
Bureau Voorlopige Voorzieningen
Postbus 20302
2500 EH Den Haag

Het verzoek om een voorlopige voorziening wordt ondertekend en bevat ten minste:

- a. de naam en het adres van de indiener
- b. de dagtekening
- c. een omschrijving van het besluit waartegen het verzoek is gericht.
- d. de gronden van het verzoek.

Bij uw verzoek om een voorlopige voorziening voegt u een kopie van de schriftelijke bevestiging, waarin de door de burgemeester gegeven voorschriften en beperkingen of het door de burgemeester gegeven verbod zijn opgenomen.

Algemene richtlijnen

De volgende richtlijnen gelden voor alle vergaderingen en betogingen als bedoeld in artikel 4 van de Wet openbare manifestaties die in de gemeente Den Haag worden georganiseerd:

- a. De politie treedt op bij constatering van strafbare feiten en/of direct gevaar voor personen of goederen.
- b. Het is de organisatie of deelnemers niet toegestaan voorwerpen te verbranden tijdens de manifestatie dan wel gedurende de aanvang of de ontbinding.
- c. De organisatie ziet er op toe dat deelnemers aan de manifestatie geen alcohol bij zich dragen en/of gebruiken.
- d. De politie treedt in ieder geval op indien sprake is van blokkades van doorgaande routes, vitale knooppunten, overheidsgebouwen, bedrijven of instellingen, het gooien van brandbommen, stenen, bout, verf, etc. en het door aard, omvang of tijdsduur van de manifestatie op onaanvaardbare wijze toebrengen van schade aan derden.
- e. De politie treedt tevens op als er sprake is van:
- f. personen, die door middel van hun gedrag kennelijk tot doel hebben de manifestatie dan wel de openbare orde te verstoren;

- g. personen die goederen met zich dragen of mee vervoeren die kennelijk bedoeld zijn bij te dragen aan verstoring van de manifestatie dan wel de openbare orde.
- h. Een eventueel politieoptreden zal een gefaseerd karakter hebben. In eerste instantie wordt overleg gepleegd met de organisatie die ervoor zorgdraagt dat met de eigen ordedienst van de organisatie wordt opgetreden. Indien dit niet het gewenste resultaat heeft, of niet aan de orde is, kan door geüniformeerd personeel worden opgetreden. Bij grotere ordeverstoringen kunnen, na kennisgeving aan de organisatie, door de politie andere eenheden worden ingezet. Inzet van de Mobiele Eenheid geschiedt niet dan na waarschuwing van het publiek.
- i. Na waarschuwing van het publiek voor een inzet van de Mobiele Eenheid dienen de leden van de ordedienst zich eveneens te verwijderen. Het is tactisch niet verantwoord wanneer ordedienst of weillende deelnemers aan de manifestatie trachten een buffer te vormen tussen ordeverstoorders en de Mobiele Eenheid.
- j. De organisatie zorgt ervoor dat de deelnemers aan de manifestatie goed geïnformeerd zijn over de afspraken die de organisatie van de manifestatie met de politie heeft gemaakt.
- k. De organisatoren van de manifestatie dragen de zorg voor de orde en veiligheid gedurende aanvang, verloop en afbouw van de manifestatie. Hiertoe is een adequaat functionerende ordedienst ingericht.
- l. Het aantal leden van de ordedienst bedraagt minimaal 10% van het aantal deelnemers. De ordedienst beschikt over een commandostructuur. De leden van de ordedienst zijn herkenbaar.
- m. De Mobiele Eenheid kan zichtbaar aanwezig zijn.
- n. De manifestatie kan in ieder geval worden beëindigd indien de organisatie niet in staat is de orde te handhaven.
- o. Onder de deelnemers aan de manifestatie mogen geen stokken e.d. aanwezig zijn.

Bijlage 2

‘Afspraken’ van diverse kennisgevingen

De organisatie verricht de benodigde inspanningen om de deelnemers gedurende gehele demonstratie en manifestatie een gevuld programma te bieden.

Bij ontwikkelingen in de wereld omtrent de oplopende spanningen tussen VS en bondgenoten en Irak bestaat de mogelijkheid dat er door de burgemeester aan de manifestatie beperkende voorwaarden kunnen worden opgelegd.

Bij ordelijk verloop van de demonstratie, waarbij men zich o.a. houdt aan de in het kennisgevingsformulier aangegeven route, zal de mobiele eenheid zoveel mogelijk uit het zicht van de demonstranten gepositioneerd worden.

Door de organisatie zal gebruik gemaakt worden van geluidsversterking. Bij klachten zal in overleg met de politie het geluidsniveau bepaalde worden.

Hulpmiddelen die worden gebruikt ter ondersteuning van de manifestatie: spandoeken, vlaggen en maximaal 6 vlaggenstokken.

Spandoeken mogen niet voorzien zijn van stokken, m.u.v. een spandoek dat wordt meegevoerd op de kop van de stoet. Meegevoerde bordjes mogen voorzien zijn van een dun stokje.

Het plein direct aan de voorzijde en het trottoir aan de zijkant van de ambassade zijn niet voor de demonstranten toegankelijk en men dient zich op het houden op het trottoir bij het parkeerterrein aan het Tournooiveld, schuin tegenover de ambassade van de Verenigde Staten.

Bij te hoog oplopende emoties, wanordelijkheden en niet voldoen aan de voorwaarden kan door de politie van de route worden afgeweken of de demonstratie ontbonden worden.

De organisatie treedt op tegen iedere activiteit in het kader van de demonstratie die niet met de politie besproken en overeengekomen is.

Tijdens het aanbieden van de petitie door een delegatie lopen de overige deelnemers door. Uitzondering hierop is het aanbieden van de petitie bij de Tweede Kamer op het Plein. Hier is een kort oponthoud toegestaan.

Indien gebruik wordt gemaakt van geluidsversterking, dan zal het volume daarvan op een, door de politie bepaald, aanvaardbaar niveau blijven.

De organisatie is verantwoordelijk voor het volgens afspraken uitvoeren van de demonstratie. Men houdt zich hierbij aan de volgende regels: Er wordt per provincie een colonne geformeerd; In totaal twaalf colonnes met een totaal van 360 voertuigen en 12 sluitrijders; (volledige beschrijving van de colonnes en de communicatiekanalen).

Het is toegestaan dat 25 deelnemers gekleed zijn in z.g. stralingspakken. Het is niet toegestaan dat deze pakken zijn voorzien van een helm of anderszins, waardoor de deelnemers onherkenbaar worden.

De organisatie draagt zorg voor een ordedienst van tenminste 20 personen (de organisatie verwachtte 100 deelnemers) die onderling met elkaar in contact staan en als zodanig herkenbaar zijn.

In verband met het overschrijden van de in artikel 10 van de APV bepaalde kennisgevingstermijn zal bij doorgang vinden van de demonstratie procesverbaal worden opgemaakt van overtreding van deze bepaling.

De organisatie neemt uit eigen beweging contact met de politie op indien anderen dan opgegeven aan de politie voornemens zijn deel te gaan nemen aan de demonstratie.

De organisatie voorziet in een ordedienst ter grootte van 100 personen.

De uitvoering van de symbolische omsingeling van de regering en de demonstratieve tocht vanaf Station Den Haag CS vinden plaats in overleg met de politie

Het gebruik van het binnenhof tijdens de demonstratie is niet toegestaan.

De organisatie voorziet in een herkenbare ordedienst van 10% van het aantal deelnemers aan de manifestatie.

Maximaal 4 personen van de organisatie nemen plaats op de Lange Poten. Zij stellen zich op voor de ingang van perscentrum nieuwspoor. De overige deelnemers van de manifestatie leggen op locatie Plein symbolisch een weg aan door een rol zwart vinyl te ontrollen. Ook gebruikt men kruiwagens en scheppen.

Indien het aantal deelnemers meer dan 30 bedraagt kan dit consequenties hebben voor de locatie waar gedemonstreerd kan worden.

De demonstratie start om 14.00 uur. Uitloop in tijd voorafgaande aan de demonstratie kan consequenties hebben voor de te volgen route.

Indien er veranderingen optreden aan de in deze kennisgeving beschreven demonstratie, kan dit leiden tot aanvullende beperkingen.

De in- en uitgangen van gebouwen mogen niet worden geblokkeerd en dienen voor eenieder vrij toegankelijk te blijven.

De demonstratie/manifestatie vindt plaats op een in overleg met de politie aan te wijzen locatie aan de overzijde van de weg t. h. v. de ambassade van Thailand.

Het is de organisatie bekend dat de driehoek het verloop van de demonstratie laat meewegen in haar oordeel over volgende demonstraties, herdenkingen en feesten.

De manifestatie en demonstratie dienen zo rustig en ordelijke mogelijk te verlopen. Tevens is de wijde omgeving van de ambassade van Indonesië de residentie van de ambassadeur van Indonesië en het binnenhof is voor de deelnemers niet toegankelijk.

De organisatie draagt zorg voor een ordelijk verloop bij aanvang, gedurende en bij afloop van de manifestatie. Er zullen door de organisatie geen activiteiten worden ontplooid waardoor wanordelijkheden kunnen ontstaan.

Voor het ten behoeve van deze manifestatie gebruik van tafels en stoelen geldt de beperking dat er op de manifestatielocatie Koningin Julianaplein 10 tafels en 10 stoelen geplaatst worden.

De spandoeken mogen niet zijn voorzien van spandoeken, de locatie voor de demonstratie betreft het Churchillplein op het trottoir dus niet onder de luifel voor de ingang.

De organisator zorgt ervoor dat de achterban geïnformeerd is omtrent de afspraken die de organisator met de politie heeft gemaakt. Dit kan gecommuniceerd worden in de oproep tot deelname aan de demonstratie en/of door het verstrekken van z.g. flyers voor aanvang van de demonstratie.

De spandoeken niet mogen zijn voorzien van dikke stokken, de teksten op de spandoeken mogen niet discriminerend, beledigend of opruiend zijn.

Meegevoerde spandoeken vlaggen e.d. zijn voorzien van dunnen breekbare stokken.

Men dient te verblijven op het trottoir nabij de ingang van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het fietspad langs het Ministerie dient vrij te blijven voor fietsers en voetgangers. De teksten op de spandoeken mogen niet discriminerend zijn en dienen in de Nederlandse taal te zijn. De organisatie voorziet in een eigen ordedienst van tenminste 40 personen herkenbaar aan een armband (de organisatie verwachtte 300 deelnemers).

In verband met het overschrijden van de in artikel 10 van de APV voor 's-Gravenhage 1982 bepaalde kennisgevingstermijn van vier werkdagen, zal bij het doorgang vinden van de demonstratie proces verbaal worden opgemaakt van overtreding van deze bepaling.

Men houdt de demonstratie op het pleinvormige gedeelte van het Plein. De spandoeken mogen niet voorzien zijn van dikke stokken.

Aan de hekken van het Vredespaleis mogen geen voorwerpen worden vastgemaakt.

Bij te hoog oplopende emoties, wanordelijkheden en niet voldoen aan de voorwaarden kan door de politie kan de demonstratie worden ontbonden.

Een demonstratie op het Hofsingelplein tussen 13.00 – 14.00 uur is toegestaan.

De bussen van de deelnemers na afloop van de demonstratieve bijeenkomst om 14.00 uur weer voor te rijden.

De organisatie c.q. deelnemers is toegestaan vlaggen, spandoeken te dragen in de demonstratie.

De organisatie treedt op tegen iedere activiteit in het kader van de demonstratie die niet met de politie besproken en overeengekomen is.

Na vertrek ziet de ordedienst erop toe dat laatkomers zich niet bij de demonstratie aansluiten.

Bijlage 3

Literatuurlijst

Boer, M.M. den, *Wet openbare manifestaties : wet van 20 april 1988*, Stb. 1988, 157, houdende bepalingen betreffende de uitoefening van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en van het recht tot vergadering en betoging, 2e dr. bijgew. tot 1 april 2002, Kluwer

Ferdinandusse, W.N., *De strafbaarheid van een grondrecht. De Wet Openbare Manifestaties en het grondrechtelijk karakter van de betoging*, *Nederlandsch juristenblad*; vol. 76 (2001), afl. 13, pag. 615-619 (5), 2001

Kuster, Roel W.J.G., *Demonstratievrijheid, regulering en beperking, van het recht tot betoging*, Tweede uitgave, april 2005, Faculteit Rechtsgeleerdheid Universiteit van Utrecht.

Schilder, Arnold Emanuel, *Het recht tot vergadering en betoging; een vergelijkende studie naar het Nederlandse en West-Duitse recht*, 1989, Gouda Quint, Arnhem.

Buro Jansen & Janssen

Buro Jansen & Janssen doet onafhankelijk onderzoek naar politie, justitie, inlichtingendiensten en Binnenlandse Zaken in Nederland en Europa. Het onderzoek concentreert zich op een aantal terreinen. De werkwijze van inlichtingendiensten, onderzoek naar maatregelen in de publieke ruimte (bijvoorbeeld identificatieplicht, cameratoezicht), dwangmiddelen van de politie (zoals pepperspray), politieoptreden (denk aan dodelijke slachtoffers), opsporingsmiddelen (als het af luisteren van telefoon, internet en andere communicatiemiddelen, informanten en infiltranten), de Europese politiesamenwerking, rechtsbescherming (wetgeving en de praktijk (terrorismebestrijding) en migratie (vluchtelingen en de inlichtingendienst).

Onafhankelijke koers

Buro Jansen & Janssen kiest naast opdrachten ook voor zelfstandig onderzoek waarvoor zij financiering zoekt. Op dit moment is dat onderzoek naar terrorismebestrijding, identificatieplicht en demonstratierecht. Wij voeren ook onderzoek uit voor derden zoals politieke partijen, onderwijs instellingen, niet-gouvernementele organisaties, advocaten en media. Buro Jansen & Janssen vaart daarbij een onafhankelijke koers. Onwelkome boodschappen die uit onderzoek naar voren komen schuwen wij niet. Daarnaast geeft Jansen & Janssen trainingen, lezingen en presentaties. Meer informatie? Bezoek onze website: www.burojansen.nl

Buro Jansen & Janssen
Postbus 10591
1001 EN Amsterdam
www.burojansen.nl
info@burojansen.nl
tel 020 6123202

De Haagse Stadspartij

De Haagse Stadspartij is een jonge lokale partij die in 1997 is opgericht uit onvrede over de Haagse gemeentepolitiek. Een groep Hagenaars was het zat dat de landelijke partijen, die van bovenaf gedictieerd worden, de dienst uitmaken in de stad. Het motto van de Haagse Stadspartij luidt sindsdien: van onderop! Niet de partijbelangen, maar de behoeften van de inwoners van Den Haag dienen het vertrekpunt van stadspolitiek te zijn. De Haagse Stadspartij behaalde in 1998 haar eerste zetel in de Haagse gemeenteraad. Bij de verkiezingen in 2002 groeide het aantal stemmen op de partij, ondanks de bedroevend lage opkomst. Opnieuw werd een zetel in de wacht gesleept. Meer directe invloed voor de burger blijft ook in 2006 het belangrijkste uitgangspunt van de Haagse Stadspartij. De afgelopen acht jaar hebben we daar in de gemeenteraad voortdurend op gehamerd. Buiten de raad zijn we doorgaan met het zoveel mogelijk ondersteunen van de Haagse burgers. De Haagse Stadspartij heeft zich daarbij opnieuw laten gelden als een vernieuwende, actieve en kritische luis in de pels, die de confrontatie met de gevestigde orde niet uit de weg gaat. De resultaten blijven niet uit. Diverse initiatieven van de partij zijn inmiddels onderdeel van het gemeentebestuur.

Fractiekamer stadhuis
kamer A 03.25
spui 70
2511 BT Den Haag
tel. 070-3532230 fax 070-3532237
email: fractie@haagsestadspartij.nl
internet: www.haagsestadspartij.nl